

About the editor

Sri P. Ramanujan, has edited this work referring to older print versions and has taken pains to bring the book to its present highly readable form. He not only wrote the entire manuscript, twice legibly for computerised typing-cum-photo typesetting process but also critically edited the typed version to rid it of errors.

He has also enriched the book with his scholarly introduction in Sanskrit '**Nivedika**'. He is the son of Late **Sri Sobhattur Parankushachar**, an illustrious scholar and authority in Krishna yajur-veda, under whose feet he has learnt Divya Prabandhams & krishna yajur veda. He also has deep insight in vishistadvaita vedanta. A disciple of the 44th Swami of Sri Ahobila Mutt, Sri Satakopa Sri Vedanta Desika Yatindra Maha Desika, Ramanujan is an engineer by profession in HAL, Bangalore.

ತರ್ಕ ವ್ಯಾಕರಣ ಮೀಮಾಂಸಾ ವೇದಾಂತಾಲಂಕಾರಾದಿ
 ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರङ್ಗತೈಃ ಶ್ಲೇಷಯಮಕ ಚಕ್ರವರ್ತ್ಯಾದಿ
 ಬಿರುದಾಙ್ಕಿತಾನಾಂ ರಘುನಾಥಾಚಾರ್ಯಾಣಾಂ ತನಯೈಃ
 ಸೀತಾಂಬಾ ಗರ್ಭಸಮ್ಮಭವೈಃ ಶ್ರೀಮತ್ಕಾಙ್ಗೀ ನಗರ ವಾಸ್ತವ್ಯೈಃ
 ವೇङ್ಗಟಯಜ್ವಭಿಃ (ವೇङ್ಗಟಾಧ್ವರೀ) ವಿರಚಿತಂ

ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಹಸ್ರಮ್

ಶೋಕಹರ್ತೃಪುರಾಭಿಜನ ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜದಾಸೇನ
 ಪ್ರಾಚೀನಕೋಶಾನುಸಾರೇಣ ಸಂಶೋಧ್ಯ ಪರಿಷ್ಕೃತ್ಯ
 ಸ್ವೀಯಾ ನಿವೇದಿಕಯಾ ಸಹ

ಪ್ರಭವ ಸಂವತ್ಸರಸ್ಯ ವೃಶ್ಚಿಕಮಾಸಿ
 ಕಲ್ಯಾಣ ನಗರೇ ಮುದ್ರಿತಂ ವಿಜಯತೇತರಾಂ

ಸಿಹಿ ನೆನಪಿನೊಂದಿಗೆ
 ಎಲ್ಲಾಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಉಡುಗೊರೆ
 ತಿರುದಾಸ:

श्री अष्टावलि मठम्

श्रीरङ्गम्

श्रीमद्वेदमार्ग प्रतिष्ठापनाचार्य, परमहंसपरिव्रजकचार्य,
सर्वतन्त्र स्वतन्त्रोभय वेदान्ताचार्य, श्री भगवद्भामानुज सिद्धान्त निर्धारण सार्वभौम,

श्री वृषाठकोप श्री वेदान्त देशिक यतीन्द्र महादेशिकनां

मङ्गलशासन श्रीगुरुसम्

॥ श्रीमते श्रीलक्ष्मीनृसिंह परब्रह्मणे नमः ॥

श्रीमते श्रीवृषाठकोप श्री वीरराघव शठकोप यतीन्द्र महादेशिकाय नमः ॥ १

कल्याणपुरी विरत्नमान "श्री रामानुज सेवा दस्ट" द्वारा श्री वेङ्कटाध्वरि महाकवि प्रणीतः लक्ष्मीस
ग्रन्थः प्रकाशयत इति ज्ञात्वा भृशं तुष्यामः । वेङ्कटाध्वरि कवेः अलङ्कारादि विविध शास्त्र पारीण
सर्वेषां सुविदितमेव । ग्रन्थोऽयं अभीष्ट सर्वफलप्रदः इति सर्वैः पापठ्यते । तत्सौकर्याय ग्रन्थस्यास्य
सम्यङ् मुद्रणं आवश्यकं भवतीति एतेषां प्रयत्नः सार्थ एव भवेदिति निश्चिनुमः । सर्वेऽपीमं ग्र
हीत्वा तदुपयुज्य च एतेषां प्रयत्नं सफलयन्त्विति आशास्महे । प्रकाशनं चास्य वीरिष्ठ गुणविभूषणं
पराशरेण अस्मच्छात्र वर्येण भवतीति अस्माकं प्रमोदस्थानम् । अस्य मुद्रण, प्रकाशन, कय, पठन
कर्तृणां श्रीमालोः सर्वतोमुखीन श्रेयांसि अनारतं आढ्यात्विति च आशास्महे ।

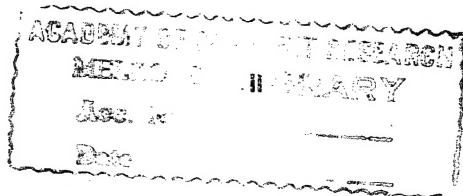
विश्यासुः दीर्घमायुः धनमपरिमितं देहपुष्टिं वीरिष्ठं

पुत्रान् मित्राणि दारान् अखिल सुखयुतान् आधिपत्यं च भूमेः ।

उद्यन्मार्ताण्ड रीचिः परिचय विकसत्पुण्डरीक प्रबुद्धाः

श्रीमल्लक्ष्मी नृसिंह प्रसुमर करुणा पूरपूर्णाः कटाक्षाः ॥

श्री शठकोप श्रीः

LAKSHMI SAHASRAM

By

VENKATADHWARI

**SRI RAMANUJA SEVA TRUST
1241, "SREE CHARANA" II STAGE
RAJAJINAGAR BANGALORE 560 010
Phone: 35 05 82**

© SRI RAMANUJA SEVA TRUST

LAKSHMI SAHASRAM

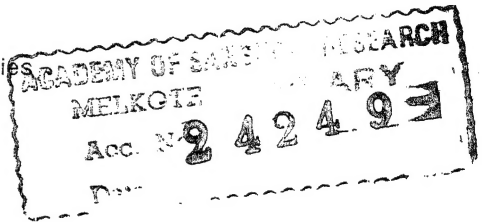
Edited by: Vidwan. P. Ramanujan

Published by: Sri Ramanuja Seva Trust
1241, 'Sreecharana
II Stage, 4th Main, Rajajinagar
Bangalore - 560 010. Phone: 350582

FIRST EDITION 1988

FIRST PRINT 2,000 Copies

PRICE Rs. 30/=

Photocomposed at: XL-Fototypes, Rajajinagar,
Bangalore - 560 010. Phone: 358399

Printed at: Aparna Printers & Publishers Pvt. Ltd.,
Malleswaram, Bangalore - 560 055. Phone: 348142

PUBLISHERS NOTE

SRI LAKSHMI SAHASRAM is a divine poem in praise of Goddess Alarmelmanga, the presiding diety of Tiruchanur. It is composed by Athreya Venkatadhwari a Sanskrit poet of 16th Century.

Publication of rare books of cultural importance is one of the objectives of Sri Ramanuja Seva Trust. This is a maiden venture in publication of books. The Trust intends to bring out this publication without making any profit and the amount collected through the sales shall be utilised for carrying out several noble objectives of the Trust.

The Trust places on record the services of vidwan Sri. P. Ramanujan, a member of our advisory Committee for taking up the Editing Work.

The Trust Thanks M/s. Aparna Printers for printing the book neatly and well in time.

विषयसूची (contents)

प्रकाशकानां निवेदनं (Publisher's Note)

v

आङ्ग्लोपोद्घातः (Introduction)

viii to xv

भूमिका

xvi to xvii

निवेदिका

xviii to xxxviii

लक्ष्मीसहस्रं	श्लोकाः	श्लोकसंख्या	पृष्ठं
1. प्रारम्भस्तबकः	29	1-29	1
2. प्रादुर्भावि स्तबकः	23	30-52	5
3. वक्षस्थलावस्थान स्तबकः	26	53-78	8
4. कारुण्य स्तबकः	23	79-101	11
5. कटाक्षस्तबकः	64	102-165	14
6. यत्न स्तबकः	39	166-204	21
7. मङ्गलाख्य स्तबकः	13	205-217	26
8. सौन्दर्य स्तबकः	235	218-452	27
9. शृङ्गार स्तबकः	50	453-502	51
10. ऐश्वर्य स्तबकः	19	503-521	56
11. क्षान्ति स्तबकः	30	522-551	58
12. उत्सव स्तबकः	50	552-601	62
13. वदान्य स्तबकः	20	602-621	66
14. यमक स्तबकः	61	622-682	68
15. नक्षत्रमाला स्तबकः	28	683-710	73
16. चित्रचरित्र स्तबकः	12	711-722	76

17. नाम वैभव स्तबकः	42	723-764	78
18. धाम वैभव स्तबकः	40	765-804	82
19. अभय प्रदान स्तबकः	30	805-834	87
20. देवतान्तर परिसंख्या स्तबकः	30	835-864	91
21. दशावतार स्तबकः	36	865-900	95
22. चित्रस्तबकः	58	901-958	100
23. संकीर्ण स्तबकः	30	959-988	106
24. निर्वेद स्तबकः	12	989-1000	110
25. शरणागतिस्तबकः	13	1001-1013	112
बन्धचित्राणि			i to vii

SRI LAKSHMI IN THE VEDANTIC PERSPECTIVE

अनन्याधीनकल्याणं अन्यमङ्गलकारकम्। जगन्निदानं अद्वन्द्वं द्वन्द्वं वन्दामहे वयम्॥

Lifting mankind from the quagmire and quicksand of repeated births is the lofty goal of vedic philosophy. The path for emancipation is clearly shown by Upanishads. A comprehensive knowledge of the Godhead (Brahman), means (upaya) and goal (purushartha) is a prerequisite for an individual yearning for emancipation before taking recourse to the appropriate means. Of these, a clear concept of the Godhead is of utmost importance. Lord Vishnu has been declared as the Godhead by Vedas

(अग्निर्वै देवानामवमो विष्णुः परमः। ऐतरेय

ब्राह्मणम् 1-1) (अग्निरवमो देवतानां विष्णुः परमः। यजुर्वेदमत्तैत्तरीयसंहिता 5-5-1-4

Shri Adi Sankara, Shri Bhagawad Ramanuja and Shri Madhvacharya have echoed this view of the Vedas in their commentaries on Brahma-sutras, Upanishads and Bhagawad Gita. In this context, it is only appropriate to quote verbatim the following passage from the commentary of Shri Appaiah Dikshitar on Ananda-lahiri:

वेदविभागाथमिवावतीर्णेन सकलवेदतात्पर्या- भिज्ञेन सर्वज्ञशिरोमणिना वेदव्यासेन

पुलस्त्यवरदानलब्धदेवतापारमार्थ्यविदनेन श्रीपराशरेण अन्यैश्च महर्षिभिः

वेदोपबृह्मणार्थं प्रणीतेषु श्रीमहाभारत- विष्णुपुराणादिषु निश्चितपरब्रह्म भावस्य

सद्भिः सर्वैरप्यविभागेन परब्रह्मेत्येव पूजितस्य

श्रीनारायणस्य क्वचित्कोणे निविष्टमन्त्रार्थवाद-

पुराणवचनादिलेशमवलम्ब्य जीवभावं वक्तुं नास्मज्जिह्वा प्रवर्तते। तथा चेत् मूर्धा च

शतधा भवति। वेदवैदिकद्रोहो देवताद्रोहश्च

जायते। अतो नारायणः परब्रह्मकोटिरेव-

त्यस्माकं सिद्धान्तः॥

SRI LAKSHMI IN THE VEDANTIC PERSPECTIVE

अनन्याधीनकल्याणं अन्यमङ्गलकारकम्। जगन्निदानं अद्वन्द्वं द्वन्द्वं वन्दामहे वयम्॥

Lifting mankind from the quagmire and quicksand of repeated births is the lofty goal of vedic philosophy. The path for emancipation is clearly shown by Upanishads. A comprehensive knowledge of the Godhead (Brahman), means (upaya) and goal (purushartha) is a prerequisite for an individual yearning for emancipation before taking recourse to the appropriate means. Of these, a clear concept of the Godhead is of utmost importance. Lord Vishnu has been declared as the Godhead by Vedas

(अग्निर्वै देवानामवमो विष्णुः परमः। ऐतरेय

ब्राह्मणम् 1-1)(अग्निरवमो देवतानां विष्णुः परमः। यजुर्वेदमृतैत्तरीयसंहिता 5-5-1-4

Shri Adi Sankara, Shri Bhagawad Ramanuja and Shri Madhvacharya have echoed this view of the Vedas in their commentaries on Brahma-sutras, Upanishads and Bhagawad Gita. In this context, it is only appropriate to quote verbatim the following passage from the commentary of Shri Appaiah Dikshitar on Ananda-lahiri:

वेदविभागार्थमिवावतीर्णेन सकलवेदतात्पर्या- भिज्ञेन सर्वज्ञशिरोमणिना वेदव्यासेन

पुलस्त्यवरदानलब्धदेवतापारमार्थ्यविदनेन श्रीपराशरेण अन्यैश्च महर्षिभिः

वेदोपबृहन्नार्थं प्रणीतेषु श्रीमहाभारत- विष्णुपुराणादिषु निश्चितपरब्रह्म भावस्य

सद्भिः सर्वैरप्यविभागेन परब्रह्मेत्येव पूजितस्य

श्रीनारायणस्य क्वचित्कोणे निविष्टमन्त्रार्थवाद-

पुराणवचनादिलेशमवलम्ब्य जीवभावं वक्तुं नास्मज्जिह्वा प्रवर्तते। तथा चेत् मूर्धा च

शतधा भवति। वेदवैदिकद्रोहो देवताद्रोहश्च

जायते। अतो नारायणः परब्रह्मकोटिरिवे-

त्यस्माकं सिद्धान्तः॥

(स्य द्योवाच प्रजापतिर्मया वा एषा नारसिंही सर्वमिदं सृजति सर्वमिदं रक्षति सर्वमिदं
संहरति तस्मान्मायामेतां शक्तिं विद्यात् य एतां मायां शक्तिं वेद स पाप्मानं तरति स
संसारं तरति सोऽमृतत्वं च गच्छति। नृसिंहपूर्वतापनीयोपनिषत् 3-3-11)

एषैव जगतामिच्छा ज्ञानमेषा परावरा।
एषैव सृजते काले सैषा पाति जगत्त्रयम्॥
जगत्संहरते चान्ते तत्तत्कारणसंस्थिता।
मातरं जगतामेतामनाराध्य महत्कृतः॥
पाञ्चरात्रं लक्ष्मीतन्त्रम् 1-39 & 40

**as immanent, She is omnipresent by essential nature (swaroopa)
like Lord Vishnu**

(राडसि बृहती श्रीरसि इन्द्रपत्नी धर्मपत्नी। यजुर्वेदम् काठकम् 2-20)

**as the eternal companion of Lord Vishnu, She manifests Herself
Suo moto in several forms matching the manifestations of Lord
Vishnu as, for instance, Sri Sita for Sri rama, Sri Rukmini for Sri
Krishna and so on**

राघवत्वेऽभवत्सीता रुक्मिणी कृष्णजन्मनि।
अन्येषु चावतारेषु विष्णोरेषानपाशिनी॥ देवत्वे देवदेहेयं
मनुष्यत्वे च मानुषी। विष्णोर्देहानुरूपां वै करोत्येषा-
त्मनस्तनुम्॥ विष्णुपुराणम् 1-9-144 & 145)

**as emancipator, apart from pleading with the Lord on behalf of a
devotee seeking release from births, She confers along with Lord
Vishnu the highest benediction of moksha**

(सा नो लोकममृतं दधातु। यजुर्वेदम् काठकम् 3-12)

**and, as Godhead, She is the Mother of the universe vis-a-vis Lord
Vishnu, the father of the universe**

त्वं माता सर्वलोकानां देवदेवो हरिः पिता। त्वयैतद्विष्णुना चाम्ब जगद्वयामं चराचरम्।
विष्णुपुराणम् 1-9-126

(स हंवाच प्रजापतिर्मया वा एषा नारसिंही सर्वमिदं सृजति सर्वमिदं रक्षति सर्वमिदं
संहरति तस्मान्मायामेतां शक्तिं विद्यात् य एतां मायां शक्तिं वेद स पाप्मानं तरति स
संसारं तरति सोऽमृतत्वं च गच्छति। नृसिंहपूर्वतापनीयोपनिषत् 3-3-11)

एषैव जगतामिच्छा ज्ञानमेषा परावरा।
एषैव सृजते काले सैषा पाति जगत्त्रयम्॥
जगत्संहरते चान्ते तत्तत्कारणणसंस्थिता।
मातरं जगतामेतामनाराध्य महत्कृतः॥
पाञ्चरात्रं लक्ष्मीतन्त्रम् 1-39 & 40

as immanent, She is omnipresent by essential nature (swaroopa)
like Lord Vishnu

(राडसि बृहती श्रीरसि इन्द्रपत्नी धर्मपत्नी। यजुर्वेदम् काठकम् 2-20)

as the eternal companion of Lord Vishnu, She manifests Herself
Suo moto in several forms matching the manifestations of Lord
Vishnu as, for instance, Sri Sita for Sri rama, Sri Rukmini for Sri
Krishna and so on

राघवत्वेऽभवत्सीता रुक्मिणी कृष्णजन्मनि।
अन्येषु चावतारेषु विष्णोरेषानपाशिनी॥ देवत्वे देवदेहेयं
मनुष्यत्वे च मानुषी। विष्णोर्देहानुरूपां वै करोत्येषा-
त्मनस्तनुम्॥ विष्णुपुराणम् 1-9-144 & 145)

as emancipator, apart from pleading with the Lord on behalf of a
devotee seeking release from births, She confers along with Lord
Vishnu the highest benediction of moksha

(सा नो लोकममृतं दधातु। यजुर्वेदम् काठकम् 3-12)

and, as Godhead, She is the Mother of the universe vis-a-vis Lord
Vishnu, the father of the universe

त्वं माता सर्वलोकानां देवदेवो हरिः पिता। त्वयैतद्विष्णुना चाम्ब जगद्व्याप्तं चराचरम्॥
विष्णुपुराणम् 1-9-126

Sri Lakshmi-sahasram has remained unpublished for several decades. In the South, it was published in Grantha script with the commentary (in Samskrit) of Shri Vijayaraghava Patrachariar. Ratna-prakasika, another commentary in Sanskrit by the late Shri Krishna Brahmatantra Swatantra Swamy, the 31st pontiff and head of Shri Parakala Math at Mysore, who was himself a gifted poet and great scholar in Samskrit Vyakarana Alankara and Vedanta as is evident from his sixty odd works, is yet to see light. In the North, this poem was published long ago with two commentaries, different from those mentioned above. None of these publications is available now. Hence, Sri Ramanuja Seva Trust at Bangalore has taken the lead in bringing out the bare text of the poem.

In so far as the very second verse of this poem is concerned, there is a variation in the text on a comparison of the southern and northern editions. In the southern edition with the commentary of Shri Vijayaraghava Patrachariar, the text of this verse reads as under:

असहदामरुणाब्जहृदं प्रस्विन्नपयोधरस्फुरन्मूर्तिम्।
मनसि दधीमहि सततं मातारं मातरञ्च लोकानां॥

In the northern edition, this verse reads as under:

असहदामरुणाब्जहृदं प्रस्विन्नपयोधरस्फुरन्मूर्तिम्।
मनसि दधीमहि सततं लोकानां मातरञ्च पितरञ्च॥

The portions in these two texts, which are at variance with each other, have been underlined. In this publication, the text as seen in the southern edition has been adopted in view of the dual significance it carries. Firstly, the poet had an inordinate love for the use of pun and alliteration to the extent that, as held out by the legend, he had once proclaimed that, even if his 'swasa' (breath) would stop, his 'prasa' (alliteration) would not. Mark the alliteration even in these words. In this text, the presence of these two figures of speech is very much evident. The two words मातारं and

मातरं spring from one and the same root मातृ by virtue of rule 2.95 in Unadi Sutra (a work on Samskrit Grammar). Secondly, these two derivations have philosophical significance in this verse. The first in masculine gender refers to Lord Vishnu as one who measured the entire universe in His manifestation as Lord Trivikrama. This feat of the Lord, which is eulogised in Vedas, exhibits His quality of immanence. The second in the feminine gender refers to Goddess Sri Lakshmi as the Mother and cause of the universe. The importance in the use of these words with reference to the Divine Couple has been explained in detail by Shri.P.Ramanujan, a pandit by himself and son of a great pandit (late) Shri Parankusachariar Swamy, in his elaborate introduction in Samskrit to this publication. Shri R. Keshava Ayyangar, Senior Supreme Court Advocate and an eminent scholar in Samskrit, Tamil and English at Madras, has relied on the southern version for explaining the term माता in 'Matanubhangi', one of the names of Tiruvalluvar in his classic treatise in Tamil on Tirukural known as 'Valluvarullam'. Prof. N.T.Srinivasa Iyengar, an eminent scholar in Samskrit at Bangalore, when consulted, had no hesitation in upholding the authenticity of the southern version. It is for these reasons that the text of this verse as seen in the publication with Shri Patrachariar's commentary has been faithfully adopted in this publication.

Shri Atreya Venkatadhwari, a descendent of the great Shri Kadambi Achan, who was Personal assistant to Shri Bhagawad Ramanujar, was born at Arasanipalai (near Kanchipuram) in 1590 AD and lived up to 1660 AD. Besides, Sri Lakshmi-sahasram, he is said to have composed a hundred odd works many of which have, unfortunately, been lost. A list of his works now available is given below:

KAVYAS

Viswa-guna-adarsa champoo
Varadabhyudaya champoo
Srinivasavilasa champoo
Uttara champoo
Sravananandam

MEEMAMSA WORKS

Vidhitraya paritranam
Meemamsa makarandam

Nyaya padman

NYAYA WORKS

Manisara
khandanam

Pradyumnanandam
Raghava Yadaveeyam
Kanchibanam

Vyutpitsubodham
VYAKARANA WORKS
Mahabhashya Spoorti
Yanglungta prakasika

STOTRAS
Acharya panchasat
Kamasikanrusimha stotram
Subhashita kaustubham

VEDANTA WORKS
Nayadyumani deepika
Srividhuta samarthanam
Yatiprativandana khandanam

Mahabhashya-spoorti is said to be an elaborate work on Patanjali's Mahabhashya, which is yet to be published. Raghava-Yadaveeyam is a short poem which, when read in the normal order, portrays the deeds of Lord Sri Rama but, when read in the reverse order, portrays the deeds of Lord Sri Krishna. This kind of composition is said to be unique. LIFCO, the renowned publisher of religious works at Madras, had published this work long ago with a translation in Tamil. This is also out of print now. Sravananandam is a poem of 1000 odd verses in praise of Lord Vishnu as Deities at various shrines and is, otherwise, known as Sri vishnu-sahasram. viswa-guna-adarsa-champoo is a very popular work. The list of works given above shows that he was a prolific writer in many faculties of Samskrit literature. The fact that he lived at the time of the advent of Britishers is evident from his reference to them while describing the city of Madras in Viswa-guna-adarsa-champoo.

In the wake of enquiries from many quarters regarding the availability of Sri Lakshmi-sahasram in view of its efficacy in restoring eyesight, Sri Ramanuja Seva Trust (Regd.) Bangalore has come forward to present this melodious poem in print to the yearning devotees. Bold and beautiful types have been used for printing the text in Nagari script, keeping the needs of those with poor vision in mind. The publication is so priced that there is not even an iota of profit for the institution bringing out this publication.

It is also significant to note that 500 of the 2000 copies are earmarked for either free distribution to those who deserve this service or at a concessional price to those who cannot afford to pay even this low price. However, this concession is subject to the condition that those who want to avail themselves of this service should be ailing from loss of eyesight -total, acute or partial -and that too only if they are eager to use this poem for regaining their eyesight through recitation. However, those who cannot read the text themselves, the recitation could be entrusted to another person.

It is our profound conviction that this publication would be heartily welcomed by devotees. Lack of funds forced us to abandon our sincere wish to publish this work with a brief commentary. May the Divine Couple bless us to realise this ambition!

In the invocatory verse (quoted at the beginning) in Sri Lakshmi-kalyanam (a defunct work) which as a play composed by Swamy Parasara Bhattar is evident from works of Swamy Vedanta Desikan, the acharya extols the Divine Couple as those whose auspiciousness does not depend on others, who confer all auspiciousness on others and who are together the cause of universe. Before withdrawing the pen, let me pray for the welfare of the devotees by quoting the benedictory verse from the same play (Sri Lakshmi-kalyanam) of Swamy Bhattar (which has been cited by Sridhara Dasa in his 'Sadukti-karnamritam'):

कचकुचचिबुकाग्रे पाणिषु व्यापृतेषु
प्रथमजलधिकन्यासङ्गमे रङ्गभर्तुः।
ग्रथितनिबिडनीविग्रन्थिविस्त्रंसनेच्छोः
चतुरधिकभुजाशा शार्ङ्गिणो वः पुनातु॥

(K NARAYANAN)

भूमिका

श्रीः

अशेषचिदचिद्योगं अशेषार्थं प्रसाधकं । द्वन्द्वं वन्दामहे नित्यं
लक्ष्मीकरायणाभिधं ॥

श्रीमत्याः महालक्ष्म्याः स्वरूप रूप गुणाविभवैश्वर्य
शीलाद्यनवधिकातिशयासङ्ख्येय कल्याणगुणगणावबोधीनि स्तोत्राणि बहूनि
सन्ति । तानि चेमानि, श्रीसूक्तं, अष्टोत्तर शत नामावलि स्तोत्रं, बलद्वेषिकृत
विष्णुपुराणोक्त स्तोत्रं, कनकधारा स्तोत्रं, यामुनाचार्यकृत लक्ष्मीचतुःश्लोकी,
लक्ष्मीप्रपदनरूप श्रीरामानुजकृतस्तोत्रं, श्रीस्तवः, श्रीगुणरत्नकोशः, श्रीस्तुतिः
इत्येवं नामकानि । एतेषु शब्दतः अर्थतश्च विवक्षितार्थप्रतिपादकरूपं बहुशः
विस्तृतं “लक्ष्मीसहस्रा” भिधं स्तोत्रं तर्क, व्याकरण, मीमांसा, वेदान्तालङ्कार
शास्त्रादि पारङ्गतेन अरशाणिपालैः वेङ्कटाध्वरि महाकविना विरचितं निखिल
विद्वत्पामर बहुमतं जगति सुप्रसिद्धविभवं चकास्ति ।

एतत्प्रबन्धारश्च न केवलं कवयः, अभ्यस्तनिखिलतन्त्राः
पण्डितप्रकाण्डाः भगवत्प्रसाद लब्धवरकवयश्च व्यलसन् । सर्वेष्वपि शास्त्रेषु
कूलङ्कष पण्डितानां अलङ्कारादि शास्त्रेषु वैदुष्य भाजां श्रीरघुनाथ सूरीणां पितृणां
सकाश एव अधिगतसर्वशास्त्र पाण्डित्या एते ।

कुशानु विश्वावसु मुखेन विश्वपरिस्थितिं प्रकटयन्तः एते दौर्भाग्यवशात्
आन्ध्यं प्राप्ता अपि, निग्रहकरणे एव भगदनुमतिमपेक्षमाणायाः अनुग्रहरचनायां
अनपेक्षितभगवदनुमतेः जगन्मातुः अज्ञातनिग्रहायाः महालक्ष्म्याः सहस्राधिक
स्तोत्ररूपैतत्प्रबन्धकरणेन सुदृष्टयोभवन्निति कथां शृण्वन् न कोपि अस्य
वरकवित्वं सन्देहि । “श्रियं लोके देवजुष्टामुदारां” इत्युक्तं ।

श्रीशङ्कर भगवत्पादाः स्वकृतकनकधारास्तोत्रेणान्वर्थयन् । सर्वतन्त्रस्वतन्त्राः
श्रीवेङ्कट नाथार्या अप्यमुमतिशयं, “धारा निर्यान्त्यधिकमधिकं वाञ्छितानां”
वसूना” मित्यनेन सुनिपुणं ब्रह्मचारि विषये सार्थयामासुः ।

आर्द्रापराधिनि काकं जानक्युदन्तं प्रकाशयत् “राघवस्य हृदयं
स्थिराघवद्वायसं प्रति न वायसक्रमं । देवि जानकि दयारसात्त्वया
पादयोजनकृता द्रवीकृतं” इति श्लोकरत्नं पठन्तः एतान् कविवरान् न न
प्रशंसयुः ॥

“भो भूपभूमौ भ्रम भीम पाप भूमेति मे मूर्ध्नि लिपिं विधातुः । पवर्गगर्भा
परिमृज्य मातः दिशस्यपाङ्गैः अपवर्गगर्भा” इति रसवत्तरं विचित्रनिबन्धनं
श्लोकं पठन्तः श्री भट्टार्यसरणिं अनुसरन्त्येते इति निश्चप्रचं वदेयुः ।

“जननि महति वंशे जन्म लब्धं ततः किं? विशदमवगते वा वेदशास्त्रे ततः
किं? । सदसि कथकदर्पस्सादितो वा ततः किं? भवजलधितरिस्त्वं भाविता
चेन्नचित्ते” इतीदं पद्यरत्नं श्रीशङ्कराचार्यकृतं निर्वेदमालिकास्तोत्रमेवानुसरति ।

अतिगभीरं विद्वन्मनोज्ञं सार्थपुष्टिं सकलमङ्गलावहं इदं लक्ष्मीसहस्रं
सर्वेप्सितसिद्धये नित्यपारायणोपयुक्तं भवितुं एतन्महाकाव्यस्य अवश्यं कार्यं
मुद्रणमिति महामनस्विनः एते एतन्मुद्रणव्यापारे प्रावर्तन्त । एतच्च महाकार्यं
विनैव विघ्नं सुशीघ्रमेव हस्तापचेयफलं श्रीमालोलस्यै धमानानुग्रहेण
भवत्विति तामेवाशरण्य शरण्यां अखिलजगन्मातरमभ्यर्थयि ॥

कल्याणपुरी,

प्रभवकटककृष्णपञ्चमी

(30.7.87)

विद्वान्, चक्रवर्त्याचार्यः

श्रीमत्अहोबिलमठं आस्थानविद्वान्,

ब्रह्मविद्यावाचस्पतिः, न्यायवेदान्तशिरोमणिः

श्रीः

श्रीमते लक्ष्मीहयवदन परब्रह्मणे नमः

श्रीमते श्रीवणशठकोप श्री वेदान्तदेशिक यतीन्द्र महादेशिकाय नमः

निवेदिका

श्रुत्युक्तविभवां विभ्वीं देवदेवीं श्रये श्रियं । वाचं श्रद्धां तथा मेधां दत्तात्सा मे
तथाविधा ॥

लक्ष्मीसहस्र नामेदं वेङ्कटाध्वरिणा कृतं । संमुद्र स्तुतिरत्नं यत् सुप्रकाश
निनीषया ॥

किञ्चित्प्रास्ताविकत्वेन तदौन्नत्यं निवेद्यते । लक्ष्मीतत्कान्ततद्भक्त तुष्ट्यै
स्यादिदमंजसा ॥

क्वाहं अत्यलसो मन्दः क्व वा लक्ष्मीर्हरिप्रिया । तथापि तद्गुणान् वक्तुं उद्युञ्जे
तत्कृपाबलात् ॥

अयि भोः प्रेक्षावन्तो महाजनाः !

सुविदितमेवेदं समेषां विद्वद्वराणां महाकवि वेङ्कटाध्वरिणः चरितं
प्रथितानेकग्रन्थरचनञ्च । तेषां ग्रन्थेष्वन्यतमं अनुत्तमं
वक्तुविषयवचनपाटवादिबहुमहिमशालि श्रुत्यर्थगर्भितं च चकास्तीदं
लक्ष्मीसहस्रनामकं स्तोत्ररत्नं महालक्ष्म्याः समस्तकल्याणगुणगणप्रकाशकं ।
प्रथितं चेदं स्तोत्ररत्नं विधिवदधीतं (सुपठितं) सत् नेत्रपाटवाविष्कारीति ।
सन्ति च व्याख्याः ग्रन्थरत्नस्यास्य तात्पर्यवर्णनपराः । ईदृशविभवस्याप्यस्य
महाग्रन्थस्य सर्वोपयुक्तं मुद्रितपुस्तकं दुर्लभं सञ्जातमिति दूयमानैः
कैश्चिद्भक्ताग्नेसरैः बहुप्रयासपूर्वकमपि अस्य दौर्लभ्यापाकरणं सङ्कल्पितं
भगवत्प्रसादेन महालक्ष्म्याः कटाक्षेण च इदानीं निर्वर्तितं । एतस्मिन्नवसरे
अस्य ग्रन्थस्य विषये किञ्चित् वक्तव्यमस्तीत्यपि आलोच्य काचिन्निवेदिका

अत्र संयोजिता । अत्र ग्रन्थकर्तृ विषयः, ग्रन्थ शैली, स्वरूपं तथा तत्र वर्तमानानां असंख्येयार्थरत्नानां श्रुत्युक्तविषयाणां दिङ्मात्रप्रदर्शनं च प्रचिकटिषितः ।

महाग्रन्थस्यास्य कर्तारः श्री रघुनाथसूरि यज्वनः सकलशास्त्रपारीणस्य तनूभवाः श्री वेङ्कटाध्वरीति ग्रन्थकर्तृभिरेव निर्दिष्टाः (चित्र स्तबके, श्लो. 935.) । इमे च कवयः अधुनातः त्रिशतवर्षेभ्यः प्राक् काञ्चीनगर्याः समीपे दीपप्रकाश इति प्रसिद्ध अर्चामूर्तिमन्दिरानूपे लब्धजनिमन्तः अरिशाणफालनामक ग्रामीणाः इति च ज्ञायते । एषां पितृवर्याणां रघुनाथसूरीणां सर्वशास्त्र पारङ्गतत्वं विद्वन्मनोहारि श्लेषयमकादि क्लिष्ट अलङ्कारवैदुष्य प्रकाशकग्रन्थनिर्माणं च प्रथितमस्ति । एषां विषये, “पञ्चमत भञ्जन निबन्धन विख्यात तातयज्व भागिनेयवाजपेयादि याज्यात्रेय वंश मौक्तिकीभवदप्पयार्थ तनूभव श्लेषयमकचक्रवर्ति रघुनाथाचार्य तनयैः श्रीनिवासकृपातिशय संविदितनयैः सीताम्बागर्भसम्भवैः श्रीमत्काञ्ची नगरवास्तव्यैः वेङ्कटयज्वभिः (वेङ्कटाध्वरी) विरचितं लक्ष्मी सहस्रं” इति खरसंवत्सरस्य मीनमासि (1891) कुम्भघोणस्थ श्रीविद्याक्षर मुद्राशालायां मुद्रिते सन्याख्ये लक्ष्मीसहस्रपुस्तके दृश्यते । (एतच्च ग्रन्थलिपिस्थं पुस्तक मेवावलम्ब्य अत्र प्रकृतग्रन्थः मुद्रितः इत्यप्यवधेयं ।) एते च कवयः दीपादुत्पन्नप्रदीपवत् कुले महति यज्वनां सञ्जाताः अत्याश्चर्यकरं मेधाविलासं अध्यतिष्ठन्निति नात्रकिञ्चिदतिशयविषयं । न च तिरोहितमेषां पाण्डित्यं न्याय, व्याकरण, मीमांसा, वेदान्त अलङ्कारादि शास्त्रेषु एतद्ग्रन्थाध्येतृणां । एभिरेवोक्तं निजे सुप्रसिद्धे विश्वगुणादर्शनामके चम्पूग्रन्थे “तर्कजगद्गुणिमीमांसा तन्त्र वेदान्त चिन्तकः । व्यक्तं विश्वगुणादर्शं विधत्ते वेङ्कटाध्वरी” इति । अस्मिन् ग्रन्थे विशिष्य एषां महालक्ष्म्याः श्रेष्ठप्रतिपादने सर्वथा श्रुत्यर्थानुसारिता, दृढा भक्तिः, प्रतिपादनशैल्युत्कर्षः, लक्ष्म्याः गुणान् पुष्पवन्निरूप्य तान् स्तबकरूपेण संग्रथ्य तत्पदयोरर्पणं मुखेन आविष्कृतं आदरातिशयं इत्यादि श्रीमतः वेदान्तदेशिकाचार्यान् कविकथकसिंहान् सर्वतन्त्र स्वतन्त्रान्

संस्मारयति । कवयश्चैते, 'यस्य देवे परा भक्तिः यथा देवे तथा गुरौ' इतिवत् वेदान्ताचार्येष्वत्यन्तं भक्तिनम्राः इत्यप्यत्रैव सुव्यक्तं । अन्यदपि वक्तुं शक्यते यत् अस्य ग्रन्थस्य वेदान्ताचार्याणां पादुकासहस्र साम्यमस्तीति । उभावपि ग्रन्थौ विषयवैलक्षण्य युक्तौ, दुरुह बहु श्रुत्यर्थगर्भितौ, कविगर्वनिर्वापकौ, सहस्रश्लोकयुक्तौ, बहु पद्धतिस्तबक विभक्तौ, शृङ्गाः, आबालगोपालं अदरपठितौ, अथापि बहुचित्राद्यलङ्कारनिर्भरौ भगवदानन्दजननाविति सूपपादं । अन्यच्चैनयोस्सादृश्यं विस्मयावहं यत् उभावप्येतौ स्पर्धया ग्रथिताविति । वेदान्ताचार्यास्तु परमपुरुषप्रेयस्या अनुगृहीतं कवितार्किकसिंह बिरुदं स्वस्मिन् अननुरूपं मन्वानैः मत्सरिभिः कैश्चित् प्रेरितास्तः श्रीरङ्गनाथपादुकावेव विषयीकृत्य अवलम्ब्य च रात्रावेकयाममिते समये अस्ताविषत असाविषत च ग्रन्थरत्नं पादुकासहस्र नामकं समस्तैः भाग्यफलं ।

अत्रैव प्रारम्भस्तबक त्रयोविंशपद्ये ग्रन्थकृतः वेदान्ताचार्याणां साक्षात् श्रीहयवदनापरावतारत्वात् पादुकासहस्रग्रथनं न कस्यचित् विस्मयावहं इति वचनमुखेन स्वस्य लक्ष्मीसहस्र ग्रथनं श्रीकटाक्षमात्रनिर्वर्त्य विस्मयावहमेवेति स्वनैच्यमनुसन्दधते ।

वेङ्कटाध्वरिकवयस्तु स्वीये विङ्गुणादर्शनामके चम्पूग्रन्थे परमात्मानं नैर्घृण्ययुक्तं कृशानुवाक्येनापि प्रत्यपीपदन्निति निग्रहेच्छायुतेन भगवता एषां चक्षुः इन्द्रिय पाटवे अपहृते तेनैव स्पर्धमानाः विङ्गवावसुवचसाविङ्गवसित भगवत्करुणाकरत्वप्रतीतियुक्ताः 'राघवाद्धि भयं घोरं राक्षसानामुपस्थितं' इतिवत् सर्वलोकशरण्ये सर्वभूताभयदे राघवे स्वापचारात्कुहे सति 'अलमेषा परित्रातुं राघवाद्राक्षसीगणं' इति प्रथितविभवायाः सीतायाः शरण्यत्वे दृढमध्यवसन्नाः तामेव भगवतीं श्रियं नित्यमज्ञातनिग्रहां ग्रन्थरत्नेनानेन संस्तूय पुनरवापुः नष्टां दृष्टिमित्यस्त्याभाणकः कश्चित् । एतेनैव ग्रन्थस्यास्य सुपठितस्य नैत्रपाटवाविष्कृत्त्व प्रथा सञ्जाता इत्यपि । वस्तुतः बहुशः श्रीमन्त्रविस्तारणरूपत्वात् मातृवात्सल्ययुक्तायाः 'न कश्चिन्नापराध्यति' इति

सदा गुणैकहृदाः जगन्मातुः श्रोत्रमनोहारिश्लोक गुम्भरूपत्वात् तस्या उदाराया एव सकाशात् सर्वाभीष्टसिद्धिः विशिष्य नेत्रपाटवञ्चेत्यपि एतन्निर्वाहः सुशक एव । एवं वक्तुं विषययोः उत्कर्षः वैलक्षण्यञ्च अत्र निरूपिते।

अथ विषयप्रतिपादनरीति विषये किञ्चित्प्रस्तूयते । लक्ष्मीसहस्रञ्चैतत् त्रयोदशोत्तरसहस्रश्लोक परिमितः पञ्चविंशति स्तबकैः प्रारम्भ, प्रादुर्भाव, वक्षस्स्थलावस्थान, कारुण्य, कटाक्ष, यत्न, मङ्गल, सौन्दर्य, शृङ्गार, ऐश्वर्य, क्षान्ति, उत्सव, वदान्य, यमक, नक्षत्रमाला, चित्रचरित्र, नामवैभव, धामवैभव, अभयप्रदान, देवतान्तर परिसंख्या, दशावतार, चित्र, सङ्कीर्ण, निर्वेद, शरणागाति नामकैः युक्तः लक्ष्म्याः वैभवं सम्यगवबोधयति । 'श्रीमिवरूपिणी', 'तां देवमायामिव वीरमोहिनी', 'तया. अभिरामया विभुश्श्रिया..', 'वक्षः पीठीं मधुविजयिनो भूषयन्तीं स्वकान्त्या' इत्यादि प्रमाणैः रूपश्रिया अप्रतिमया विराजयन्तीं श्रियं पञ्चत्रिंशदुत्तरद्विशतैः पद्यैः अत्र ग्रन्थकृत् स्तौति । अतः सौन्दर्यस्तबक एव अस्य ग्रन्थस्य पादभागमाक्रमते । श्रीसूक्तेऽपि लक्ष्म्याः रूपातिशयं बहुधा प्रस्तुतमिति अत्र तद्विस्तारः कृतः इति ज्ञेयं । अन्यदप्यत्र शक्यते वक्तुं यत्-लक्ष्म्याः गुणवर्णनं सर्वप्राचीनग्रन्थकर्तृणां उपपादनरीतिं इह वेङ्कटाध्वरि कविरतिशेते इति । अत्र च कतिचनोदाहरणानि यथा-

प्रारम्भस्तबके मङ्गलप्रकरणे भगवतः, शेषिदम्पत्योः, लक्ष्म्याः, गुरुपरम्परायाः, वाल्मीकिमहर्षेः, पराशर मुनिवरस्य, श्रीमद्वेदान्ताचार्याणां च नमस्कारान् विदधाति ग्रन्थकृत् ।

प्रथमश्लोक एव ग्रन्थकर्तुः आशये लक्ष्मीनित्ययुक्तस्यैव ब्रह्मत्वमिति व्यक्तं प्रतीयते । यथा, 'ब्रह्मणि श्रीनिवासे' इति श्रीभाष्यकारोक्तं दिशा वेङ्कटब्रह्मणे नमस्कारानाकलयद्भिः लक्ष्मीनित्ययोगः तथाभूतस्यैव विश्वसर्गादिलीलत्व प्रतिपादनं च स्पष्टमभिहितं । 'स्वधया तदेकं' 'युजे वां ब्रह्म पूर्वं नमोभिः', 'सुमज्जानये विष्णवे' 'बृहत्ते विष्णो सुमतिं भजामहे' [अत्र बृहच्छब्देन द्योतितं ब्रह्मत्वं सुमति वाच्याया लक्ष्म्या एवेति स्वरसतः प्रतीयते] । 'वाचस्पतिं

विश्वकर्माणं' 'ह्रीश्च ते लक्ष्मीश्च पश्यौ । अहोरात्रे पाद्वे' इत्यादि श्रुतयः भगवतः सर्वदा लक्ष्मीयुक्तत्वमभिदधति । अत एव अत्र लक्ष्मीयुक्तस्य ब्रह्मत्वोपपादनं सङ्गच्छते ।

अत्र द्वितीयश्लोकः बहुस्वरसार्थं गर्भितः । असदृशं - इति भगवतः 'न तत्समश्चाभ्यधिकश्च दृश्यते' इति श्रुतं समाधिकदरिद्रत्वं, लक्ष्म्याः 'अ'स्यैव सदृशं - सर्वथा अनुरूपं, 'तुल्यशीलवयोवृत्तां तुल्याभिजनलक्षणां', 'अस्येशाना जगतो विष्णुपत्नी' 'यथा सर्वगतो विष्णुस्तथैवेयं द्विजोत्तम', 'ईशाना देवी भुवनस्याधिपत्नी', 'सा नो लोकममृतन्दधातु', इत्यादि श्रुतिशतस्मृतिवचनादि सिद्धं भगवतः सर्वप्रकारं सादृश्यमभिदधति । अरुणाब्जदृशं इति भगवत्पक्षे 'तस्य यथा कप्यासं पुण्डरीकमेवमक्षिणी' इति श्रुतिसिद्धं पुण्डरीकाक्षत्वं, अरुण इति सूर्यस्य, अब्ज इति चन्द्रस्य च ग्रहणात् 'चक्षुषी चन्द्रसूर्यौ' इति श्रुत्युक्तं सूर्यचन्द्रचक्षुष्ट्वं च व्यञ्जितं । लक्ष्मीपक्षे च प्रातरम्बुजविडम्बि लोचनत्वं अवगम्यते । प्रस्विन्नपयोधरस्फुरन्मूर्ति इति भगवत्पक्षे 'नीलतोयद' सङ्काशत्वं श्रुतं व्यज्यते । लक्ष्मीपक्षे च सङ्गमजनित स्वेदादियुक्तं पयोधरवत्स्वरूपश्रीर्व्यज्यते । मनसि दधीमहि सततमित्युभयत्रान्वेति । मातारं इत्यत्र भगवत्पक्षे - 'विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्रवोचं यः पार्थिवानि विममे रजांसि' 'इदं विष्णुर्विचक्रमे' 'त्रीणि पदा विचक्रमे' इत्यादि श्रुतिषु बहुधा उक्तं मानं त्रिजगतां अभिहितं । अत्र केचित् लक्ष्म्या अपि जगद्व्यापित्वं न मृष्यन्ति । अत्र ग्रन्थकुदाशयः व्यक्तीक्रियते । मातारं इत्यस्य माङ् माने इति धातोः माति इति माता इति पुलिङ्ग रूपनिष्पत्तेः इदं लक्ष्म्याः विशेषणं न भवितुमर्हतीति पूर्वपक्षिणामाशयः ।

यद्यप्येतदेवमेव तथापि लक्ष्म्याः भगवन्नित्ययोगस्य बहुशः श्रुतत्वात् - कारणदशायां 'आनीदवातैस्वधया तदेकं । तस्माद्धान्यन्नपरः किञ्चनास' इति सृष्टेः प्राक् अव्याकृत नामरूपे सति जगति सूक्ष्मचेतनाचेतनविशिष्टब्रह्मणः नित्ययुक्तत्वं, उपाय दशायां-यथा भगवतः मोक्षोपायत्वं 'यमेवैष वृणुते तेन

लभ्यः" 'तमक्रतुं पश्यति वीतशोको धातुः प्रसादान्महिमानमीशं' 'भिद्यते हृदयग्रन्थिश्छिद्यन्ते सर्वसंशयाः। क्षीयन्ते चास्य कर्माणि तस्मिन्हृष्टे परावरे' इत्यादिषु विशदः अत एव तस्य शरण्यत्वं 'मुमुक्षुर्वै शरणमहं प्रपद्ये' 'सर्वस्य शरणं सुहृत्' 'पितामाता भ्राता निवासश्शरणं सुहृद्व्रतिर्नारायणः' इत्यादिषु विहितः एतादृशविभवं लक्ष्म्या अपि श्रुतमप्यवधेयमेव । यथा-श्रीसूक्ते- 'चन्द्रां प्रभासां यशसा ज्वलन्तीं श्रियं लोके देवजुष्टां उदारां । तां पद्मनेमीं शरणमहं प्रपद्येऽलक्ष्मी मे नश्यतां त्वां वृणे ।' इति लक्ष्म्याः शरण्यत्वं सुव्यक्तं । अत्र शरणवरणमप्यमृतत्वार्थेवेति असङ्कुचित अलक्ष्मी नाश प्रार्थनया द्योत्यते । अत्र 'ईश्वरी सर्व भूतानां' इत्यस्याः सर्वभूतेश्वरीत्वं एतत्फलप्रदान सामर्थ्यं वक्ति । उत्तरत्र 'श्रियं वसाना अमृतत्वमायन्भजन्ति सद्यस्सविधा वितद्यून' इत्युपसंहाराच्च अयमर्थः स्फुटः ।

श्रद्धासूक्ते च- 'श्रद्धया देवो देवत्वमश्नुते । श्रद्धा प्रतिष्ठा लोकस्य देवी । सा नो लोकममृतन्दधातु' । 'ईशाना देवी भुवनस्याधिपत्नी' । 'कामवत्सामृतं दुहाना' । 'विश्वस्य भर्त्री जगतः प्रतिष्ठा । तां श्रद्धां हविषा यजामहे' इत्यादिषु बहुधा लक्ष्म्याः वैभवं वर्णितमस्ति । अत्र मोक्षोपायत्वं, जगच्छरीरत्वं, ऐश्वर्यं, आधिपत्यं च स्पष्टमेवाभिहितं ।

अन्यत्रापि अदितिसूक्ते लक्ष्मीपर- (अस्य सूक्तस्य लक्ष्मीपरत्वं 'अदित्यै विष्णुपत्न्यै' इत्यादि श्रुतिभिः अदिति शब्दस्य लक्ष्म्याः नामान्तरत्वप्रतीतिः व्यक्तं) - 'अदितिः पात्वँहसः' 'महीमूषुमातरं सुव्रतानां ऋतस्य पत्नीमवसे हुवेम । दिवीं नावं स्वरित्रा मनागसमस्रवन्ती मारुहेमा स्वस्तये । इमां सुनावमारुहं शतारित्रां शतस्फ्यां । अच्छिद्रां पारधिष्णुं' इत्यादिना लक्ष्म्याः पापमोचकत्वं, महत्त्वं, जगन्मातृत्वं, सर्वकर्मसमाराध्यत्वं, तत्फलप्रदत्वं, ऋतशब्दितस्य ब्रह्मणः पत्नीत्वं, रक्षकत्वं, अप्राकृतत्वं, मोक्षोपायत्वं - भगवतः 'अमृतस्यैष सेतुः' 'एषसेतुर्विधरणः एषां लोकानामसम्भेदाय' इत्यादौ श्रुतं सेतु रूपित संसारसन्तारोपायत्वं लक्ष्मीयुक्तस्येति अत्र लक्ष्म्याः नौरीति रूपेण ज्ञाप्यते - अशेषदोष प्रत्यनीकत्वं समस्तकल्याणगुणाकरत्वं

इत्युभयलिङ्गत्वं ('दैवी', 'सुनावं' इत्याभ्यां कल्याणगुणवत्त्वं, 'अनागसं', 'अस्रवन्ती', 'अच्छिद्रां' इत्यादिभिः हेयप्रत्यनीकत्वञ्च व्यज्यते), पारयिष्णुमिति च संसारसन्तारोपायत्व मित्येते उक्ताः गुणाः लक्ष्म्याः । गवत्साहस्यं सर्वथा सर्वदा च निरूपयन्ति । उपेयत्व दशायां लक्ष्मीयुक्तत्वं भगवतः । कदेशिनामप्यभिमतमिति नतदिह प्रस्तूयते ।

वस्तुतस्तु - उपनिषत्सिद्धान्ते, तैत्तिरीये, "स वा एष पुरुषः पञ्चधा पञ्चात्मा येन सर्वमिदं प्रोतं पृथिवी चान्तरिक्षं च द्यौश्च दिशश्चावान्तरदिशश्च स वै सर्वं इदं जगत् स च भूतं स भव्यं..... ज्ञात्वा तमेवं मनसा हृदा च भूयो न मृत्युमुपयाहि विद्वान् तस्मान्स्यासमेधां तपसामतिरिक्तमाहुः ..... ब्रह्मणे त्वा महस ओमित्यात्मानं युञ्जीत" इत्यत्र 'महोपनिषदं' 'देवानां गुह्यं' इत्यादि विशेषितं परतत्त्वनिर्णायकं प्रकरणं संसारतारकत्वेन सर्वैः सावधानं अनुसन्धातव्यः। अत्र भगवतः पुरुषसूक्तप्रतिपादित जगत्कारणत्वं, पञ्चधा अवस्थितत्वं, परब्रह्मत्वं, मोक्षोपायभूतत्वं तस्य च उपायेषु बहुषु सत्स्वपि 'एषां तपसां अतिरिक्तं' इत्यभिमतं न्यासाख्यं एव परमं प्रधानञ्चेत्यादि अनेके विषयाः सूपपादिताः। अत्र पञ्चस्वप्यवस्थासु भगवतस्सलक्ष्मीकत्वमेव विशिष्य उपनिषत्स्वभिहितं। यथा विवृतं बृहदारण्यके - "इन्द्रो ह वै नामैष योयं दक्षिणेक्षन् पुरुषस्तंवा एतमिन्द्रं सन्तमिन्द्रइत्याचक्षते - - -" इति आदित्यमण्डलान्तर्वीर्तिनं पुरुषं दक्षिणेक्षिण स्थितं च एकमेवाभिधाय तस्य पुण्डरीकाक्षस्य नारायणस्यैव इन्द्रनामकत्वं तस्य इन्द्र इति व्यवहारं च प्रक्रम्य ('इन्द्रं निचिक्षुः परमे व्योमन्' 'इन्द्रो मायाभिः पुरुरूप ईयते' इत्यादि श्रुतिषु इन्द्रशब्देन परमात्मा अभिहितः) "अथैतद्दामेक्षणि पुरुषरूपमेषास्य पत्नी विराद् तयोरेष सँस्तावो य एषोन्तर्हृदय आकाशोऽथैनयोरेतदन्नं य एषोन्तर्हृदये लोहितपिण्डोऽथैनयो रेतत्प्रावरणं यदेतदन्तर्हृदये जालकमिवाथैनयोरेषा सृतिः सैषा सञ्चरणी यैषा हृदयादूर्ध्वा नाड्युच्चरति - - - हिता नाम नाड्यः अन्तर्हृदये प्रतिष्ठिता भवन्त्येताभिर्वा एतदास्रवति - - -" इत्याद्युक्तं। अत्र विराडिति

श्रियो नाम, 'राडसि बृहतीश्रीरसीन्द्रपत्नी', 'विराद वाक्' 'विराड्वा इदमग्र आसीत्' इत्यादि श्रुत्यनुसारात्। तयोः संस्तावः सहवसतिस्थानं य एषोन्तर्हृदय आकाशः इत्युक्तेः अन्तर्यामिदशायां सलक्ष्मीक एव भगवान् सन्निधत्ते।

अत्र एनयोरेषा सञ्चरणीसृतिः मार्गः यैषा हृदयादूर्ध्वा नाडी मूर्धानमभिनिःसरति। तयोर्ध्वमायन् उपासकः अमृतत्वमेति। अत्र परमात्मनः आतिवाहिकत्वेन उपासकं ब्रह्म [स्वं] गमयित्रवसरे तेन सह अनया सृत्या गच्छतः लक्ष्मीविशिष्टत्वमभिहितमिति पररूपेपि सलक्ष्मीक एव भगवान् आस्ते। 'ह्रीश्चतेलक्ष्मीश्च पत्न्या'। अहोरात्रे पार्श्वे इतिचनित्ययोगः, अन्यत्रविश्रुतः। एवमेव व्यूहरूपेपि बोध्यं। 'अम्भस्यपारे भुवनस्य मध्ये नाकस्य पृष्ठे महतो महीयान्। शुक्रेण ज्योतीषि समनुप्रविष्टः-' इति पञ्चधा अवस्थितेः ईश्वरे आम्रानात्, (अपारे, अंभसि - व्यूहरूपं, भुवनस्य मध्ये - विभव, अर्चारूपे, महतोनाकस्य पृष्ठे महीयान् - पररूपं, शुक्रेण ज्योतीषि समनु प्रविष्टः - अन्तर्यामी (हार्दः)। एषु पररूपे, हार्दे च स्पष्टश्रुत्या शिष्टा अग्न्युपलक्षिता भाव्याः। नित्ययोग श्रुतिबलात् स्मृतितश्च - 'राघवत्वेभवत्सीता रुक्मिणी कृष्ण जन्मनि। अन्येषु चावतारेषु विष्णोरेषानपायिनी'ति विभवरूपे सलक्ष्मीकत्वं, 'क्षीराम्भोनिधिरत्नमण्डपमहासौवर्णसिंहासने वामाङ्के स्थितया प्रसन्नवदनश्री कान्तयालिङ्गितं' इति व्यूहरूपे तथा प्रत्यक्षत एव सर्वार्चा रूपेषु सलक्ष्मीकत्वं ज्ञायते।

एतन् महालक्ष्म्याः विभुत्वं चेतनाचेतनरूपसकलजगत्सामानाधिकरण्यं, तमसः पारवर्तित्वं, (अप्राकृतदेशविशेषे अयोध्याख्ये विष्णोः परमे पदे), साक्षान्मोक्षोपायत्वं, तदर्थं उपेतृणां सर्वकर्मक्षयकारित्वं, तत्प्राप्त्युपायभूते न्यासाख्ये आत्मसमर्पणे उद्देश्यत्वं च कण्ठोक्तितः ज्ञायते। एतदेव वेदान्ताचार्यैः बहुत्र, बहुधा, बहुशः प्रत्यपादि सर्वथांग्यकारि च ग्रन्थकृद्भिरेतैरित्यलमतिविस्तरेण।

अत्र 'मातरं' इति भगवद्वाचकपदे लक्ष्म्या नित्ययुक्तस्यैव भगवतो निर्देशः, तथा च लक्ष्मीपरत्वेनापि वणिनि औचित्यं द्रष्टव्यं । 'मातरं' इति पदञ्च भगवति - 'स एव पुत्रस्सपिता स माता' 'पितामाता भ्राता,..... इत्यादीं श्रुतत्वात् अन्वेति । लक्ष्मी पक्षे स्पष्टमेव । अत्र च लक्ष्म्याः जगज्जननीत्वं औपचारिकं मन्वानैः उदाहृत श्रुत्यादि विरोधः दुस्तरः । अन्यश्चात्र विषयः स्वरसः प्रतीयते - मातरं इति पदस्य लक्ष्मीपक्षे व्याख्याने, मातरं इत्यस्य भगवत्परत्व वणिनि च लिङ्गव्यत्ययः सह्य इति । अनेन च अर्थपौष्कल्यावामिरित्यपि । अत्र ग्रन्थकर्त्राशयः लक्ष्म्याः विभुत्वं, जगत्कारणत्वं, मोक्षोपायत्वं, मुक्तभोग्यत्वञ्चेति बहुधा स्वकण्ठोक्तिभिरेव विशदं ज्ञायते । अत्रैव प्रारम्भस्तबके - समग्रलोकं वेदान्ताचार्याणां वैभवप्रकाशनावसरं लक्ष्म्याः विभुत्वं सुष्ठुप्रतिष्ठापितमाचार्यैरित्युक्तं । ऐश्वर्यस्तबकस्तु समग्रापि लक्ष्मी विभुत्वप्रकाशनेदम्पर एवेत्यप्यतिरोहितमिदं सर्वेषां । उपरिष्ठाच्च अलङ्कारविशेषाः पण्डितजनमनोहारि भङ्गा आरचिताः नवनवोन्मेषयुक्ता विषयवैलक्षण्यं सम्यक् अतिशाययन्ति ।

स्तबकवाच्यार्थ संग्रहः

आरम्भस्तबके एते बहुधा उपोद्घाटितवन्तः - मङ्गलानन्तरं एतत्कृतिप्रारम्भः वाक्कुड्यर्थ, वाक्साफल्याय, स्वपाण्डित्यप्रदर्शनाय, वेति वदन्तः अत्र स्वस्य हास्यास्पदसाहसित्वं, मत्सरिणां उपेक्ष्यत्वं, स्ववाक्चापल्यं, निवृत्तनीचस्तुतित्वं, निर्लज्जं क्षमालम्बनत्वं, प्रकृष्टप्रज्ञसङ्घाननुपवेशः, केमुत्येनस्वाशक्तिः, सर्वस्तोतृणामविशेषत्वं, फलपरिणति साधारण्यं, श्रियः, प्रसादात्सुकरत्वं, वेदान्तदेशिककृत पादुकासहस्रापेक्षया स्वकृतेः विस्मयनीयत्वं, उपादेयतमत्वं च, स्वसमानधर्मणः पण्डितस्य भावि काले भविष्यत्वविश्वासः, अस्याः स्तुतेः

परिग्राह्यत्वं, लक्ष्मीकटाक्षात्पूरणाशंसेत्येतादृशा विषयाः मनोज्ञं निरूपिताः ।
 अत्र श्लोकानां ध्वन्यर्थोपि बहु स्वरसश्रुत्यर्थोपपादकः पण्डितान्तः
 करण मावर्जयति । यथा दशमे श्लोके 'स्वं वाग्ब्रह्म' इति पदं प्रयुज्जनैरेभिः नमो
 वाचे - - - नमोवाचस्पतयेनमोविष्णवे बृहते' 'सर्वस्यै वाच ईशाना'
 'वाचस्पतिं विश्वकर्माणं' . . इत्यादिषु श्रुतिषु प्रसिद्धं लक्ष्म्याः वाक् शब्द
 निर्देश्यत्वं, तस्याः ब्रह्मत्वञ्च स्वरसं ध्वनितं । स्वमित्यनेन स्वान्तर्यामि भूता
 लक्ष्मीः एतत्स्त्वकरणे आत्मानं नियोजयतीति एतेन स्वस्याः वाचः
 कुक्षितिभुजां मिथ्यास्तवनादि जनित दोषानपामृज्य तां पावनीकरोति अनेन
 स्तुतिरूपेणेति द्योत्यते । एवं अन्यत्रापि बहुवर्थाः यथामति ऊहनीयाः सन्ति ।

इतः परं अवशिष्ट स्तबकेभ्यः ततस्ततः
 केचनश्लोकार्थाःस्थालीपुलाकनयेन सङ्ग्रह्यन्ते ।

2. प्रादुर्भाव स्तबके तावत् क्षीरोदधिमन्थनावसरे भगवतः कूर्मवतरे
 अनेकमङ्गलद्रव्यान्तरैस्सह महालक्ष्म्याः आविर्भावः प्रपञ्चितः । अत्र
 एकोनपञ्चाशे श्लोके लक्ष्म्याः जगन्मातृत्वं सरसं अभिहितं । यथा :- 'पश्यतां
 सर्वदिवानां ययौ वक्षस्थलं हरेः' इत्युक्तप्रकारेण क्षीरोदधेरुद्भूता लक्ष्मीः
 सर्वसमक्षं भगवद्वक्षस्थलमधिरुह । अत्र कुलीनानां सतीनां परपुरुषसन्निधौ
 स्वकान्तस्यापि अङ्गाद्यारोह रूप स्वैरकेलिर्नसङ्गच्छते इत्याक्षेपं समाधानैः
 ग्रन्थकृद्भिः 'सह दयिततमेन स्वैरकेलौ सतीनां न खलु निजशिशूनां
 सन्निधिर्व्रीड हेतुः' इति प्रत्युक्तं । अत्र स्वापत्यसन्निधिः शिशुदशायां न
 व्रीडहेतुरित्युक्तः लक्ष्म्याः मुख्यमेव जगन्मातृत्वं तथा च तस्याः अत्र
 अवतारविशेषमात्रं च द्योत्यते ।

3. वक्षस्थलावस्थानस्तबके नीलतोयदमध्यस्था विद्युत्प्रेखेव भास्वरा,
 मधुविजयिनः वक्षः पीठीं स्वकान्त्या भूषयन्ती प्रभासा यशसा ज्वलन्ती लक्ष्मीः
 स्तुता । स्तबकप्रथमश्लोके (53) भगवतः वक्षस्थलावस्थितिं हृदयङ्गमामिति
 शब्देन निर्दिशता अयमर्थः हृदयङ्गमं वर्णितः । उत्तरत्र (58) समुदयदृजिनेषु

जनेषु भगवतः हृदि प्रतिघः (निग्रहसङ्कल्पः) मा भूदित्येव अखिलजगद्धितं अवदधानया श्रिया भगवद्बुद्धयं अधिष्ठितं इति वर्णितं । सौकुमार्ययुक्तापि कठोरं भगवदुरः स्थानं शरण्या सती मृष्यतीति (61) तमे व्यञ्जितं । (77) तमे पद्ये क्षमामयी लक्ष्मीः यदि भगवद्वक्षः क्षणमप्यत्यक्षत् तदा अस्मान् भगवदपचारसन्ततिं सन्ततं तन्वानान् निग्रहोद्युक्तः नाथः नारक्षिष्यदिति स्पष्टं तस्या वात्सल्यप्राचुर्यं व्यञ्जितं ।

4. कारुण्यस्तबके - लक्ष्म्याः दयासागरत्वं मनोज्ञं वर्णितं । अत्र भगवतः - राघवत्वे सीतात्वं भजन्त्या लक्ष्म्या काकासुरस्य, स्वस्यावाच्याहिंसां आरचितवतीनां अशोकवनिका राक्षसीनां, च रक्षा, हनूमतः वालाग्रेः शिशिरताकरणं च चमत्कारेण उपपादितं । अत्र लक्ष्म्याः भगवद्भयोत्तम्भनञ्च कारुण्यकार्यमिति (97) तमे श्लोके सुष्ठुक्तं । अत्र (101) तमे पद्ये 'अनुकम्पां अकम्पां, नावमवलम्बे', इत्यनेन पूर्वोक्त अदितिसूक्तार्थजातं सर्वं संस्मारितं ।

5. कटाक्षस्तबके - 'अपाङ्गा भूयांसो यदुपरि - -' इत्यादिश्लोके अभियुक्तैरभिहितं लक्ष्मीकटाक्ष महिमा चतुष्पष्टि श्लोकैः सम्यग्विवृतः । लक्ष्मीसहस्रे सौन्दर्य स्तबकानन्तरं अयमेव स्तबकः बहुलश्लोकयुक्तः इत्यनेनैव एषां लक्ष्मीकटाक्षविशेषः स्फुरति । अनेन स्वस्य तत्कटाक्षात् सुकटाक्षप्राप्तिरपि (नेत्रपाटवप्राप्तिरपि) अभिव्यञ्जितेव । 'तस्मिन्हृष्टे परावरे' इति श्रुतेः 'यश्चरामं न पश्येत्तु यंच रामो न पश्यति' 'दृष्ट एव हि न श्लोकमपनेष्यति' 'यं पश्येन्मधुसूदनः' इत्यद्यनुसारात् भगवत्कटाक्षादमृतत्वप्राप्तिर्यथा सिद्धान्त्यते तथैव लक्ष्मीकटाक्षः भगवत्कटाक्षस्यापि कारणं भवतीत्यपि उपपादयितुं युक्तं । लक्ष्म्याः अत्युदारत्वात् कारुण्यात् च स्वयमेव तत्कटाक्षः सर्वेषां सुलभः अपि । अत्र लक्ष्मीकटाक्षस्य अन्वयव्यतिरेकाभ्यां दारिद्र्याधिराज्ये, अनालोचितविशेषं समत्वं सर्वदेहिनां दुष्कृतविनाशकत्वं, देहिनां देहि शब्द हापकत्वं, भगवद्वशीकार करणत्वं, 'ग्रीष्मे शीतमिव हृदं' इतिवत् शीततटाकत्वं इत्यादि विभवाः वर्णिताः । इष्टसिद्धिः कटाक्षात् प्रागेवापि लभ्यत इति हनूमतः

सागरप्लवनं सीतादर्शनपूर्वमिव सञ्जातमिति दृष्टान्तितं (141) तमे ।
 दुर्ग्रहदुष्कृतादिभिरतप्यत्वप्रापणं कटाक्षफलं विवृतं (145) तमे । अल्पस्यापि
 कटाक्षस्य महत्तरफलप्रदत्वं (152) तमे श्लोके चारु वर्णितं । 'धन्याः पश्यन्ति
 मे नाथं' इत्यादिवत् लक्ष्मीकटाक्षविषय एव धन्यः लोके इति (156) तमे पद्ये
 अभिहितं ।

6. यत्नस्तबके - 'यदर्थमम्भोधिरमन्यबन्धिच' 'यान्तर्हितिति'
 इत्याद्युक्तप्रकारेण लक्ष्मीलाभार्थं भूयांसं यत्नं विदधतः भगवतः प्रियपत्नीत्वं
 वर्णयति । रामावतारे बलातिबले मन्त्रे गृह्णंस्तानुपास्य विश्वामित्रयज्ञरक्षार्थं
 राक्षसान् विधमन् पुनः अहल्यां धूतपापां वितन्वंश्च मिथिलां गत्वा
 शशिखण्डमण्डनमहादोर्दण्डकोदण्डमुन्नम्य तां प्रापेति श्रमभूयस्तोपन्यस्यते ।
 एवमेवाग्रे जटायु मोक्ष, सुग्रीवसहायार्थं, वालिवध, हनूमन्मुखेन लङ्कागमन,
 तदहन, समुद्रशरणवरण, सेतु बन्धन, सबान्धव रावण वधादि सर्वं यत्नं
 विदधे खलु । न केवलमेतावन्मात्रम् दशाप्यवताराः भगवता लक्ष्मीप्रीत्यर्थमिव
 विहिता इत्यपि प्रतिपादितं । अत्र विशिष्य (176, 177) श्लोकौ अनुसन्धेयौ ।
 एते निन्दास्तुति रूपेण भगवदुत्कर्ष (भक्तवत्सलत्व) प्रकाशकौ इति मन्तव्यं ।

7. मङ्गलस्तबके मङ्गलदेवतायाः माङ्गल्यमहिमा वर्णयति । अत्र कवयः
 काव्यमुखे श्रीपदं लक्ष्मीवाचकं समस्तदोषपरिहाराय प्रयुञ्जत इत्युक्तं (207) ।
 अत्र भगवतः मङ्गलमङ्गलत्वं लक्ष्म्यन्वारम्भादिति (214) प्रतिपादितं ।
 सर्वमङ्गलायाः सर्वमङ्गलवस्तूनां च श्रीसकाशादेव माङ्गल्यमाममिति न्यरूपि ।
 अन्ते च (217) तत्क्रतुनयात् स्वपद भक्तानामपि स्वसमानश्यावहत्वमुक्तम् ।

8. अष्टमः सौन्दर्यस्तबकः लक्ष्मीं सौन्दर्यपर्यामिभूमित्वेन निरूपयति ।
 एष एव मनोहरो महत्तरश्च स्तबकेष्वत्र ग्रन्थे । अत्र आनुलोम्येन
 दिव्यकेशप्रभृति चरणारविन्दपर्यन्तं लक्ष्म्यास्सौन्दर्यं, प्रथमं द्वाविंशतिश्लोकैः
 केशकलापं, ततः द्वाभ्यां मुखवर्णनोपक्षेपकं, नवभिः मुखं, त्रिभिर्भुवौ,
 एकादशभिर्नेत्रे, द्वाभ्यां तारुङ्गं, चतुर्भिस्सपरिकरं कर्णपूरं, षड्भिस्सताटुङ्गं

श्रोत्रं, पञ्चभिर्नासिकां, चतुर्भिर्नासामौक्तिकं, षड्भिस्स्मितं, दशभिस्सूक्तिं, पञ्चभिर्दन्तान्, चतुर्भिर्जिह्वां, अष्टभिरधरोष्ठं, द्वाभ्यां कपोलौ, त्रिभिः कण्ठं, एकविंशत्या स्तनौ, पञ्चभिर्मुक्ताहारं, एकेन बाहू, नवदशभिः सकङ्कणं करद्वयं, चतुर्दशभि रोमरेखां, त्रिभिः वलित्रयं, चतुर्भिः नाभिं, नवभिः काञ्चीं, दशभिर्मध्यं, त्रिभिः श्रोणीबन्धं षड्भिस्सक्थिनी, चतुर्भिर्जङ्घां, तथा अष्टाविंशत्या पदद्वयञ्चेति क्रमेण अत्र प्रत्यङ्गपूर्णसुषमासुभगं वपुःश्रियः वर्णितं । अत्र लक्ष्मी सौन्दर्यस्य स्वयं आदिशेषेणापि कात्स्न्येन वर्णयितुं अशक्यत्वं सम्यगाविष्कृतं (219) तमे । अत्र यद्यपि कमपि एकं श्लोकं पृथक्कृत्य तत्रत्यविशेषः शक्यो लिखितुं अथापि स्वात्मसार्थक्याय लक्ष्म्याः पदकमलनति विधिद्येत्यतः पादद्वयवर्णनविषयके द्वौ श्लोकौ उदाहरियेते । 429 तमे श्लोके वस्तूनां सामान्यतः गुणवदनुषङ्गे तद्गुणाधानं स्वाभाविकं वितथीकृतं अत्यन्तरागिणि श्रीपादपद्मे रक्तमनसां मुनीनां वैराग्य भजनं अतिचित्रमिति सरसमभिहितं । 442 तमे च देव्याः चरणकमलयुग्मस्य संसृतिभयसन्तारकत्वं तत्पादाश्रितानां नखानां अपि तारकत्व (नक्षत्रत्व) आधानात्स्फुटमिति सम्यगवधारितं । अत्र मतिमान्द्याल्लेखविस्तरमियाच विरम्यत इति दिक् ।

9. शृङ्गारस्तबके लक्ष्म्याः भगवता सुरतकेल्यनुभवः स्तूयते । 'शृङ्गाराख्यं निधिमधिगता श्रेयसी देवतेव' इत्याचार्य श्रीसूक्तिवत् लक्ष्म्याः भगवच्छृङ्गाररससर्वस्व भावः प्रपञ्चितः । 'क्षणाणुवत्क्षिप्तं परादि कालया प्रहर्षयन्तं महिषी' इति हि परमाचार्याणामनुभवः । अत्र भगवतः रतिसमये पञ्चायुधान्विहाय चतुर्भि रपि करैः चातुर्येण लक्ष्म्यङ्गेषु सञ्चारयतापि पञ्चायुधाजिरेव हर्षभरात्कृतमिति (470 तमे) विरोधालङ्कारः, भगवदुपासनात् लभ्यं निरञ्जनत्वं, नीरागतत्वं, बन्धमुक्तिः च रतिसमये लक्ष्म्यापि लब्धमिति (नयनयुगे, अधरे, कचे च यथासंख्यमेषां प्राप्तिरभिप्रेता) अर्थान्तरन्यासालङ्कारः (482 तमे) मालोपमया शेषिदम्पति वर्णनञ्च बहु हृद्यं (501) तमे वर्णितं ।

10. ऐश्वर्यस्तबके महालक्ष्म्याः स्वरूपेणैव विभुत्वं प्रतिपाद्यते । आरम्भश्लोक एव 'विश्वंभरसमैश्वर्या विदुर्या ब्रह्मवादिनः' इति वदता

ग्रन्थकृता स्वाशयस्स्फुटीकृतः । अत्र मित्रावरुणादि द्विदेवत्योद्देश्यक विधिवत् प्रपन्नरक्षाविधौ उभयोरप्यविशिष्टं व्यासज्यस्थितं च शेषित्वमिति कण्ठोक्त्या निरूपितं । प्रत्यक्त्वाच्छ्रयः भगवद्गुणत्वं (तद्विशेषणत्वमिति यावत्) न युज्यते इति चोक्तं । लक्ष्म्याः जीवकोटिप्रवेशं मन्वानान्प्रति त्वयेतत् विष्णुना चाम्ब जगद्व्यामं चराचरं इति विष्णुपुराणोक्तिं प्रमाणयता तन्मतमुद्धृतं । 'अस्येशानाजगतोविष्णुपत्नी' इति श्रुतिमपि श्लोके युनक्ति ग्रन्थकृतप्रमाणप्रदर्शनार्थं । श्रीसूक्तञ्च श्रीस्वरूपज्ञाने प्रमाणोत्तमं वदन्लक्ष्म्याः भगवत्समवैभवममस्त । यद्यप्युभयो र्दशोषिदम्पत्योः विश्वव्यामिरुद्धघृष्टा, तथापि भगवतः स्वरूपेणैव, लक्ष्म्यास्तु ज्ञानमात्रेण तन्निर्वाह्यं इति वदतां मतं च विधुनोति । पुनश्चोपबृंहण मुखेनापि लक्ष्म्याः वैभवं सुगममिति वदन् साङ्गप्रपदनं अन्वतिष्ठदस्मिन्स्तबके ग्रन्थकृदिति संग्रहः ॥

11. क्षान्तिस्तबके - लक्ष्म्याः क्षमयैवास्माकं महतामागस्ततीनां प्रतीकारः प्रपञ्चितः । क्षमयैव मूर्तिमती लक्ष्मीरत्र बहुशः उपवर्णिता । काकासुरमपि क्षमया पालितवत्याः किं वा किल्बिषं कियदपि घोरं अमर्षमादध्यादिति विस्मयमुखेन श्रियः 'अनुग्रहमयी वन्दे नित्यमज्ञातनिग्रहां' इत्युक्तविभवमाविष्कृतं । अस्मिन् स्तबके ग्रन्थकृतः आर्जवं, दैन्यं तथा लक्ष्म्याः क्षमालाभविश्वासदारुणं च सम्यक् उपपादितं लक्ष्यते । हनूमन्तं सीताहिंसाकृद्राक्षसीनां वधानुमतिवरं याचन्तं सूक्ष्मतर धर्मोपदेशसहितं तद्वधात् निवारण मुखेन स्वीयं क्षान्तिसीमत्त्वं अभिव्यञ्जितमिति तत्क्षमा नास्माभिः सामस्त्येन उन्नेतुमपि शक्यं इत्युच्यते । 544 तमे च श्लोके क्षमामयी रमां हित्वा देवतान्तरं कुतस्सेवतांतरां कोपि इति लक्ष्मी देवतान्तर स्वरूपविमर्शपुरस्सरं उपपादितं । क्षमा सत्त्वात् अपचारकृतेरपि धैर्यन्तदेव ददातीत्यपि व्यतिरेकेण देव्याः दयासान्द्रत्वं वर्णितमस्ति । 548 तमे संग्रहेण मद्रक्षणे त्वत्क्षमैव कारकं नतु मच्चेष्टितानीति सम्यक् अवधारितं ।

12. उत्सवस्तबके लक्ष्म्याः फणिपतिवाचस्पतिप्रभृतिवर्ण्य उत्सव वैभवं अल्पधिया स्वेनस्तूयत इति नैच्यमावेदयन् सर्वप्राणिवर्गाभिगम्यत्वं,

पश्यतां मनोनयनहारिता, सिसेविषा महिमा (559) प्रणिंसूनां
भक्त्यनुसन्धानं, (572) सर्वसमाश्रयणीयत्वं, (573) सर्वस्तुत्यत्वं (576),
सुकर भजनत्वं (580), सर्वेष्टदायित्वं (599) इत्यादि गुणजातं विस्तृतं ।

13. वदान्यस्तबके - 'उदारां' इति श्रीसूक्तार्थं विस्तृतानः श्रियः वदान्यतां
अनन्यजनसामान्यामाचष्ट । (604) तमे भंग्यन्तरेण
'देवित्वन्महिमावधिर्नहरिणा नापि त्वया ज्ञायते' इत्युक्तार्थः स्मारयति ।
(606) तमे औदार्यमपि संक्रामयति श्रीः अर्थिभ्य इति मनोज्ञं प्रत्यपीपदत् ।
('प्रार्थिनः प्रथमे तस्य चरमान् पर्यपूरयन्' इतिवत्) । (613) तमे
प्रख्यातदात्रपेक्षया श्रियः उत्कर्षः निन्दास्तुत्या प्रकटीकृतः । प्रपदन,
स्वदारिद्र्यनिवारणार्थनाद्यर्थाः (621) तमे प्रतिपादिताः ।

14. यमकस्तबके - कवेः अलङ्कारविद्यालङ्कारभूतश्लाघनीयचमत्कृतिमत्त्वं
स्फुटं व्यज्यते । एकषष्टिपद्यमितेऽस्मिन्स्तबके स्वरव्यञ्जनसमुदायपौनरुक्त्ये
आवापोद्वापादिचित्ररूपशब्दार्थालङ्कारसंस्पृष्टियुतयमकस्य बहुधा
श्रीगुणवर्णनाय उपयोगः प्रदर्शितः । अस्य च दुरुहबह्वर्थगर्भत्वात्
पटुप्रज्ञानामेव स्वारस्यातिशयावहत्वाच्च नातः परं किञ्चित् उच्यते । अत्र
श्रियामेव अनन्याभक्तिः अर्पितास्ति (624) । तन्नामसहस्रसङ्कीर्तनात्
योगिराजत्वावामिः (634) सूचिता । 653 तमे लक्ष्मीकटाक्षेण
दिव्यधामप्रामिरुक्ता । 668 तमे च तद्दृष्टेः पावनत्वं व्यञ्जितं । 671 तमे
श्रीकटाक्षवतां नमस्याविहिता । मुक्तभोग्यत्वं (677) तमे अभिहितं ।

15. नक्षत्रमालास्तबके - अश्विन्यादिरेवत्यन्तनक्षत्रनामानि सन्दर्भशात्
प्रदर्शयन् प्रथमश्लोकप्रभृतित्रयोदशश्लोकपर्यन्तं आरोहणक्रमेण
एकैकाक्षराधिकपादतया पञ्चदशप्रभृति समविंशति
श्लोकपर्यन्तमवरोहणक्रमेण एकैकाक्षरन्यूनपादतया नायकरत्नस्थानीय
चतुर्दशश्लोकेन च नक्षत्रमालाख्यहारसन्निवेशमनुकुर्वता श्लोकसमुदायेन
लक्ष्मीं वर्णितवान् । अत्रपूर्वफलगुण्याः 'आर्यमतारकं' इति मञ्जुवर्णितं ।

उत्तराणां अपादानां च 'विश्वदेवतारा' पदेन निर्देशः कृतः । इतरत्सर्वं स्पष्टं नक्षत्रनामकं विहितं । 705 तमे लक्ष्मीप्रपदनं आचरितं ।

16. चित्रचरित्रस्तबके - लौकिकनयापेक्षया लक्ष्म्याः अघटितघटन सामर्थ्यं बहुधा विवृतं । यथा- हनूमद्वालाग्नेः शीतीकरणं, मूकानां वाचालीकरणं, इत्यादि । तत्र 720 तमे कवेर्नेच्यमनुसंहितं ।

17. नाम वैभवस्तबके - लक्ष्म्याः नाम्नां सर्वविदेषु सादरं बहुशः पठितत्वं, (728) कीर्तनं सौलभ्यं भोग्यता च (734), भगवन्नामभिस्सहश्रीनामकीर्तनं (741), नामपावकत्वं सर्वाविशेषं (753), मोक्ष प्रदत्वं (761) इत्याद्यर्थाः प्रदर्शिताः ।

18. धामवैभवस्तबके - लक्ष्म्याः पद्मवासिनीत्वं बहुधास्तुतं । पद्मश्रेष्ठ्यं च आविष्कृतं । उत्तरत्र पदपदपदत्वेन तस्यैव निर्देशः सचमत्कारं कृतः । द्वयमन्त्रगतत्वं (प्रतिपाद्यत्वं) लक्ष्म्याः अनेन स्मर्यते ।

19. अभयप्रदानस्तबके - श्रियः भीताभयप्रदत्वं काकासुरे, लङ्काराक्षसीषु च आविष्कृतं भृशं वर्णयति । अत्र अभयं सर्वं भूतेभ्यो ददतः भगवतः प्राप्तं भयं घोरं 'अलमेषा परित्रातुं राघवाद्राक्षसीगणं' इतिवत् श्रीः शमयति । अस्याः सकाशात् न कस्यापि भयसंभावनापि अनुग्रहमयीत्वं नित्यमज्ञातं निग्रहत्वाभ्यां । अत एव हि अस्याः जगन्मातृत्वं, पुरुषकारत्वञ्च युज्येते । 'नकश्चिन्नापराध्यती' ति ह्यस्याः अनुग्रहप्रकारसञ्चारः । अत एव 'लघुतरा रामस्य गोष्ठीकृता' इत्यभिप्रेयुक्ताः । एतैः शाः स्तबकेस्मिन् प्रपञ्चिताः । 817 तमे अभयं भयं इत्युभयमपि श्रीप्रसादान्वयविपर्ययादिति मनोज्ञमुपवर्णितं । 819 तमे 'भीषास्माद्वातः पवते' - इत्यादि श्रुत्युक्तं विभवस्यापि देवस्य प्रसादने श्रीप्रसादापेक्षा सम्यगुन्नीता । 832 तमे स्तरक्षणं श्रुतिरक्षणरूपणमुखेन प्रार्थितं चित्तरञ्जकमस्ति ।

20. देवतान्तरपरिसंख्या स्तबके - लक्ष्म्या प्रसन्नया इन्द्रादीनां कृतो महानुग्रहः तत एव त्रैलोक्य क्षेमलाभश्च विविधं वर्णयति । अतः देवतान्तर भजन नैरर्थक्यं लक्ष्म्या एव सेव्यत्वञ्च फलतः । अतः कल्पद्रुकल्पे सुसंराधे सर्वफलप्रदे देवतायां सत्यां कुतः क्षुद्रान् देवतान्तरान् भजेत् इति (845), (851) तमयोःसम्यगुक्तं । लक्ष्मीकटाक्षात् प्रामस्याप्यर्थस्य सन्मतिदायित्वं वैराग्यापादनद्वारा अपवर्गाधिकारप्रापकत्वं क्रमेण अपवर्गदापनत्वञ्चास्तीति 860 तमे उक्तं ।

21. दशावतारस्तबके भगवतः सर्वेष्वप्यवतारेषु लक्ष्म्याः अनपायिनीत्वं वर्णयति । नकेवलमेतावन्मात्रमपि तु लक्ष्म्याः योगादेव भगवतोवताराणि सफलानीत्यप्युक्तं (865) । अत्र विशेषतः दशावतारानपि वर्णयित्वा अन्ते श्रियः अपाङ्गे दशावतार ध्यानरूपणं (898), लक्ष्म्याः एकैकेप्यङ्गे दशावतारेन्यतम स्मारणवर्णनेन दशावतारसमुदायं तदङ्गशोभायां रूपणं (899) च बहु स्वरसं वर्तते ।

22. चित्रस्तबके 'स्वर, वर्ण, स्थान बन्ध, यतीनां नियमस्तथा । प्रहेलिका च गूढं च च्युतकं चित्रमुच्यते' इत्युक्त लक्षणेन अष्टविध शब्दचित्रप्रधान अलङ्कारविशेषेण श्रीविषयाः श्लोकाः ग्रथिताः । अत्रापि यमक स्तबकवत् अर्थविशेषानुसन्धानं तु महाप्राज्ञानां अलङ्कारविदां शब्दज्ञानामेवेति नास्माकमत्र प्रवेशः । अन्ते अत्र बहूनां श्लोकानां बन्धचित्रस्य रेखादिविन्यासः प्रदर्शितोस्ति । एतच्च स्तबकं वेदान्ताचार्याणां पादुकासहस्र यादवाभ्युदययोः चित्रपद्धत्यादि प्रकरणस्थ श्लोकैस्साकं पठितं कवीनामेषामपि महाकवित्वं सुलभमावेदयेदिति निश्चिनुमः ।

23. सङ्कीर्णस्तबके श्रियः नियतं कञ्चिद्रूपमनवलम्ब्य यथाकथञ्चिद्रूपस्थितानां तद्रूपानां वर्णनं क्रियते । समस्तगुणविस्तारसमावेशनिवेशनत्वेन श्रीरत्र स्तूयत इति । अत्र काव्य, नाटक, तर्क, व्याकरण, कर्म, ब्रह्म मीमांसा, श्रुति प्रभृतिभिर्विद्यास्थानैः लक्ष्मीगुणवर्णनं तत्तद्रूपणमुखेन कृतं विद्यास्वरूपत्वाच्छ्रियः विद्येति

नामधेयवत्वाच्च । 'अर्थोविष्णुरियं वाणी' ति हि स्मर्यति ।
वाक्छब्दितत्वमस्याः पूर्वमिवोपपादितञ्च । लक्ष्म्याः गुणप्रकाशकाः
निरूपिताः । 970 तमे श्रीकटाक्षादपवर्गं प्रामिप्रार्थना सम्यक्कृता ।

24. निर्वेदस्तबकं - 'अहो मे महती याता निष्फला जन्मसन्ततिः--'
इत्याद्यनुसारेण कविः स्वीयं सर्वविधापचाराननादिकालादाचरितान्समृत्वा
भीतः भृशं दूयन् श्रियमेव तत्क्षान्त्यर्थं शरणयन् अभ्यर्थयति । अत्र 998 तमः
श्लोकः अनुसन्धेयः ।

25. शरणागतिस्तबके चान्तिमे कविः साङ्गप्रपदनं लक्ष्मीलक्षितवक्षसि
तत्पुरुषकारपूर्वकं अनुतिष्ठति । (1011) तमे श्लोके ग्रन्थोपसंहारं अस्य
ग्रन्थस्य, 'श्रेष्ठाः शिरः कम्पिनः' इतिवत् भगवतस्तल्प भूतः फणिराजः शेष
एव स्वयमामोदितेति उत्कर्षं व्यञ्जयति । अस्य सहस्रं पारितोषिकं भगवतापि
दातुमशक्यमिति 1013 तमं निगमयति । इति स्तवकार्थसंग्रहः ।

अन्यदप्यत्र ग्रन्थे श्लाघनीयैशः विद्यते यदेते कवयः बहुत्र लौकिक न्यायान्
सुभाषितानि चोत्प्रेक्षन्ते । अत्र निदर्शनार्थं केचित्प्रदर्शयन्ते - 'भ्रातृश्रियं सह
भुवः परिबिभ्रतीति' (37), 'सह दयिततमेन स्वैरकेळां सतीनां नखलु
निजशिखूनां सन्निधिर्विड हेतुः' (49), 'तच्छेषत्वं कथमितरथा देवि तुल्येपि
भूमिन्? (94) 'नीहारो नकरस्थमम्बरमणेः लीलाम्बुजं बाधते' (145), 156
तमे 'यस्यास्ति वित्तं' - इत्यस्य रूपणं, 'सन्तोपि बेलामतिद्यन्ति रागतः' -
(176), 'गणयति न फलार्थी गौरवं लाघवं वा' (177), 'नरः कुशलमश्नुते न खलु
साहसिक्यादते' (183), 'कार्यार्थिनो हि पुरुषस्य कुतोबलेपः?' (202) -
'मलिनैकसख्यं प्रायेण देवि कुटिलप्रकृतेस्स्वभावः' (220), 'दध्यान्नमनेनसां हि
कलुषं मिथ्याभिज्ञंसञ्जनः' (241) 'छन्दानुवर्तनकृतः कुटिलस्य सर्वे' (253)
'विपक्षाणां पक्ष्यीकृतिरपि विषादाय भवति' (259), 'तुष्ट्यै विशिष्य किल
शिष्यगिरो गुरोस्स्युः' (393), 'द्वयोरैकत्रेच्छा जनयति मिथो द्वेष
मधिकं' (416), 'नापन्नपात्रार्पणतो हि नार्थः' (419), 'शतमन्थाः किमेवेक्षितुं

क्षमन्ते?' (422), 'प्रतिषेधन्ति हि बालसख्यमार्याः' (428) 'यद्वस्तु यद्गुणवता कलितानुषङ्गं तत्तद्गुणी..' (429), 'वैरं हन्त विरोधिनाः किल मिथो जन्मान्तेरप्यक्षतं' (467) 'कर्तृत्वं क्रतुषु न केवलस्य पुंसः' (511), 'मातृद्विषस्त्रिभुवने महती हि गर्हा' (515), 'गुरुतरमयः पिण्डं गर्वाग्निगीर्णमहो रमे किमु जरयितुं शक्तं शुण्ठीकपायनिषेवणं?' (549), 'कार्येद्यमोपि महतां कमले शिवाय' (703), कान्तः प्रियां वहति कामवशात् दृशि' (718). 'रवेरुजमाप्नुयादिति न पूर्वभाषा मृषा' (801), 'सति बलवदालम्बे स्याद्बुर्बलोप्यकुतोभयः' (813). 'लेढुं डाडिमकलपरत्नखचितं राज्ञः किरीटं रमे किं वा सर्वदुरासदस्य दयिताकेलीशुकस्त्रस्यति?' (820), 'देवतान्तरपरिसंख्या स्तबके विविधनयानाविष्कृत्य लक्ष्म्या एव सेव्यतमत्वं व्यञ्जितं, 'शक्तिरुदेति कारणगता प्रायेण कार्येष्वपि' (872) 'नैराश्यमेव हि सुखं निगदन्ति सन्तः' (973) 'बद्धः स्वयं किमु विमोचयिता बतान्यं?' (1006). इत्यादयः । एवं ग्रन्थस्यास्य अतिशयान्तरानाविष्करणे मन्मतिमान्द्यमेव निदानमिति न तत्र ग्रन्थकृतापराद्धं किमपि ।

श्रीमच्छ्रीनाम भूमाद्यनघगुणगणाविष्कृतौ तत्परं यत्
हृद्यं श्रीवेङ्कटाध्वर्यभिध कविवरोपज्ञ लक्ष्मीसहस्रं ।
नानाश्रुत्यन्तघुष्टं मधुरिपुमहिषी वैभवं द्योतयत्सु
ग्रन्थेष्वग्रां स्थितिं तत्प्रभजति जयतादार्कचन्द्रं निकामं ॥

विंशाः पञ्चोत्तरास्तु स्तबकमयविभागाः पुनश्च क्रमात्ते
प्रारम्भाविर्भवोरस्स्थल वसति दयायुक्कटाक्षप्रयत्नाः ।
सन्माङ्गल्यश्च सौन्दर्ययुतसरस शृङ्गारकैश्वर्यरूपाः
क्षान्त्याख्योथोत्सवश्च प्रथितइह तथासौ वदान्याभिधोपि ॥

पश्चादेषां पुनस्ते यमक रुचिर नक्षत्रमालासमेताः
चारित्रं चित्रयुक्तं विभवविषयके नाम धाम्नोरथातः ।

भीताभीति प्रदानन्त्ववर सकल देवान्तराणां प्रसंख्या
रूपादानं दशानां विविध बहुल सच्चित्र सङ्कीर्णकाश्च ॥

निर्वेदाख्यस्तथायं शरणवरण नामान्तिमः पञ्चविंशः
युक्तञ्चैतैः प्रबन्धं कमलवसति सत्ख्यात माहात्म्यवादि ।
पद्यानां मञ्जुलानां दशशत सहितं यत्त्रयोदशयुपेतं
प्राकाश्यं तत्तु नीत्वा रघुवर सहजो दास इत्थं सिषेवे ॥

एवं बहु विस्तृतं, अनर्घार्थरत्नगर्भं अतिमनोहर, उच्चारणमात्रादपि
लक्ष्मीकटाक्ष (कटाक्षलक्ष्म्याश्च) संपादकं ग्रन्थरत्नमिदं लक्ष्मीसेवा धुरीणैः
श्रीमद्भिः नारायण महोदयैः कृष्णाभिधैश्च महनीयैः अर्थितोऽहं स्वयं प्रयोजनतया
भागवतानुज्ञाकैङ्कर्यत्वेन च सादरं बहुमत्य प्राचीन जीर्णकल्प ग्रन्थाक्षर मुद्रित
सव्याख्य ग्रन्थान्मूलमात्रं पृथक्कृत्य देवनागरी लिप्या दुर्मति संवत्सरे एकदा
अलिखं । अथापि तस्य मुद्रणादि सौकर्यार्थं पुनर्लेखनं आकाङ्क्षितं ।
तदपीदानीं निर्वृत्तं । एतास्मिन्नन्तरे निर्दिष्टपूर्वाः महाभागाः
बहुवित्तव्ययायाससाध्यस्यास्य मुद्रणकार्यस्य धूर्वहान्वेषणे संततं बद्धश्रद्धाः
रामानुजसेवानिरतानां तन्नाम्नैव समितिमेकां सञ्चालयतां
तिरुनारायणार्याभिधानां महाभागानां साहाय्यं अवलम्ब्य
नवीनयन्त्रोपकरणसहायेन इमं मुद्रणकार्यं आरचितवन्तः इति तेषां बहुतरां
कृतज्ञता आवेदनीया । मुद्रणे चास्य ग्रन्थस्य प्रथमं हस्तलिखितात् कुतेरस्याः
गणकयन्त्रसहकृत लेखनयन्त्रे संस्कृताक्षरैः मूलं संयोजितं । ततः
तच्छोधनादिरकारि । अथ तस्य मुद्रणार्थं छायाग्रहणयन्त्रयुत मुद्रण यन्त्रे
मुद्रणार्हं (ब्रोमैड्) पत्रे तन्मुद्रणं कारितं । एतस्य छाया पत्रं गृहीत्वा तदुपयुज्य
सहस्राण्यपि पत्राणां सलीलं मुद्रितुं शक्यन्ते । एषः क्रमः यद्यपि बहुव्ययसाध्यः
तथापि मनोज्ञं पठन सौकर्ययुक्तं दोषरहितं च वर्तते इति सफल एव व्यथोस्येति
मन्ये । विषये चात्र प्रेक्षावन्तो भवन्तः एव प्रमाणं ।

यद्यप्यस्मिन्कैङ्कर्ये चापलात्केवलात् उद्युक्तोहं निवेदिकाया एतस्याः लेखने,
तथापि तस्य सदोषत्वे क्षमां, सगुणत्वे प्रसादञ्च सन्तः कुर्युर्मयीति दृढं
विश्वसिमि ।

‘वक्ता श्रोता वचनविषयः प्रीयतां श्रीनिवासः’ ।

इति शम् ॥

प्रभव संवत्सरस्य सिंहमासि
कृष्ण अष्टमी दिवसे
कल्याणनगरे.

इति सविनयमावेदयति
लक्ष्मीतद्वासदासः
शोकहर्तृपुराभिजनः रामानुजदासः

श्रीः

लक्ष्मी सहस्रम्

1. प्रारम्भ स्तवकः

- 1 लक्ष्मी चरण राजीव लाक्षा लक्षित वक्षसे ।
विश्व सर्गादि लीलाय वैङ्कट ब्रह्मणे नमः ॥
- 2 अस्मद्विशमरुणाब्जदृशं प्रस्विन्नपयोधर स्फुरन्मूर्तिम् ।
मनसि दधीमहि सततं मातारं मातरंच लोकानाम् ॥
- 3 प्रातरम्बुज विडम्बिलोचनां मातरं त्रिजगतामुपास्महे ।
शीतरम्य करुणावलोकनैः या तरङ्गयति मङ्गलानि नः ॥
- 4 आचक्रायुधमाच मामकगुरोः आचार्यवर्ग भजे
मध्यस्थैरिह नाथ यामुनमुखैर्मन्यैस्सनाथीकृतम् ।
क्षीराम्भोधिसुता पयोधर पयः पूरा इवोदित्वराः
यद्वाचां विसरा जगन्ति नितरामुज्जीवयन्ति स्वयम् ॥
- 5 भुवनजननीन्तुष्टूषन्ती पुरोरसनाऽधुना
रचयति नमो वाचे प्राचेतसानन जन्मने ।
जनकतनया दिव्योदन्तामृत द्रव वर्षिणीं
जगति कवयः श्राव्यं काव्यं गृणन्त्यवलम्ब्य याम् ॥
- 6 पराशर मुनीशितुः प्रणातिकर्म कुर्मस्तारं
अहीन गुण शोभितै रमृत साधनोत्कण्ठिभिः ।
यदीय कृति सिन्धुना विमथितेन यत्नाद्बुधैः
प्रकाशमिह नीयते परम पूरुष प्रेयसी ॥

- 7 दद्यादद्य कुदृष्टि सर्प गरुड स्त्रय्यन्त विद्या गुरुः
 श्रीमान्वेङ्कट नाथ देशिकमणिः श्रेयांसि भूयांसि नः ।
 दत्से दृष्टिलवेन देवि भजतां या त्वं विभुत्वं रमे
 तस्या हन्त तवापि येन विभुता सुष्ठु प्रतिष्ठापिता ॥
- 8 शीतज्योतिः शिखरि नगरी सागराम्भोधरादेः
 जल्पं जल्पं जलधि तनये हन्त मिथ्या समृद्धिम् ।
 निर्विण्णा मे ननु भगवती भारती यं त्वदीयं
 स्तोत्रं चित्रं स्फुरति जननि स्वैरमारब्धुकामा ॥
- 9 मदान्ध क्षोणीपत्यपशद मनः प्रीणन कुते
 नमस्कारान् ब्रूमो भगवति चमत्कारवचसे ।
 विधात्रीमानन्दं विपुलमिह चामुत्रच तव
 स्तुतिं प्रस्तौत्वंहो भरनिरसनायाद्य रसना ॥
- 10 तत्तादृग्रचना विदग्धरसना कण्डूति निर्धूतये
 केचिन्नीच विचार गोचर गिरो गृध्नन्ति मिथ्याकृतिं ।
 स्वं वाग्ब्रह्म पुराण जिह्मग शिरः कम्पावहं पावनी
 कर्तुन्देवि वयं पुनस्तव कथारम्भाय जुम्भामहे ॥
- 11 शय्याशब्द गुणानुशासन चणा छन्दोमयं वाहनं
 सोदर्यस्तु कलानिधिस्तव रमे सूनुश्च वाणीपतिः ।
 तस्यास्ते पुरतः स्तवं मितमतिः प्राज्ञोचितं श्रावयन्
 गुञ्जाविक्रयिणः श्रयामि पदवीं माणिक्य पुञ्जापणे ॥
- 12 कवीनां प्रत्नानां कबळित सुधास्वादिममदैः
 अनूचीनैः स्तोत्रैः श्रुतिजडिम भाजो जननि ते ।
 अजामित्वायैव स्तवमिममकूपार तनये
 वियाता ग्रन्थनीमो विहसन पदैः कैरपि पदैः ॥
- 13 विद्वद्भ्यः स्वदमानया यदनया विश्वाम्ब नाधीयते
 स्तुत्या ते सुखमन्न चेतसि दृष्टप्रायेनदूये ततः ।

- गान्धर्वीहि पुरन्दरादि शिरसा मान्दोळयित्री चिरं
गीतिस्सा बधिरान्न नन्दयति चेत् किं छिन्नमेतावता ?
- 14 वक्तुं नैव चतुर्विधा श्रुतिरसावीष्टे न चाष्टश्रुतिः
नो चक्षुः श्रुतिरप्यहो तव गुणान् नारायण प्रेयसि ।
स्तोतुं त्वामपि तामहं व्यवसितो दूरं हनूमन्मुखैः
दुर्लङ्घं जलधिं तरीतुमनसः पङ्गेर्दधे चापलम् ॥
- 15 गर्वदुर्वसुधापति स्तुति पर व्याहार कूहान्धता
निर्विण्णाशय एष वेङ्कट कविः पङ्केरुहावासिनि ।
अद्य त्वद्रुणत्वर्णनामृत रसैरानन्दितुं जृम्भते
चिञ्चा पर्ण रसावसन्नरसनः पुण्ड्रेक्षुसैररिव ॥
- 16 नाहं जाने नवरसगतीः नार्थमक्षुण्णमन्यैः
नालङ्कारानपि च न वचोगुम्भ गम्भीरिमाणं ।
स्तोतुं मातस्तदपि भवतीं त्यक्तलज्जो यतेऽहं
मन्तुं किन्तु प्रथित करुणा क्षन्तुमर्हस्यमुं त्वम् ॥
- 17 चक्षुष्मन्तः चरण कमले चक्षुषः श्रोत्रवन्तः
श्रोत्रे भूमेः जननि जगतां जन्मवन्तोऽपि न स्मः ।
वक्त्राण्यासन् भगवति न षट् पञ्च चत्वारि वानः
कस्मादस्मान्न हस्तु जनः स्तोष्यतः त्वद्गुणैर्धम् ॥
- 18 अभूमिस्त्वद्भूमा जननि जरतीना मपि गिरां
अस्तौ कस्मादस्मादृश कृश मनीषोक्ति विषयः ।
अशक्यानां और्वाग्निभिःपि निपातुं निधिम्पां
अपारं तं पातुं मशक शिशुकः किं प्राप्नोति ? ॥
- 19 प्रकृष्यन्तामस्मत्पर मितर काले विधि मुखाः
क्यं मातस्ते वा तव नुति दशायां सम्मधियः ।
निकर्षोत्कर्षौ स्तां निशि तु शशि खद्येत म्हस्वेः
दिवा को वा भेदः दिनकर कर ब्रात जटिले ॥

- 20 वाग्भिः कोरकितानि ते रचयतः स्तोत्राणि वाणीपतेः
 अस्माकं सुमितां स्तुतिं कलयतां अप्यम्ब तुल्यं फलं ।
 कौबेरीं श्रिय मानशे बहुतरैः कश्चित्तपोभिश्चिरात्
 एनामाशु कुचेल एव जगृहे धाना प्रदानादपि ॥
- 21 आसन् धन्यतमाः गुणांस्तव बहूनास्वाद्य शक्रादयः
 गृह्णन्तोऽपि गुणार्णवामृत कणान्मातः कृतार्था वयम् ।
 आचामन्ति सुधाझरान् सुमनसः द्वित्रांश्चकोराः करान्
 नैणाङ्गानविशेष मारिर्ति शमनं तत्रोभयेषामपि ।
- 22 देवि श्रीवृषशैल देव दयिते दाक्षिण्य पुण्य क्षिते
 मातस्साहसतस्तवस्तव मिमं कर्तुं प्रवृत्तस्य मे ।
 उन्मीलन्तु परं गिरस्तव करालङ्कार पङ्केरुह-
 प्रेङ्खत्तुङ्ग षडङ्घ्रि संघ विसरज्झङ्कार शंकाकराः ॥
- 23 पद्यानां दशभिः यदस्तुत शतैः त्वत्प्रेयसः पादुकां
 त्रय्यन्तार्यगुरुः परो हयमुख स्तत्राम्ब को विस्मयः? ।
 स्तोक प्रज्ञमतीव मूकमपि मां श्लोकैः सहस्रेण ते
 स्तोतारं समवेक्ष्य सूक्ष्म मतिभिः कस्मान्न विस्मीयते? ॥
- 24 मन्ये सत्स्वपि वाङ्मयेषु विदुषामन्येषु धन्यैः बुधैः
 उक्ति र्मे भुवि देवि तावक गुण स्पर्शा दुपादीयते ।
 भद्रे त्वद्रमण प्रशस्त चरण द्वन्द्वैक संसर्गतः
 भर्गः स्वर्गधुनीं बिभर्ति शिरसा भूयस्सु सत्स्वम्बुषु ॥
- 25 तव स्तोत्रे मन्दाः कतिचिदति चित्रेऽपि कमले
 न विन्दन्त्यानन्दं यदि तदपि न म्लायति मनः ।
 सृजेदेव स्रष्टा स किल विपुलेऽस्मिन् क्षिति तले
 चमत्कारानन्दानुभव चतुरान् द्वित्रिचतुरान् ॥
- 26 सुचारु मधु वीचिका रस मुचो वचो देवता
 कुचामृत कचाकचि प्रथन चातुरी मेदुराः ।

नरास्सतत मिन्दिरा गुण कथा सुधादोहिनीः

उपाध्वमिह वेङ्कटाध्वरि कवे रुद्रा गिरः ॥

27 स्वीरं प्ररोहयतु पद्यसहस्रमेतत्

दासस्य मे वदन सीम्नि तवाऽवलोक

यः कापि हन्त सकृदञ्जलि बन्ध भाजि

जन्तां जगज्जननि सौति सहस्रमक्षणां

28 पङ्कजनिलये स्तोत्रं वेङ्कट कविगीत मेतदविगीतं ।

किङ्कर कृतमिति कृपया त्वङ्कलयितु मर्हसि प्रसीदन्ती ॥

29 रसिकालिभिरास्वाद्यं रम्यं श्रीकर विलसदलङ्करणं ।

विकसतु सूर्यालोका तपद्य सहस्रं सहस्रपत्रमिव ॥

2. प्रादुर्भाव स्तवकः

30 भजे दुग्धाम्बुधिं यत्र परिष्कर्तुं हरे रुरः ।

कठिनं सुकुमारं च रत्नं प्रादुरभूत् द्विधा ॥

31 चतुर्मुखादीन् जगदम्ब डिम्भान् दुग्धैः बहून् वर्धयितुं समृद्धैः ।

पयः पयोधेः भवती दयालुः सत्यं प्रजज्ञे सह कामधेन्वा ॥

32 त्वयोज्ज्वलद्दुग्ध पयोधि मध्ये महो द्वयं देवि सहोदियाय ।

हेरुरोभूषण मेक मासीत् अन्यच्छिरो भूषण मष्टमूर्तेः ॥

33 जीवं जीवं प्रत्युदारां समृद्धिं कर्तुं हर्तुं कञ्च धामे तमांसि ।

सर्वं त्रातुं सत्कदम्बं पुराब्धेः चान्द्री मूर्तिः जायते तावकी च ॥

34 विश्वासेचनकं मुखं तव पयः सिन्धो रुदञ्चत्तदा

शङ्कित्वा विगलत्कलङ्क मपरं चन्द्राङ्कुरं शङ्करः ।

न्यस्तं मस्त पदे विधुं प्रथमतो नूनं भृशं नून इति-

अम्ब भ्रंशयितुं स्तुवन्निव शिरः कम्पं रमे निममि ॥

35 दातुं त्वां पुरुषोत्तमाय तनयां पद्मे गृहीतव्रतः

प्राज्ञत्कामगर्वीं मुदे सुमन्सं पानीय मप्यम्बुधिः ।
कञ्चित् समि मनुत्तमं मघवते कल्पद्रुमं चेष्टदं
सर्वज्ञाय सितांशुकं धृतजटावर्गय दिग्वाससे ॥

36 हर्षादब्धेरमृत कलशं त्वाददे देवसंघः

श्रीमानुच्चैश्श्रवस ममर क्षमापतिः चन्द्रमीशः ।
तेषामेकं न किल जगृहे त्वां शुभामेव शाङ्गीं
पद्मे सारग्रहण निपुणः पारिशेष्या द्रुहीतुम् ॥

37 छायामुखे जननि चान्द्रमसी तवासीत्

कल्पद्रु पल्लवरुचिः करयोः पदोश्च ।

सौधारसी वचसि सम्पदतो न मिथ्या भ्रातृश्रियं

सहभुवः परिबिभ्रतीति ॥

38 सुधादयस्सन्तु तथापि तोयधिः ध्रुवं भवत्यैव भवत्यपत्यवान् ।

गुणा रमे जाग्रतु विक्रमादयः गुणी महोदारतयैव भूपतिः ॥

39 श्राम्यत्पन्नग वक्त्रकोटरमरुन्नुन्नोर्मि सङ्कटना

झाटित्योर्ध्वं विसारि दुग्धकणिका निष्पन्न पुष्पाञ्जलिः ।

सिन्धुर्मन्थ वसुन्धरा भृदुदयद्बुधुं ध्वनिच्छब्दना

स्तुत्वा माधवमद्भुतामलभत त्वामम्ब कन्यामणिं ॥

40 सिन्धुक्रोडस्थपुट विलुढन्मन्थ लब्धावतारैः

धुन्धुङ्कारैस्त्वदुदय महे दुन्दुभि श्रीमति श्रीः ।

प्राञ्चो झञ्झानिल पटु नटोन्नाटित प्रौढ वीची

वल्ली हल्लीसक मकलय न्नन्तरुल्लीढ हर्षाः ॥

41 बह्वं भ्रान्त्वा चिकुरमुदधेरुद्भवन्त्या भवत्या

बद्धा मन्थक्षितिभृति सूरैः पन्नगाः स्विन्न गात्राः ।

तत्कालैकोचित मतिजुषः त्रासत स्त्यक्त चेष्टाः

राजीवाक्ष प्रणयिनि भृशं रज्जुता मभ्यनैषुः ॥

42 आलोक्य तत्र भवती भवतीर्ण रूपां

वृष्टामुदा सुमनस स्सुमनः प्रधानैः ।

पिण्डी भवद्भि रखिलाम्ब पयः पयोधेः

डिण्डीर खण्ड निवहैः सममाप्लवन्त

43 अम्ब स्वयं त्वयि चिरादवतीर्णवत्यां

मन्थश्रम व्यपनयाय मखाशनान

श्रान्ताहि रज्जु कबळीकृति शङ्कयेव

क्षीरोद रोधसि शनै रनिल इचचार

44 सान्द्रोत्कण्ठा मसृण मधुजित्सादरापाङ्ग धारा

सध्रीचीभिः इवसन विसर दुग्ध वीचीभि रब्धिः ।

उद्वाहाख्यं कमपि भवती मुत्सवं लप्स्यमानां

मातस्तातो मधुरमनय न्मङ्गळं स्नान कर्म ॥

45 सुधोदधि समुद्रव त्सुरतरु च्छटान्तगति

मनोज्ञ मणि मण्टपे महति रत्न सिंहासने ।

स्थितां मणि सरोरुहि त्रिदशसुन्दरी सेवितां

जयाय भवतीमहं जननि सन्ततं चिन्तये ॥

46 अभ्यर्ण स्फुरदप्सरः कर धृतैः उद्दाम दुग्धाम्बुधिः

स्वैरोत्सुत्वर वीचिका सहचरैः संवीजितां चामरैः ।

हस्तालङ्कृत पङ्कजामभिनवाकल्पैरनल्पैः शुभां

अम्ब त्वामुषसि स्मरामि जगता मातङ्ग कूलङ्कषाम् ॥

47 भूयासुस्ते त्वदीया मयि हरि दयिते स्थूल लक्षाः कटाक्षाः

यत्त्रिप्सा व्यग्र भर्गाद्यमर विरचितै रञ्जलीनां प्रपञ्चैः ।

मन्थाद्रिक्षोभदुःस्थं कलशजलनिधेः मध्य मुत्सृज्यवेलां

प्रार्मैरेजे सरोजैरिव नवरजनी नायकालोक मूकैः ॥

48 अग्रे मुरारे ररविन्द पीठ हरित्करीन्द्रै रभिषिच्यमानां ।

अवेक्ष्य पुत्री मखिलेश्वरीं त्वां आनन्द सिन्धौ निममज्ज सिन्धुः ॥

49 प्रसभमुदधिकन्ये पश्यतां दैवतानां

परमपुरुष वक्षः पीठ मादौकथास्त्वं ।

सह दयिततमेन स्वैर केळां सतीनां

नखलु निजशिशूनां सन्निधि व्रीडहेतुः ॥

50 कलित कलश सागरोर्मिगंगं कमपि मुकुन्द महः कलिन्दजौघम् ।

कनक सुहृदभूषयत्तवाभा विततिरतीव रमे सरस्वतीव ॥

51 द्युनदी शिशिरं शिरः पुरोरः भजतीन्दु भवती दयारसार्द्रं ।

हृदयं मुरहर्तु रब्धिजे वां उचितैव स्थितिरुद्भवानुरूपा ॥

52 कमले तोषयितुं त्वां कान्त भुजान्तर निशान्तमुपयान्तीं ।

प्रायच्छदूर्मि हस्तैः प्रत्नं रत्नगणमम्बुधिर्हरणम् ॥

3. वक्षस्थलावस्थानस्तबकः

53 श्रये शेषाचल मणेः शार्ङ्गिणो हृदयङ्गमाम् ।

अनुकम्पामिवाकम्पां अम्बामम्बुज वासिनीम् ॥

54 कल्याण दिव्य करुणादि गुणाम्बुराशे

काङ्क्षाधिकाभ्युदयदायि कटाक्षलेशे ।

भद्राय दैत्यजिदुरः कुतनित्यवासे

भक्तिस्थिरेण मनसा भवतीमुपासे ॥

55 नाळीक सम्भव भवादि सुराभिवाद्ये

नानाविधाकृतक वाङ्मय मौलिवेद्ये ।

पाथोधि पुत्रि पति वक्षसि नित्य हृद्ये

भान्तीमनन्य शरणो भवतीं प्रपद्ये ॥

56 शय्यागृहं तव पिता जगतां नियन्तुः

भ्राता दृगेक इतरः पुनरङ्ग भूषा ।

वक्षस्यमुष्य वरदे त्वमवस्थिताततू

वालुभ्यमम्ब भवदीय मनन्यलभ्यम् ॥

57 भ्रातुर्विधो र्सु समृध्यसहेषु पद्मेषु

आस्ते रमे त्यपयशः प्रशमाय नूनं ।

सोदर्य कौस्तुभ शुभावह मन्धिकन्ये

वक्षस्त्वमावससि वेङ्कट नायकस्य ।

- 58 भगवतः प्रतिघो हृदि मा स्म भूत् समुदयद्वृजिनेषु जनेष्विति ।
अवहिता जगदम्ब हिताय नः हृदयमेव हरे रधितिष्ठसि ॥
- 59 फणि शैल पते स्त्वमिन्दिरे भवसि प्राणसमेति साम्प्रतं ।
अमुना भवती यतस्स्वयं हृदये प्राणपदे निवेशिता ॥
- 60 उरगाद्रि पते रुः स्थलस्था कमले तद्रल शङ्खगर्भ मुक्तैः ।
शुचिहार महस्सुरस्रवन्ती सलिलै रम्ब सदाऽभिषिच्यसे त्वं ॥
- 61 कुमारि क्षीराब्धेः कुसुम सुकुमाराङ्गि भवती
नवं पद्मं सद्य म्रदिम रमणीयं विजहती ।
शरण्ये त्रातुं नः शरकिण घनं कौस्तुभ शिला
कठोरं गाढोरः श्रयसि कृपया कैटभरिपोः ॥
- 62 श्रीवत्साङ्कं चिरतर मुरस्सीम गोष्ठं मुरोरः
अध्यासीना मनघ हरितोदार कान्त्याभिरामम् ।
कल्याणि त्वां सुलभ ममृतं संश्रितानां दुहानां
क्षीराम्भोधेः समुदितवतीं ब्रूमहे कामधेनुम् ॥
- 63 विश्वातीतो जयति वृजिन ह्यासदे वासुदेवः
पद्मे तस्याप्युपरि महिमा भासते तावकीनः ।
क्षेत्रज्ञानां हृदयमनिशं कञ्जनाभोऽधिदेशे
तस्यापि त्वं हृदि हृततमो राजसे राजसे यत् ॥
- 64 वीक्षन्ते ये वेङ्कट क्षमाभृदिन्दोः सूरस्थाने शोभमाना मिह त्वां ।
दुग्धोदन्वत्पुत्रि दिव्यं पदं ते सूरस्थानं हन्त भित्त्वा विशान्ति ॥
- 65 बलिवसु मुषः प्रहर्षादुच्चोरस्थल मुपेत्य कमले त्वं ।
अस्माकमपथगानां हरसे चिरकाल सञ्चितानर्थान् ॥
- 66 शशिरेखा भवती च श्रीरब्धेरुद्रते तयोराद्या ।
धारयति कृष्णमन्तः कृष्णेनान्तस्तु धारयति चरमा ॥

- 67 वनमालायामुषितां विश्वविभो भुज तमाल विटपान्तः ।
कामपि कनकलतां त्वां कलशाकूपार कन्यके मन्ये ॥
- 68 परमतुलसीतमनघे वनमालामं सुलक्ष्मणाकलितं ।
कलयसि सद्रूपयुतं कमले वक्षो हरेर्महारामम् ॥
- 69 दृष्टात्म प्रतिबिम्बितेषु मणिषु द्वाग्निन्द्रे मा स्म भूत्
अन्तस्तेष्वबलान्तरस्थितिधिया कोपस्तवेत्यच्युतः ॥
शङ्कोन्मेषकथापथातिपतितं सन्त्यक्त रत्नान्तरः
तं त्वत्सोदरमेव कौस्तुभमणिं धत्ते भुजाभ्यन्तरे ॥
- 70 सस्नेहपूर्तिरुदित त्रिदशोपसेवः दीमो हरेरुरसि देवि तवेष्टगेहे ।
अस्माक मान्तरतमः प्रशमय्य मुक्तेः
मार्गं प्रकाशयतु कौस्तुभरत्नदीपः ॥
- 71 सरसिजनिलयापि वैभवेन स्फुरसि निरेनसि मानसे मुनीनां ।
उरसि मुररिपोरुपोढहारे शिरसिच देवि गिरां पुरातनीनाम् ॥
- 72 शुभश्रीवत्साङ्गं शुचिरुचिर हारं मुररिपोः
तमालाभं वक्षस्तरलवनमाला सुरभिः ।
परिष्कुर्वाणां त्वां भव जलधि शोषाय कलये
जगन्मातः प्रातस्तन जलज दायादं वदनां ॥
- 73 प्राचीन वाक्परिषदां परतत्त्वचिन्तां
व्यालेन्द्र भूधरपतिः व्यपनेतुकामः ।
कान्तो बिभर्ति भवतीं कलशाब्धिकन्ये
भूषाविशेषमिव देवि भुजान्तराले ॥
- 74 स्वभावादुन्मील द्वकुल सुमनः कोमलतनोः
तव क्लेशशङ्काकुलित हृदयेनापि हरिणा ।
त्वदाक्रान्ते हन्त व्युदसितुमुरस्यम्ब पुलकान्
अशक्यं ते पद्मे न खलु सुलभः कण्टक जयः ॥
- 75 निरत्ययं नीलमहो निधानं कान्तं मुकुन्दाभिध मिन्द्रे त्वं ।

- निरञ्जनैरेव जनैर्गृहीतं वीक्ष्य स्थिता वक्षसि रक्षितुं किम्? ॥
 76 जननि पुष्यसि तामरसं पदं वितनुषे च नतामरसम्पदं ।
 परमुर स्फुरण प्रतिरोधिनं परमुरस्फुरणत्रयसेऽद्भुतम् ॥
 77 यदि नाम विष्णु वक्षः क्षणमत्यक्षः क्षमामयि रमे त्वं ।
 आगस्विनस्तदानः नैवारक्षिष्यदूष्मलो नाथः ॥
 78 हृदये कमलदलाक्षि त्वत्पदलाक्षीय लक्ष्म भवतीञ्च ।
 दधदूष्मलोऽपि कृष्णोऽप्यधिकारुण्यं वहत्यहिगिरीशः ॥

4 कारुण्य स्तवकः

- 79 भजे भुजङ्ग शैलेश भुजान्तर परिष्क्रियाम् ।
 तनयां दुग्ध जलधेः दयामिव कृतोदयाम् ॥
 80 जननि जीवयितुं जगदर्वितं दशमुख प्रमुखैः त्रिदशारिभिः ।
 जनक यज्ञ मही जठरे जनिं कृतवती भवती कृपया रमे ॥
 81 अकरुणा करुणा ध्रुवमम्ब ते क्षितितले भवती मवतार्थ या ।
 अहहयातुपुरस्थिति वेदनां अगमयज्जगदार्ति निवृत्तये ॥
 82 अविरत विविधापराधकारि ण्यपि मयि देवि दयां करिष्यसीति
 जन्नि मम भयातुरस्य धैर्यं जनयति वायसदानवापदानं ॥
 83 राघवस्य हृदयं स्थिराघव द्वायसं प्रति न वायस क्रमं ।
 देवि जानकि दयारसात्त्वया पादयोजन कृताद्रवी कृतम् ॥
 84 अब्धेः कन्ये जननि महता मागसां जन्मगेहेषु
 अस्मादक्षेष्वापि च करुणामादधासि ध्रुवं त्वं ।
 साक्षी तस्मिन् युधि दशमुखे सारसाक्षि व्यपेते
 यातुस्त्रीणां कबलन विधिं याचमानो हनूमान् ॥
 85 रामस्तिष्ठतु नाम योनविद यो जिह्येति निर्हेतुकं
 सुग्रीवैकविरोधिनं क्षितिसुते संहृत्य तं वालिनं ।

कारुण्याम्बुनिधि स्त्वमेव नियतं कृपात्मपीडं यतः

रक्षस्त्रीनिकरं ररक्षिथ तमप्यार्द्रागसं वायसम् ॥

86 गुरुणा प्लवेनं करुणात्मना विना हरिणाङ्क सोदरि गुणाम्बुधे तव ।
जननाधिरोग मरणादि वेदना वरुणालयस्य तरणाय का गतिः ॥

87 त्वय्येवायतते कृपा रघुपते देवस्य सत्यं यतः
वैदेहि त्वदसन्निधौ भगवता वाली निरागा हतः ।
निन्ये कापि वधं बधूस्तवतु सान्निध्ये त्वदङ्गव्यथां
कुर्वाणोप्यवितः पतन्नशरणः काको विवेकोज्झितः ॥

88 द्विपञ्चग्रीवाज्ञा चकित समुदञ्चन्निशिचर-

प्रपञ्च प्रक्षिप्तः पवनसुत वाले हुतवहः ।

यतो जातश्शीतस्तमिह भवसन्ताप विवशे

कृपापूरं स्वैरं किरतु मयि लोकाम्ब भवती ॥

89 विष्णावुष्णांशु वंशं गतवति विबुधद्वेषि शोषाय रोषात्
एष्यत्तद्योषिदागश्शतमपि कृपया क्षन्तुकामेव नूनं ।
धत्ते कन्या जनन्या गुणमिति निपुणं किंवदन्तीं विदन्ती
पूर्वं सर्वं सहाया मुदयमकुरुथा भोगिशैलेन्द्र कान्ते ॥

90 अवितुमिह दया ते देवि मार्गत्यशक्तान्

अहमपि शरणार्थी हन्त मज्जन् भवान्धौ ।

घटनमुचित मासीदावयोर्देव योगात्

कलश जलधि कन्ये हातुमेतन्नयुक्तम् ॥

91 कार्येषु कारण गुणाः नियतं भवन्तीति

उक्तिं सता मवितथा मवधारयामः ।

चान्द्री कला च भवती च पयोधिमध्यात्

जाते यदम्ब सुधया दयया च शीते ॥

92 आसादितोन्नतपदे गिरीश मुख्येषु

आरोढुमब्जनिलये शिथिलाभिलाषा ।

नीचं तु मादृशि दयारस्सनिम्नगा ते

प्रामादरा प्रवहतीत्यनुरूपमेतत् ॥

93 शौरिश्चकास्ति हृदयेषु शरीर भाजां

तस्यापि देवि हृदयं त्वमनुप्रविष्टा ।

पद्मे तवापि हृदये प्रथते दयेयं

तामेव जाग्रदखिलातिशयां श्रयामः ॥

94 नित्यं विश्वं वशयति हरिः निग्रहानुग्रहाभ्यां

आद्ये शक्तिं विघटयति ते हन्त कारुण्यपूरः ।

ईषन्नयूनं तदिह दयितादीशितृत्वं भवत्याः

तच्छेषत्वं कथमितरथा देवि तुल्येपि भूमिनि ॥

95 विहितं जहतं विवेकहाना दहितं कर्म च नित्यमाचरन्तं ।

अपयातगुणं हरिप्रिये मां कृपया केवलयैव पालयेथाः ॥

96 क्षणमप्यसहास्थिता जनागः कमिता न क्षमितेति सानुकम्पा।

अवतारदशासु देवि रूपैः अनुरूपैरनुगाहसे मुकुन्दम् ॥

97 गळति कलितायासे श्वासे कफार्गळिते गळे

भ्रमति नयने भ्रान्ते स्वान्ते यियासुषु चासुषु ।

त्वरयति दया जन्तोरन्तोत्क्रमे भवतीं रमे

त्वमपि कृपणत्राणे प्राणेऽवरं च पराङ्मुखम् ॥

98 दुःखाक्रान्तं भवजलनिधिं दुस्तरं योगिवर्यैः

पापानां न स्तरितु मधुना का कथा लोकधात्रि ।

एवं यद्यप्युदयति मतिस्तावकीमब्धिकन्ये

धन्ये दृष्ट्वा तदपि करुणां धैर्यमित्यन्तरान्मा ॥

99 तपोभिरिह योगिन स्तव दया मविन्दन्त यां

अकिञ्चनतयैवताममृत सोदरि प्राप्नुमः ।

समाधि पटवः श्रमादनु भवन्ति यदैवतं

तदेव यमुनातटी तरुगणस्सुखेनान्वभूत् ॥

100 अपारपरिताप कुद्भवतपातपान्धावयं

प्रपामिव सुपावनीं तव कृपामुपासीमहि ।

उदञ्चित धनञ्जयः प्रभुरुदारहेतिर्यथा

यथाबुदधिकन्यके तपनमध्यगशीततां ॥

101 कंसारातिप्रेयसि संसाराब्धौ भ्रमन्ननाथोहं ।

अम्ब तव साध्वकम्पामनुकम्पान्नावमवलम्बे ॥

5. कटाक्ष स्तवकः

102 लक्ष्मी वदन लावण्य सुधोदधि कृतोदयः ।

कल्पवृक्षः कटाक्षात्मा कांक्षितानि करोतु नः ॥

103 क्षमाकुमारि क्षणमीक्षणं त्वं यदृच्छया न्यस्यसि यस्य जन्तौ ।

स ईक्षणानां त्रयमष्टकं वा सहस्रकं वा सहसा दधाति ॥

104 अम्ब स्तोकालोक सुधा शीकरलेशैः

अंगं जन्तोरार्द्रयसे यस्य स एषः ।

हस्तात्स्वीयाद्वारणमस्ताच्च गलद्भिः

दानाम्भोभिः पङ्किलगेहाङ्कण भूस्स्यात् ॥

105 त्वद्वीक्षणामृत कणोपि न येषु तेषां

सद्मानि जीर्णशिथिल च्छदिरामिरक्तैः ।

अभ्रच्युतैरुदक बिन्दुभिरश्रुमिश्रैः

जम्बालितानि जगदम्ब चिरं भवन्ति ॥

106 कनकशिबिकारूढाः प्रौढाधिराज्य पदे स्थिताः

कतिचिदतुलं मन्या धन्याश्चरन्ति यदिन्दिरे ।

यदपि च वहन्त्येनान् दीनाः परे फलमम्ब तत्

द्वयमपि तव स्तोकालोकान्वयव्यतिरेकयोः ॥

107 जडं मामप्यार्तं जननि शिशिरापाङ्ग विसरैः

- कृपापूरस्मैरैः क्षणमिह कृतार्थी कुरु मुदा ।
ततः कोवा दोष स्तव भवति दैत्यारि दयिते
मरौ वा मेरौ वा भगवति समं वर्षति घनः ॥
- 108 द्वारिद्वारि दुरीश किङ्करकृतैः आतङ्कदैः हङ्कृतैः
अप्युच्चै रतिमात्र वेत्र परुषाघातै रनुच्चाटितः ।
दुर्दारिद्र्य दशापिशाचनिचयो दूरात्समुत्सारयते
देवि त्वत्करुणा कटाक्ष तटिनी स्नानाजविनाधुना ॥
- 109 शुचौ वंशे जन्म श्रुति नय मतिर्मातरतुला
विकम्पा संपत्तिः विशद मविगीता च कविता ।
प्रपत्तिर्दैत्यारौ हितपरमपत्यं शुभयशः
विवर्तास्समामी ध्रुवमसदृशांतावक दृशाम् ॥
- 110 अलमलमनुसृत्य स्वामिनि ज्ञानहीनान्
अकलित बहुमाना नन्वहं किम्पचानान् ।
शरणमुपगतं मां चारु कारुण्यतुङ्गैः
स्नपय जननि सम्पन्नोत्तरङ्गै रपाङ्गैः ॥
- 111 कृतीव सुमती पतीन् कृतचटुस्तवस्सेवतां
दिशस्फुट मटाख्यतांदिशतु धातु वादे दृशं ।
जपत्वपि मनून् बहून् जलनिधेस्सुते यस्तुते
दृशामिह दयास्पृशामविषयो दरिद्रातिसः ॥
- 112 कृपण दशा पिशाच गणमोचन वेत्र लताः
मधुरिपु भक्ति वह्नि परिवृद्धि सुधाम्बुधराः ।
हृदय तमो विमोक्ष हिम धामकराः कमले
भगवति नः पुनन्तु भवदीय कटाक्षलवाः ॥
- 113 उदीता दुग्धाब्धेः कुवलय परीतापशमनी
पदेविष्णो भ्रान्ती रजनिचर चक्रव्यसनदा ।
दिशन्ती सार्वभ्यं भजति शिरसा कापि कमले
शुभालोकैश्शोकं हरतु शशिरेखेव भवती ॥

- 114 दूराजा वसथाभिधान निरयद्वाराग्र जाग्रन्नर-
 क्रूरालाप शराहति व्यतिकरं दूरान्निराकुर्वतीः ।
 पारावारसुते तरङ्गय मयि स्मेराम्बुजस्पृद्धिनीः
 घोरापार समस्त दुष्कृत परीहाराय धीरादृशः ॥
- 115 अघटित घटना पटीयसीते हरिगृहिणि प्रकटा कटाक्षरेखा ।
 स्थिरवसुमवनीपकं विधत्ते जननि वनीपकमेव हन्त जन्तुं ॥
- 116 नयने फणीन्द्र शयनेष्टनायिके यदि नादधासि सुदिनाब्जशोभने ।
 बल भेदनोपि नलभेत सम्पदं मरुतामयेत मरुतामपि स्थली ॥
- 117 करुणारसेन वरुणालयात्मजे मदिमानमेत्य यदिमामवेक्षसे ।
 मलिनात्मनापि कलिना क्रियेत किं ममकिंकरोतु यमकिंकरोपि वा ॥
- 118 मामपाङ्गलहरी गरीयसी तावकी स्पृशतु देवकी स्नुषे ।
 अन्तकस्य तु रुषा कषायिता मापतन्तु मयि दृष्टि वृष्टयः ॥
- 119 बन्धुरगुणे कृपणबन्धुमनपायं सिन्धुतनये तव कटाक्ष मकरन्दम् ।
 इन्दुकर बृन्द जड चन्दनमही भृत् कन्दरमरुच्छिशिरसुन्दरमुपासे ॥
- 120 आर्तिं लुम्पत्वम्ब तवापाङ्ग सुधात्मा
 गङ्गा सैषा चित्रगतिर्वर्जित भङ्गा ।
 नेत्री शोषं प्रत्युत पद्मे भवमेव
 प्राज्ञानां या भासितरूपञ्च विधत्ते ॥
- 121 उच्चकोरक नवाभ्युदयंते वीक्षितं मनुमहे मकरन्दम् ।
 यत्रतल्लुगति षट्पदमन्त्रः तत्र भाति शतपत्र गृहे यत् ॥
- 122 वीक्षितानि तव वारिधिकन्ये यत्रपालित जगन्ति लगन्ति ।
 चित्रमत्र सपरत्र च देही देहिशब्द मपहाय चकास्ति ॥
- 123 दुग्धाब्धिकन्ये त्वदपाङ्ग भृत्या वित्ताधिपत्यादि पदाभिषिक्ताः ।
 हृत्तापयुक्तास्तवदेव्य भक्ता मर्त्या जगत्यां विलपन्ति रिक्ताः ॥
- 124 यक्षश्रीजननचणैस्तवावलोकैः लक्ष्मिश्रीक्षयपिशुनानिरस्यमाना ।
 नाळीकासनलिपिरप्यळीकलीना नाळीका भवति नृणां प्रतीपगत्या ॥

- 125 तवदेवि पटुर्नटः कटाक्षः गुणवत्तालसदुच्छ्रयस्सनूनं ।
ननु नर्तयते सरस्वती यः सततं संश्रितमञ्जुलास्यरङ्गे ॥
- 126 भावत्कैर्भगवति कज्जलानुविद्धैः कृष्णो यैर्भवति विधुः कटाक्षपूरैः ।
तल्लेशैरधिकतम श्रियान्निदानैः मालिन्यं हरसि विचित्रमान्तरं नः ॥
- 127 विकस्वरामोदभरं वितन्वती पुरोवसन्तं प्रथितागमाञ्चिता ।
कटाक्षवल्ली तव माधवप्रिये प्रसौत्यनन्तं सुमिताप्यसौ फलं ॥
- 128 न विप्रयोगि व्यसनाय कल्पते नमार्गणानां सहते च पञ्चतां ।
भवं जवात्प्रत्युत दन्दहीत्ययं जयत्यपाङ्गस्तव चित्रमिन्दिरे ॥
- 129 विकचकमलशोभा विभ्रमोद्भूतिसीमा
विधुमिह सदुपास्यं तन्वती सुप्रसन्नं ।
शरदिवतववीक्षा शार्ङ्गिणः प्राण कान्ते
शमयति किल मेघाटोपमुज्जृम्भितापं ॥
- 130 नित्यामेव विभूतिमम्ब ददतो निर्व्याज बन्धोर्भवत्
दिव्यापाङ्गलवस्य वर्णन विधौ कोलब्धवर्णो भुवि? ।
जुष्टो दृष्टिभिरष्टभिश्च तिसृभिः प्रायः सहस्रेण वा
देवि द्वादशभिश्च देवतगणो यस्मै चिरं तिष्ठते ॥
- 131 तत्तादृक्ष कटाक्षकङ्कटधरः श्री वेङ्कटाद्रीशितुः
प्राणप्रेयसि भूयसीं प्रभजते शौर्याभिमुख्यश्रुतिम् ।
सत्कीर्त्या सहसामरोत्तमजयं प्राप्तस्तवोपाश्रितः
वाग्बाणैर्नविहन्यते क्षिति भुजान्निर्जित्य नित्य द्विषः ॥
- 132 यावद्भावत्क वीक्षा विशति तनुभृतामिन्दिरे मन्दिरेषु
व्यक्तं नृत्तं विधत्ते धनपति विभवादुत्तरा वित्तराजिः ।
द्वारे तारे शगौरा स्तुरग परिवृढा बन्धुरास्सिन्धुरावा
गर्वाद्घुष्यन्त्यखर्वाभ्युदयमधिमुखं राजते राजतेजः ॥
- 133 धन्यः कश्चिज्जाति विषयस्तावकालोक्तितानां
अत्रामुत्राप्यखिलजननि प्राप्य गोत्राधिकृत्वम् ।

सत्सन्तान प्रभव सुमनस्सेवया मोदशाली
जैत्रस्थानं किमपि भजति श्रीमदुच्चाभरञ्च ॥

- 134 शय्योत्थायं जननि धनिनां वासमासायमित्थं
गत्वागत्वा प्यनुदिन मनुच्छिन्न तृष्णोद्रमोहम् ।
हृद्यापाङ्गामिव भवदवल्लोष शान्त्यै रमे त्वां
हृद्यापाङ्गां मधुरिपु वशीकार विद्ये प्रपद्ये ॥

- 135 वितन्वन्त्यामिष्टं विविधमचिरादीक्षणलवैः

भवत्यां जाग्रत्यां भगवति नरान् सेवितुमनाः ।
क्षरन्तीमभ्यर्णे कमलसुरभिस्वादु सलिलां
स्रवन्तीमुल्लङ्घ्य श्रयति मृगतृष्णा मतितृषा ॥

- 136 अजीर्यदघनाशनं दृढगदाकरं देवियत्
पुराणमपि पूरुषं पुनरलङ्घनं पुष्यति ।
तदेतदिह पातुनस्तव कटाक्ष दिव्यौषधं
फणीन्द्रशाय जीविके भवविपन्मयादामयात् ॥

- 137 दुर्लङ्ग संसृति दुरणव कर्णधाराः

सम्पद्वधू सतत नर्तनसूत्र धाराः ।
अज्ञान कानन विदार कुठारधाराः
पद्मे जयन्ति भवदीय कटाक्ष धाराः ॥

- 138 देवि कटाक्ष लवस्तव रिक्ते सम्पदमाधिपदेपि निधत्ते ।
सिन्धुकुमारि तथाप्यतमस्के सिध्यति तत्र समाधिरदृष्टे ॥

- 139 करुणया कलशोदधि कन्यके जडतमेष्ववलोक मघापहं ।
वितनुषे सकृदेष पुनस्तनोत्यनवलोक मधन्यदुरासदम् ॥

- 140 स्वादु शीतलदयारसपूर्णं सेवितं द्विजवरैरमृतोत्कैः ।
देवि तावक कटाक्ष तटाकं विश्व तापविगमाय विगाहे ॥

- 141 प्रागेव स्यात् प्रार्थितार्थस्य सिद्धिः पश्चादम्ब त्वत्कटाक्षोपलम्भः ।
दृष्टान्तो नस्तत्रतेदृष्टिपातात् प्रागम्भोधिं लङ्घयन् पावमानिः ॥

- 142 वक्षोरक्षे शार्ङ्गिणः स्थूललक्षे तत्तादृक्षे जाग्रति त्वत्कटाक्षे ।
सूनश्रीभिस्सान्द्रगन्धेपरोक्षे कुर्यादास्थामल्पधीः कल्पवृक्षे ॥
- 143 रचयति तव वीक्षां नूनमङ्गेपिरक्षां
दुरित चरित भेदी देशिको मन्त्रवादी ।
तदिह गलितमोहो द्रागयं पद्मगेहे
विषयरुचि पिशाची विक्रियाभिव्यमोचि ॥
- 144 जगदम्ब तवापाङ्गो जलजातशरः प्रपुष्ट मधुकालः ।
कमले कथय कथंवा करोत्यसौ सर्वमङ्गलेनामिम् ॥
- 145 तिष्ठन्त्वष्टम एव भूसुतशनि प्रष्टाश्च दुष्टा ग्रहाः
फाले कामपि लेलिखीतु जगतस्त्रष्टापि कष्टां दशां ।
तेकिं कुर्यु रपाङ्गतो मयि सकृद्देवि त्वयाङ्गीकृते
नीहारो न करस्थमम्बरमणेः लीलाम्बुजं बाधते ॥
- 146 विजयापजयौ रमे भवेतां त्वदपाङ्गान्वय तद्विपर्ययाभ्यां ।
अजयत्तव वीक्षया हनूमान् अधिलङ्कं विकटाक्ष राक्षसौघं ॥
- 147 प्रतिघोष्णम धीशितुर्न पद्मे भवदीक्षाविषयं प्रवेष्टुमीष्टे ।
त्वदपाङ्ग सुधाद्रित स्तुषारीभवदग्नि र्हुनुमानिह प्रमाणम् ॥
- 148 कटाक्ष प्रत्यूषे तव मिषति कंसारि दयिते
तमश्शाम्यत्यन्तर्गतमपि च सूर्याकलनतः ।
स्वयं दोषोन्मेषो विरमति पुनस्सारसवन-
श्रियस्सम्पद्यन्ते दिवि चभविता भासनमपि ॥
- 149 सुरभिस्तनुते तवावलोकः सुमनस्सम्पद मम्ब भूमिजानां ।
अविपल्लवतां विधाय पुष्पात्यपि चामोद मदीमिकाननानां ॥
- 150 कमले गभीर करुणाजलधे त्वयिमन्दरक्षण विकासिहृदि ।
कलितोदया मृदु कटाक्षसुधा प्रथयत्यसौ सुमनसां प्रमदं ॥
- 151 प्रतिघानलं भुजग शैलपतेः प्रशमनयन्त्यतितरां शिशिरा ।
कमलालये तव कटाक्षझरी विधुनोतु मे वृजिन ताप भरं ॥

- 152 दृशो लेशं देयाः त्रियुग सखि देयं कियदिदं
महोदारायास्ते ममतु सुमहानेष विभवः ।
कणानत्र द्वित्रान् गणयति न वारां जलधरः
प्रपद्यन्ते शुक्तौ परिणतिममी मौक्तिकतया ॥
- 153 बिलेशाय कुलेशभूधरपति प्रिये त्वद्वया
तरङ्गितं अपाङ्गितं धृतवतश्चिरं दृश्यते ।
विकस्वर पिक स्वर व्यतिकर स्फुरन्निष्कुटं
नटद्युवति नूपुर कणित सुन्दरं मन्दिरं ॥
- 154 नारायण प्रणयिनि त्वमपाङ्ग दुग्ध
धाराभिराभिरभिषिञ्च दयाम्बुधे माम् ।
स्मेरानवद्य निरुपाख्य सुखं यतो मे
स्वाराज्य भाग्यमपि सेत्स्यति शाश्वतं तत् ॥
- 155 भो भूपभूमौ भ्रम भीम पाप भूमेतिमेमूर्ध्नि लिपिं विधातुः ।
पवर्गगर्भा परिमृज्य पद्मे लिखस्यपाङ्गे रपवर्गगर्भम् ॥
- 156 यं त्वन्देवि निरीक्षसे यदुपतेः कान्ते दृशा तादृशा
तत्र स्तोत्रगिरश्चरन्ति विदुषां तत्रैव चित्रा गुणाः ।
तेनैव व्यपदेशमृच्छति कुलं तस्मै मतिस्तिष्ठते
द्रष्टा पृष्ठमरेस्सएव न पुनर्धन्यं तदन्यं विदुः ॥
- 157 अपार संसार तपातपार्ति व्यपायदच्छायमपास्तदोषं ।
कृपाभरन्दैशिशिरं रमे त्वदपाङ्ग कल्पद्रुमुपाश्रयामः ॥
- 158 भवत्पदार्थं मनं विरजा तरङ्गं पश्याम्यपाङ्गमखिलाम्ब यदाप्नुताङ्गः ।
पीताम्बराकलित दीप्तिपदं परार्ध्यं
मुक्तादि भूषितमुपेत्य मुदन्दधाति ॥
- 159 दुर्वर्णमर्णवसुते नमतां ललाटे
लोकाम्ब लुम्पति कटाक्षझर स्त्वदीयः ।

तेराजताभ्युदयिनः पुनरुल्लसन्तीति-

एतत्करोति हृदि विस्मयमस्मदीये ॥

160 देवि दुर्गत मरौ तव वीक्षा कालिका दिशति काञ्चन वृष्टिं ।
तस्य सिध्यति सुकीर्तिरुच्चद्वीरसस्यविभवश्च ततस्स्थात् ॥

161 वरुणालय सार्व भौमकन्ये करुणापाङ्ग मधुव्रत स्त्वदीयः ।
मधुनाशनमेत्य वृद्धिमृच्छन्नधुना नीरजसङ्गतिं विधत्तां ॥

162 निद्राजुषां भवविषादमये निशीथे

स्वापाङ्गमर्पयसि शोभनमौषधं नः ।

चित्रं ततोपि जगदम्ब चिरं विनिद्रं

वेत्स्यामहे विगत दुःखपदं प्रबोधं ॥

163 स्वालोकं शिशिरं चिराय नयसे यं जायमानं जनं
सम्पश्येन्मधुकाल एव सुमनस्सत्वावहस्तंततः ।
पाथोजायतने रजांसि जनयन्वेधोदगूष्मागमः
रौद्रालोक घनागमश्च तमसां कर्ता न तत्रास्पदी ॥

164 प्रायः कञ्चिददृष्टवन्तमवनौ पद्मे दृशा स्वीयया
संयोज्य प्रसभं क्षणेन तनुषे जन्तुं सहस्रेक्षणं ।
आधित्सस्यसदृक्पदे त्रिदशनेत्राकार भाजं तम
प्येणाङ्क स्वसरीदृशं घटयितुं द्रागीशिषे दुर्घटम् ॥

165 मुखरुचिसरित्तरङ्गाः स्मितसित शतपत्र लोलकल्ल भृङ्गाः ।
सम्पन्नर्तनरङ्गा जयन्ति जगदम्ब तावकापाङ्गाः ॥

6. यत्न स्तम्बकः

166 श्रीनिवासस्य महिषीं श्रेयसे तामुपास्महे ।

यदथमिव विदधे यत्नं भूयांसमच्युतः ॥

167 कमले कमलेक्षणस्त्वदर्धे कठिनं कर्म करोत्यसौ न किं वा ।

कलशोदधिमन्थन प्रयासादपरं किं श्रमदायि कर्म लोके? ॥

168 तवगुरु स्तन शैल भरंसदा जननि वोदुमना जगतां पिता ।
उरु भरोद्वहनाभ्यसनायकिं तमपि मन्दर मम्बुनिधौ दधौ ॥

169 नादत्तमध्यवनि सिध्यति किञ्चनेति
निश्चिन्वता भगवतापि विवित्सता त्वां ।
वैदेहि कामपि शिलामबलां विधाय
कन्याप्रदानविधिरक्षपदाय चक्रे ॥

170 विद्यां बलां रघुपतिः पथि गाधिपुत्रात्
संप्राप्य निहनुत समस्त तनु क्लमोपि ।
अम्बा तनुक्लम हरामबलामिह त्वां
स्वस्य ध्रुवं घटयितुं तमुपास्त भूयः ॥

171 शंसन्ति पंक्तिरथयागविधेः फलं यं
सोयं मघावनिभवां जनकात्मजे त्वां ।
प्राप्तुं व्यधात्कुशिक नन्दनयज्ञरक्षां
रक्षांसि हन्त दमयन्पुत्रि रामचन्द्रः ॥

172 भगवति क्षितिपुत्रि भवत्कृते भवहरोपि भवन् रघुनन्दनः ।
समभवद्भव चापलतान्तधीः स इति विस्मयवन्त इहास्महे ॥

173 त्वद्भूभटस्य धनुषा विजितस्सुमेषो रामस्तमेव नितरामभिराद्भुतामः ।
तत्प्रीतये जनकनन्दिनि तद्विपक्ष कोदण्ड भङ्ग मुपहारमिवाजहार ॥

174 कर्तव्ये जनकेन मैथिलि तवोद्वाह क्रमालोचने
सोयं वागुपकार मारचयिते त्यालोच्य भावि स्थितिं ।
तद्वंशैक पुरोहितस्य हि शतानन्दस्य हर्षाय त
न्मातुर्गर्वदशां हरन् रघुपतिः तस्योपकारं व्यधात् ॥

75 सुन्दरी तनुभू सुबाहु कुहनोपज्ञं तु यज्ञक्रिया
प्रत्यूहं शमयन् प्रहृष्य घटकं शुश्रूषया कौशिकम् ।
वर्द्धं शशिखण्डमण्डन महादोर्दण्ड कोदण्डम-
प्युर्वी नन्दिनि खण्डयन्नुदवहत् त्वामम्ब रामः श्रमात् ॥

176 त्वां मार्गमाण स्त्वदुदन्तशंसिने वृद्धाय गुधाय रमे रघूदहः ।

योग्येकयोग्यानि पदान्यद्वादहो सन्तोपि वेलामतिथन्ति राग्तः ॥

177 अपि सकल इरण्यो मानिना मग्नगण्यः

भगवति भवदर्थे भानु वंशाधि नाथः ।

कपिमपि शरणोत्कः कञ्चिदानञ्ज कष्टं

गणयति न फलार्थी गौरवं लाघवं वा ॥

178 त्वद्दाने जनकेन मैथिलि पुरा शुल्कीकृतं स्वामिनः

पाण्यङ्गुष्ठ किणं व्यधात्पशुपतेश्चापे गुणारोपणम् ।

त्वत्संप्राप्ति सहाय वानरपतेः प्रत्यायनार्थं त्वभूत्

पादाङ्गुष्ठ किणाय दुन्दुभितनो स्तद्वूरतः क्षेपणम् ॥

179 निशिचरपतिमन्तं नेष्यता तद्वहीतां

पुनरवनि सुते त्वां प्राप्स्यता राघवेण ।

तरणिजमभिराहुं तत्रकार्ये सहायं

सपदि निरपराधस्सादितो हन्त वाली ॥

180 परोरजसि धामनि श्रुतिशिरो भुवि च्छान्दसे

महामहसि योगिनां दहरमन्दिरे च स्थितः ।

धरा दुहित रादरा त्व वृते कपीन्द्रागतिम्

प्रतीक्ष्य दिक्स्थान् बहू नवस्सदृश्यमूके प्रभुः ॥

181 रघुकुलपतिना ते लोकनाथैव सीते

कृतरविसुतसेवः कोपि दत्तानु भावः ।

वनशिखरि विहारी वानर ब्रह्मचारी

जलधिमपि ललङ्घेऽजातखेदं ललन् खे ॥

182 द्रष्टुं त्वां ननुहनुमन्तमग्निदाहादि

आतङ्कं बहुमधिलङ्कमाम्रवन्तं ।

सर्वस्वायित परिरम्भ सौख्यदानात्

काकुत्स्थो जननि चकार निर्व्रणं तं ॥

- 183 दरादुपनतं रमे दशशिरोऽनुजं त्वत्कृते
समस्त नयकोविदस्सपदि संग्रहीतुं प्रभुः ।
असाधितरिपुस्थलोप्यभिषिषेच तं तत्पदे
नरःकुशलमश्नुते न खलु साहसिक्यादृते ॥
- 184 स्त्रीहितोः प्रथमं निजेन गुरुणा व्युत्पादितं ज्यायसः
साम्राज्यानुभवे भवेदनुज इत्येतद्विगीतक्रमम् ।
सुग्रीवे च विभीषणे च भगवानाम्रेडयामास तं
भूमेः पुत्रि भवत्कृते पितृगुणः पुत्रे हि धत्ते पदम् ॥
- 185 देवि त्वदर्थं दयितं नदीनां सतां शरण्यः शरणं स गच्छन् ।
कुशेशयाक्षोपि कुशेशयत्वं प्राप त्वदावासपदाशयेव ॥
- 186 प्रत्यानेतुमुपागताय भवती मासन्न लङ्कोषितां
वात्सल्यादिव ते विभागचकितो वारान्निधि स्त्वद्गुरुः ।
काकुत्स्थाय चिराय मार्गमदिश त्कालाग्निनेवामुना
शोणाक्षेण रुषा शुशोषयिषितः सीते शितैस्सायकैः ॥
- 187 प्रपात्य महतो गिरीन् प्रसभमन्तरिन्द्रेणयः
प्यधायि वसुधासुते तदनुजस्त्वदर्थं प्रभुः ।
अमुं बहिरिला धरं रपिदधन्निधिं पाथसां
कपिव्रजकरार्पितैः किमिह शंषूर्ति व्यधात् ॥
- 188 अंघ्र्यो रक्ष्णोरपि किल फलं वानराणां नराणां
आराद्राशिं तरितुमनसां अंभसामंहसाञ्च ।
मानार्हस्त्वामहित भवना न्मानिनीमानिनीषुः
काकुत्स्थोसौ जननि विदधे कौतुकात्सेतुकार्यं ॥
- 89 अन्तर्यस्स्फुटमनलेन वारितो भूत्
विश्वेषां जननि विधातुमेषसेतुं ।
त्वल्लिप्साकुल रघुनाथ चोदनातः
पाथोधिर्बहिरपि वारितो नलेन ॥

- 190 सेतुन्देवि भवत्कृते रघुपतिः सृष्ट्वा जनांश्चापुनात्
एतेषां सगरान्ववाय जनुषामेष स्वभावो ध्रुवम् ।
स्वगादिव भगीरथः पितृकृते भर्गाच्चरोषाविलात्
आनीतैरपुनीत लोकमखिलं गांगैस्तरंगैः कृती ॥
- 191 प्रभोरलंकोपनिरोधमम्ब कृतेऽपराधे ऽपि करिष्यसीति ।
लङ्कोपरोधं रघुवीरदासा हन्त त्वदर्थं हरयो वितेनुः ॥
- 192 प्रीतिन्निनीषुः प्रियदेवतां त्वां समुद्रतीरं ऽभिचरन् स रामः ।
महाहवं मैथिलि वर्धयिष्यन्नयोमुखेन व्यलुनात् पलाशान् ॥
- 193 त्वल्लिप्सयैव धर्मेष्वावक्तो विप्रयोगिवदव्यसनी ।
काञ्चनदान समृद्धिं भुविवरदेविप्रहस्तमनयदिनः ॥
- 194 सदस्युदारेष्यतिकायमान महालये सत्यभितोरणाग्रे ।
जयश्रियाहन्त बलाद्भूतोपि त्वय्येव विन्यस्तमनास्सनाथः ॥
- 195 विष्णुस्स्वयं त्वद्विरहासहिष्णुः अपांसुलेहंसकुलावतंसः ।
तपस्वरूपस्यकृतप्रभेदं निनिन्द भून्दिनि मेघनादम् ॥
- 196 उच्चैरावणपुष्टःकुम्भस्तव देवि कुम्भिनीतनये ।
सद्यस्तनवैरीति क्रोधादेनं जघान रघुनाथः ॥
- 197 लोकव्रातालम्भकं कुम्भकर्णं लुम्पन्नम्ब त्वत्कृते रामचन्द्रः ।
अथदिषत्वज्जनन्या धरण्याः भूरि भारं देवि दूरीचकार ॥
- 198 निर्णीय भूयस्तर पुण्यलभ्यं रामः क्षमापुत्रि समागमं ते ।
नीत्वाहवं पुण्यजनाननेकान् अकारयत्स्वर्वनीता विवाहम् ॥
- 199 धर्मं हि पूर्वमवलम्ब्य कृते जनन्याः कालं निनाय कुतुकादधिकाननं यः ।
देवि त्वदर्थमवलम्ब्य तमेव रामः कालन्निनाय कुतुकादधिकाननं सः ॥
- 200 पाप पञ्चक निरास हेतुना सेतुना तव कृते महीसुते ।
एत्य पापदशकं विनाशयन्नीशिता चतुरतामदर्शयत् ।
- 201 परमार्थयितुं हुताशनाच्छिद्य मिच्छेद्रिति साधु भाषितं ।
भवतीं श्रियमम्ब पावका जगृहे जानकि लक्ष्मणाग्रजः ॥

202 प्राणव्ययं कृतवतः प्लवगांस्त्वदर्धं

भूयोपि जानकि जिजीविषुस्स रामः ।

वव्रे वरं त्रिजगतां वरदोपि देवान्

कार्यार्थिनो हि पुरुषस्य कुतोवलेपः ॥

203 काकुत्स्थः कमनीय भूषणमणि क्षौमाग्रहेमादिभिः ।

तोषं देवि निनाय वानर भटान् त्वत्कार्यं धुर्यान्प्रभुः ।

एतद्युक्तमिदन्तु विस्मयकरं यत्सर्वनिर्वाहिणे

रङ्गं हन्त विभीषणाय दिदिशे रत्नादियोग्याय सः ॥

204 अवतारान् दश भगवानपत्यभूतं जगत्समस्तंते ।

त्रातुं मातरकार्षीत् त्वदिष्टकरणादृतेनतस्य फलं ॥

7. मङ्गळाख्य स्तवकः

205 भागधेयं भजेयं तत् फणिशैल कुटुम्बिनः ।

मनीषिणो यदेवाहुः मङ्गळानाञ्च मङ्गळं ॥

206 तनोति सिन्धोस्तनये कथञ्चित् तवांशलेशो यदि सन्निधानं ।

तृणेपिमाङ्गळ्यमुदेत्यखर्वं दूर्वादिरेवात्र निदर्शनं नः ॥

207 गरुडध्वज वल्लभे शुभे गणवर्णादिज दोष शान्तये ।

वरदे तव वाचकं पदं कवयः काव्यमुखे प्रयुञ्जते ॥

208 विदुः पदाब्जं तव विश्वमङ्गळं हरिप्रिये यत्परिचार वैभवात् ।

समाश्रिता स्थाणुमपि श्मशानगं जगत्यपर्णाजनि सर्वमङ्गळा ॥

209 तातो दुग्धपयोनिधिः सहभुवस्ते कौस्तुभाद्याश्शुभाः

देवस्त्वव्यय दिव्य मङ्गळ वपुः श्रीवत्सलक्ष्मा पतिः ।

नाम श्रीरिति धाम पद्ममखिल क्षेमङ्करः पक्षिराट्

वाहः को हरि वल्लभे कवयितुं माङ्गळ्यमीष्टे तव ॥

210 यस्तु श्रीर्नपुरस्करोत्यविनयाद्वस्तु त्वदीयं शुभं

तस्मिन्नृत्यति दुर्गतिश्चिरतरं तत्र प्रमाणन्तु नः ।
 दुर्वासः प्रतिघोद्वन्मादधिगतस्वर्वासित्वच्युतिः
 दिव्यं माल्यमहोमदादगणयन् देवशचीवल्लभः ॥

211 दृष्टिश्चिवोदयकरी करुणाभिराद्रा

युक्तं तवाम्ब भजते भवतारकत्वं

ज्येष्ठाश्रयोपि मघवान्स्तुतिभिस्तवाहो

प्राप्यातुलो ऽ जनि पुनर्वसुवर्गमुच्च

212 फणिशयदयितेतवस्तुतिर्भगवति पावनरीतिमाश्रिता ।

अवितथमत एव तद्वलाच्छुभमगतोपि सुमङ्गल्यहो ॥

213 त्वदभातुरिन्दोरनुचारयोगात् प्रायेणमूढोप्यशुभः कुजन्मा ।

स्वभूविभूषे स बुधाग्रगण्यो बभूव जग्राह च मङ्गलाख्यां ॥

214 जगृहे कचिदच्युतोऽवतारे जगतां मातरि नान्वयं पुरा यः ।

तमजस्रमि नान्वयन्नयन्ती शिवतातं शिवतातिमातनोषि ॥

215 कूत्पत्तिमूलमपि केशव पादपद्मं

कल्याणि ते शुभ कराम्बुज मेळनेन

त्रैलोक्यमङ्गल मजीजनदब्धिकन्ये

तीर्थं शिवत्व परीदायि कपालिनोपि

216 कन्ये दुग्धोदन्वतस्तावकीनं मन्ये रूपं मङ्गलं मङ्गलानां ।

यत्सावर्ण्यं प्राप्त भद्रा हरिद्रा सौमङ्गल्यं संविधत्ते वधूनाम् ॥

217 यस्ते रूपमुपास्ते शुभं प्रपन्नं श्रियं हरिद्राजां ।

तत्क्रतुनयेन स वहेदमुत्र जननि श्रियं हरिद्राजां ॥

8. सौन्दर्य स्तवकः

218 वन्दे सौन्दर्यपर्यामि भूमिं कामपि देवतां ।

अब्जं सहोदरं यस्या इशंसन्त्यब्जशरं सूतं ॥

- 219 अद्वैतमक्षिमिरिह श्रवसां यदिस्थात् द्वैतं पृथग्यदि पुनारसनासु चस्यात् ।
ईशीय वर्णयितुमर्णव राजकन्येतत्तादृशं किल तवावयवामिरूप्यम् ॥
- 220 मौलौ त्वयापि विधृतो मधुपौघ मैत्रीं
चित्रं करोति कमले चिकुरप्रपञ्चः ।
माने कृतेऽपि भुवने मलिनैकसरूपं
प्रायेण देवि कुटिलप्रभुतेः स्वभावः ॥
- 221 नत्वन्दधासि नव चम्पक माल्यमम्ब
कर्तुं निसर्गसुरभौकबरे सुगन्धं ।
किंतर्हि कुन्तल परीमलसारलाभ
लोभभ्रमदभ्रमर लोक निवारणाय ॥
- 222 रुचं रचयितुं कचे रुचिर पुष्प वर्गैस्समं
सदा वहसि भूषणं सह सुधांशुना पूषणं ।
उभावभवतामतो जननि पुष्पवन्ताविमौ
तयोर्घटनयोत्तमः श्रियमुपैषि तत्रार्थिकीं ॥
- 223 सुमनोवरवासवासनाध्युषिताः कृष्णघनामिशालिनः ।
वरदेविजयन्ति कुन्तला भवदीयास्सकलाप भृञ्जयाः ॥
- 224 जलभृद्गुचि भाजि सिन्धुकन्ये शिखिषु द्वेष मुपेयुषि प्रकामं ।
तमसाकलिते तवोपपन्नः कुटिले कुन्तल मण्डलेऽहिबन्धः ॥
- 225 अलकाकृतिरग्न्युष्पकान्त प्रबलश्रीदतया तव प्रसिद्धा ।
वरनीलरुचोऽज्ज्वलाः शरे वनिते भाति मुकुन्दलाळित श्रीः ॥
- 226 भुवनोत्तरसिन्धु भूषितो घनशैवालकवत्कचो ध्रुवं ।
सुरुचामहितो हिमालयो दितयो द्धावितमीनलाञ्छनः ॥
- 227 सुतरामलक व्रज प्रसूनान्यलममलानि विशोभितानि बिभ्रत् ।
सुरभिस्फुरितस्त्रुपत्रि धात्र्यास्सुमहाराम विभूषितो विभाति ॥
- 228 हन्त लक्ष्मि तव कुन्तल व्रजं चामरं वदति पामरोपिकः ।
प्राक्तनस्तुहरिणोपलाळितः पश्चिमं यदपुरस्कृतं मृगैः ॥

229 सिन्दूरकान्तां जगदम्बमल्ली सराभिरामांचिकुरावलिं ते ।
मन्यामहे देवि कळिन्द कन्यां गङ्गा सरस्वत्युदितानुषङ्गां ॥

230 आपीडयन्ति कुसुमेषु शरानिकामं
आत्मानमित्यखिल धात्रि रुषेव देवः
आपीडयत्यनुदिनं तवकुन्तळात्मनि
अन्धे तमस्यहहसूनकुलं मुकुन्दः ।

231 बध्नासि हन्त सुरभौ सुमनोभिरम्ब साकं हरेरपि मनस्तव केशपाशे
आमोदमग्नमतएव तदेत्यनन्तं किंन क्षमं गुणवदाश्रयणं गुणाय ॥

232 त्रैलोक्यमातरजहसरुशाखमेव दृष्टं कुलं सुमनसां फलवद्धि लोके ।
अप्याहृतं बहिरहो सफलं प्रसूनं काल्पद्रुमं तु भवतीकचमण्डनेन ॥

233 स्रैर्दिव्यैराम्रेडित सहज सौरभ्यसुभगं
कचन्ते कल्याणि भ्रमति परितो भृङ्ग निचयः
ध्रुवन्तत्सारूप्यं स्वयमभिलषन् झङ्कति मिषात्
स्तुवन् प्रादक्षिण्य क्रममखिलमातः कलयति ॥

234 प्रभोर्नभीपद्मं भ्रमरततिरुत्सृज्य पतति
स्थिरामोदालम्बे चिकुर निकुरुम्बे जननि ते ।
मनागन्धेः कन्ये मधुरिपु समीपे परिचयः
नरोचेत प्रायो ननु मधुपवर्गस्य मनसे ॥

235 क्षममिदं कलशोदधिकन्यके तव कच स्थिर सौरभ लोभतः ।
विकचसूनविशेष परीमळं जहदिह व्रजति भ्रमरव्रजः ॥

236 निहितास्तव कुन्तलान्धकारे निबिडे मारजनि स्थिरप्रकर्षे ।
कलयन्ति नवस्रजो विचित्रं कमले कामपि सौरभानुवृत्तिं ॥

237 कुन्तलो नियमितोपि भवत्याः चञ्चलो भवति तामस रुच्या ।
न्यक्करोति परिशोभितमालोत्कर्षमम्ब परिपुष्यति चैनम् ॥

238 कञ्जालये कमपि तावक फाल भागं सञ्जातशोभमळकावलि मेळनेन ।
उत्प्रेक्षते भुवि न कस्तरुणेन्दुमन्धेः उत्थानकालभव शैवलभारयोगं ।

239 चिरन्ते वक्त्रेण श्रितचिकुर वर्गेण कमले

तुलाञ्चेदारोदुं पुष्टिद्विष्टोऽयं स्पृहयते ।

तदा गाढं सख्यं तिमिर निकरैर्विन्दतु जवात्

अवाप्नोतु प्रावृष्टलम्पटिभ्रममपि वा ॥

240 पुरुष नयन युग्मं पुष्पवन्तात्मकंते

सह निवसति हर्षात्सन्ततं वक्त्र बिम्बे

तदिह जलधिकन्ये तन्महादर्शलीलां

भजत इति कविनां भारती सूनृतैव ॥

241 आदर्शे प्रतिबिम्बमात्र कलनादारोप्य मुग्धा जनाः

मातस्त्वन्मुक्तकान्ति चौर्यमनघे मथ्नन्ति तं पाणिभिः ।

हासंक्रामति साधु तन्मलिनिमा हस्तेषु तेषां स्वयं

दद्ध्यानूनमनेनसां हि कलुषं मिथ्याभिर्शंसज्जनः ॥

242 विकचस्य कचोज्ज्वलेन पद्मे विकळङ्केन कथन्तु पङ्क भाजः ।

सरसेनगतस्य नीरसत्वं जलजातस्य भवन्मुखेन सख्यम् ॥

243 नदवनजमहोमहातपश्री कृतरुचितेमुखजन्मलिप्समानं ।

अपि यदि तदधश्शिरस्तपस्ये ज्जनवदनङ्कमले भवेत्तथापि ॥

244 विजिते ननु ते मुखेनराज न्यपिदुर्गेद्विचरमौलिपूज्यपादे ।

वनवासितया तपस्पृहाणां विजये को विषयः कुशेशयानां ॥

245 तदब्जमब्जश्च तवाननद्विषौ मुरारिपत्नि व्रजतः पराजयम् ।

द्विषा सहैकेन मिथोविरोधिना न योद्धुमस्ति प्रभुता द्वयोरपि ॥

246 त्वदास्यवसुतस्करं ध्रुवमवैमि जैवातृकं

पयोजनिलयेयतः पिहितमन्दिरायां त्वयि ।

असौ निशि विजृम्भते पुनरपावृते धाम्नि ते

पराचलवनेरवेष्टुणिषु वा दिवा लीयते ॥

247 जन्म मन्दिरमशोक सम्पदस्सालकान्तमुलूकान्तिकन्दलम् ।

आननं मदन केळिकाननं मन्यते जननि माधवस्तव ॥

- 248 स्वरूपतस्त्वद्वदनात्मना तथा द्विधा सुधांशु जलधावजायत ।
तदेष राजा द्विजराज इत्यदः पदं दधात्यर्थवदच्युतप्रिये ॥
- 249 मातस्सरोजवदने वदने त्वदीये संकुलमुत्पलमिवाच्छसरोविशेषे ।
चन्द्रे कलङ्क इव भृङ्ग इवारविन्दे मन्देतरद्युतिरसौ तिलकस्समिन्धे ।
- 250 उपाश्रितानवयवमुद्रतश्रियं प्रियंगुणाधिकमणुमध्यमाशुभं ।
त्वमेयुषी वरतिलकानना रमे सुधान्य भूरुचिरसुधा धराप्यसि ॥
- 251 नलिन शशिनौ सिन्धोः कन्ये सरोजनभोगता
त्यजन कुतुकादेतौ जातौ त्वदक्षिमुखात्मना ।
सह निवसतस्सेतुकृत्य भुवोर्युगमन्तरे
रहजरिपुताभोजो र्जन्मान्तरेपि न सङ्गतिः ॥
- 252 नयन युगलाक्रान्तं कर्णान्तियुगममधोक्षज प्रणयिनि तव स्रष्टा
दृष्ट्वा भयाकुल मानसः
अहह मुखमप्याभ्यां माक्राम्यशेषमिति न्यधात् किमुपरि
तयो र्धमान् सीमाविभागशिले भुवौ ॥
- 253 यत्किङ्करास्सरसिजाननशङ्कराद्याः देवास्सपृष्ट दनुजारिरपि भुवोस्ते ।
जागर्ति किङ्करतया जगदम्ब नित्यं छन्दानुवर्तन कृतः कुटिलस्य सर्वे ॥
- 254 श्रुत्यन्तजुष्टममलोत्पल कान्ति योगा दत्यन्त सुन्दरमनङ्गजनेर्निदानम् ।
उद्भासितामरसभामहितं मदम्ब कोनस्तुवीत नयनं तव कृष्णरूपम् ॥
- 255 दुग्धाम्भोधिसुते त्वदक्षिविजितो राजानमेणोगतः
त्यक्त्वासावपि मण्डलं मुखजितो दुर्गेशमेणाश्रयः ।
सत्वेकं करतो परञ्च शिरसा धृत्वा दृगास्यद्विषोः
दुर्गेशस्स्वयमीश्वरोप्यटति खल्वद्यापि भिक्षामहो ॥
- 256 निशाया मम्ब त्वन्नयन सुषुमा मोषकमिति क्रुधा नूनं राज्ञा
कुवलयमिहाकारि विकचं ।
चकोरास्तच्चोराः चकितमनसः प्रेक्ष्य तदिदं सुतमास्तत्पादं
ग्रहणमभितन्वन्त्यशरणाः ॥
- 257 नयनं तव देवि वर्णरीते विपरीतेपिविपर्ययन्नयाति ।
कमलन्तु तमेति कञ्जगेहे कथमाहुस्समतां तयोः कवीन्द्राः ॥

- 258 चक्षुः प्रमाणेन समुद्रकन्ये सीमश्रुतेस्सङ्कुचिता तवाभूत् ।
न तत्र कैमुत्य नया त्कथञ्चित् उन्मेषमृच्छत्युपमानवार्ता ॥
- 259 अमर्षाल्लोकांस्व स्ववसुहरनीलोत्पल भृतोः
अपि श्रुत्यो स्सीमां कबळयति ते नेत्र युगलम् ।
कृतः कल्येष्वार्तिं न परमपराधः फलति तत्
विपक्षाणां पक्ष्यीकृतिरपि विषादाय भवति ॥
- 260 त्रैलोक्य सन्त्रायणि तावकीनो ध्रुवं कटाक्षो धृताराष्ट्रजातः ।
कल्याणि कर्णप्रणयी कथं वा पुष्पाति कृष्णार्जुन दीप्तियोगम् ॥
- 261 आकण्ठिशादुदितप्रकर्षं तवाक्षिमन्ये तनुबाणरूपम् ।
यत्कङ्कटं वेङ्कटनायकस्य धैर्यात्मकं कृन्तति सिन्धुकन्ये ॥
- 262 गुमा वनेषु विचरन्ति सुहृद्यमीनाः कस्यापिनोकुवलयेषु दिवा प्रकाशः ।
राज्ञो बिभेति जगदम्ब कुशेशयाळिः कर्णेजपेजयति नेत्रयुगे भवत्याः ॥
- 263 आस्वादाने कृतरसावधरामृतस्य
मातस्त्वदक्षिमधुपौ बत मार्गमध्ये ।
नासाख्य चम्पकमवेक्ष्य निवृत्तयत्नौ
दृष्टेप्सिताग्रहणतस्तरळौ सदास्तः ॥
- 264 जातोन्मेषौ मुखरुचि सुधा सागरे तावकीनौ
नेत्रात्मानौ जननि भुवनोज्जीवनौ दिव्य मीनौ ।
न्यूनाकारान् भगवति निजापेक्षया राक्षसारेः
चक्षुर्मनान्कबळयत इत्येष जातिस्वभावः ॥
- 265 सौवर्णति सिन्धुकन्ये निरुन्ध्यात् आतङ्कनः कर्णताटङ्कयुगम् ।
नृत्यन्तीनां यत्र नेत्रद्युतीनां जालव्रीलग्राव भावं बिभर्ति ॥
- 266 पूषा कर्णे स्वर्णताटङ्क भूषा वेषादिन्धे पुत्रनामादरेण ।
तत्सामीप्यादेव देविप्रसादं नित्यं धत्ते नेत्रपङ्केरुहन्ते ॥
- 267 त्रैलोक्यान् त्वद्वतंसोत्पलान्ते गुञ्जगुञ्जं सञ्चरन् चञ्चरीकः ।
किं व्याचष्टे कान्तसन्देशहारी कर्णाभ्यर्णे काममन्त्रार्थतत्त्वम् ॥

- 268 काचिद्भाति वतंसकोत्पलमयी कल्याण ताटङ्क सत्
 प्राकाराश्रित कर्णधिष्ण्यनिहिता प्रायश्शतघनी रमे ।
 तद्रत्नाग्रिरुचारुणस्स्मृति भुवा तस्या मुखा त्रेयति
 लोलम्बायसगोळकः प्रणयिनो दुर्मान वमर्दनः ॥
- 269 कंसारातेश्चाटुमाध्वी झरैस्ते कर्णौ पूर्णा वणविन्द्रस्य कन्ये ।
 जानन्तस्तत्सन्निधौ चञ्चरीकाश्चञ्चूर्यन्ते नोत्पलं तत्र हेतुः
- 270 अस्तवतंस कुवलयं दृग्युगमुपकूजदळिरवमिषाते ।
 मद्रसुचोरइहेति प्रवदति किल कर्णपत्रमित्राय ॥
- 271 इमामवामां श्रुतिमिन्दिरतव स्तुवन्ति सन्तस्स्मृति जन्मकारणं ।
 शिरस्यमुष्यास्सुमनोभिरञ्जिते चकास्ति दृष्टि र्जगतामधीशितुः ।
- 272 तवद्वितीया श्रुतिरुच्चकैरसावनङ्ग भावानुगुणागुणाम्बुधे ।
 वशे निधायैनमशेषशेषिणं करोति मातस्तव कर्म कारकम् ॥
- 273 दीव्यत्कर्णसुवर्ण कुण्डलमये दीमाग्रिकुण्डे ज्वलत्
 रत्नाङ्गारघनेहरे धृतिमयीं हुत्वाहुतिं तावके ।
 भृङ्गाध्वर्युनङ्गदीक्षित वृतो झङ्कारमन्त्राञ्जपन्
 वाराशेर्दुहितः प्रदक्षिणविधिं वारान् विधत्ते बहून् ॥
- 274 देवानां मधुरं स्वतस्तुतिवचो देविस्वतो सुन्दरं
 मादृग्बालक जल्पितञ्चजगती मातः श्रुती याति ते ।
 तत्राद्यं तदवस्थमेव चरमं तत्तुल्यताङ्गाहते
 मुक्तं शुक्तिषु मौक्तिकं घन पयोमुक्तातु नैवान्यथा ॥
- 275 स्फुरन्मुक्ताकान्ति स्फुटसलिल मग्नारुणमणि
 प्रभाकल्हाराद्यं प्रिय नयनमीनैक शरणम् ।
 हताशेषक्लान्तिं हरिदुपल नीलोत्पल घनम्
 तटाकं ताटङ्कान्तरमुषसि सेवेतव रमे ॥
- 276 सुवर्णताटङ्क मुनिश्रुतौ स्थिरः प्रपन्नमुक्ताभ्युदयोदयोदधे ।
 प्रकाशितार्चिस्सरणिः प्रिये हरेश्चकास्तिते चक्र धराभिनन्दितः ॥

- 277 तिलप्रसूनं तुलयत्यसौ जगत् सवित्रि नासा तव सारसालये ।
तदञ्चलोदञ्चि तुषार विपुषा समानतामेतितदग्रमौक्तिकम् ॥
- 278 नासा तवासौ नव वंशवल्ली कासारजावासिनि कात्र शङ्का ।
प्रलम्बते तत्र यदम्बमुक्ता फलंबतेदं गळितं हि तस्याः ॥
- 279 श्रीरस्यकान्तिजलधौ सविभाति नासा
सेतुस्तवान्द्रुतगतिः कलनेन यस्य ।
नाथस्समेति नविदेहजयान्वयंहा
लङ्केशपाशकलनादपयात धैर्यः ।
- 280 भूसूत्राभ्यामूर्ध्वमाबध्य मित्वन् नासावंशस्तम्भमम्भोधिजेते ।
तत्र स्थित्वा ताण्डवं संविधत्ते चित्रक्रीडां चित्रभूनादयजीवी ॥
- 281 दिव्यन्ददाति नवचम्पकमम्ब गन्धं
त्वद्घाणजन्मनि तदेव सुधाब्धिकन्ये ।
गृह्णाति तं बहुविधं कृतिनो ददाना
जन्मान्तरे समधिकं विभवं लभन्ते ॥
- 282 नानि नासामौक्तिकं वेचि मल्ली
मुकुळमिति सुगन्धिश्वास मन्दानिलेन ।
तदुपरि यदजस्रं तद्विकास प्रतीक्षं
हगळियुगळमेतदृश्यते सावधानम् ॥
- 283 हसितरुचि सितांशुकं कसाना श्वसित समीर नटेन नादयमाना ।
जनयति जननि त्वदीय नासा मणिगणिका मधुसूदनस्य मोदम् ॥
- 284 मुखविधुमधुरा धरोष्ठसन्ध्या परिसरसीम्नि हरिप्रिये भवत्याः ।
भजति जननि नासिकाग्रमुक्ता फलमिह तार मुदार तार लीलाम् ॥
- 285 स्वरिपूरदभिषा विविक्षुनासा बिलमिव मौक्तिकमेतदग्रलभम् ।
सरसिजसदने निजप्रतीप श्वसित निःश्वसः कम्पमेति ॥
- 286 भवतीस्मित चन्द्रिका रमे भवतीन्दरदन्तरिभिः ।
भवतीय मकिञ्चनस्यमे भवतीत्रातपखेदशान्तये ॥

295 मातस्समस्त जगतामसि माधवित्वं

मन्येतवाधर दलं मृदुलं प्रवालम् ।

दन्तावलिं सुमनसां ततिमुल्लिखामि

स्वादूनि वेद्मि च मधूनि सुभाषितानि ॥

296 मात भवन्मुख मयूख सुधाब्धिमध्ये

बिम्बाधरामृतम भूद्वचनामृतञ्च ।

आद्यन्तयोः पिबति सादरमाननेन

श्रोत्रद्वयेन चरमं परमः पुमान् सः ॥

297 परिहृत भवशब्दा भारती तावकीना

परिहसतु निकामं काळकण्ठाभिलापम् ।

श्रुतिपथमधुर्यं सिन्धुकन्ये कथंवा

शुकमुख फणितीनां दोषमाविष्करोति ॥

298 अस्ङ्गोचां मोचा मधुरिममदोन्मोचनविधौ

अनीचां ते वाचा महरह रहं नौमि लहरीम् ।

उद्धे यां श्रोतुं कुतुकमुदधेः पुत्रि दधती

श्रुतीभावञ्चक्षुःश्रुतिपतिदृशां विंशतिशती ॥

299 पर्यायशर्करायाः प्रतिकृतिरमृत स्रोतसां तादृशानां

साक्षी गोक्षीर भूम्नां सुरतरु सुमनो माक्षिकाणां विकारः ।

पुण्ड्रेक्षूणां प्रणाळी परिणति रतुला नाळिकेरोदकानां

सोयन्नाळीकगेहे जयतितववच स्सम्पदां सम्प्रदायः ॥

300 सुतासुधाब्धेस्सहजा सुधांशोः मातः प्रियात्वं मधुराधिपस्य ।

तथाविधायस्तव केन वीचीं आचान्तमोचां प्रवदन्ति वाचाम् ॥

301 द्राक्षाळिरादौ किल रूपयुक्ता मध्येधिकेक्षुप्रभवा सिता च ।

हास्या सुधाप्यग्रजनोपयुक्ता स्वादौ रमे जाग्रति वाग्रसे ते ॥

302 निस्सार वंशजठरे न्यविशन्त हन्त

दन्तद्युति प्रति भटा स्तव मौलिहैष्टः ।

मातर्द्विजव्रज विरोधितया स्थितानां

मातङ्ग मौलिकलना प्युचितैव तेषाम् ॥

303 रमे रसज्ञाञ्चलशारदाया रदावळी ते रमणीय रूपा ।

मधुप्रतिक्षेपि मनोनुकूले मन्दारमालेव शुभा विभाति ॥

304 प्रकाशते सञ्जघनागमे त्वयि प्रगल्भशोभोदयिनी रदावळिः ।

रमे मुकुन्देनकिलामुना धृता द्युतिर्यदीया सहस्रोन्मिषन्मुदा ॥

305 आमीकृताना ममुकेन हार्दा त्सदा मुकुन्देन सदाहतानां ।

शुचिद्विजानान्ननुतावकानां मुक्ताकृति विश्वसवित्रि युक्ता ॥

306 हन्तारस्तमसां दिशन्तु कमले दन्ता मुदं तावकाः

येषूहामजपासदक्ष रसनाच्छायोपरक्तांशुषु ।

उच्चैः पक्तिम दाडिम भ्रमवशादुत्पित्सुकेळी शुक्-

प्रत्यावर्तन खेद निस्सहृतया पाणिर्विशेषारुणः ॥

307 कन्ये सिन्धोः कापि मृद्वी सुहृद्यां दद्याद्विद्यां त्वद्रसज्ञा मनोज्ञा ।

यत्रव्यक्तो रक्तिमा वक्तिमातः वाचान्देव्या नित्यनृत्ताभिघातम् ॥

308 प्रह्वाजिह्वां तव तु शरणीकुर्महि शर्महतुं

रागादागांस्युपचितवतो रक्षितुं या रमे नः ।

वारं वारं वृषगिरिपतेः कोपलोपानुरूपाः

सूक्तीरुक्त्वानियत मयते शोणिमानं श्रमेण ॥

309 कंसद्विषो महिषि कानन चन्द्रिकेति

दोषं विहाय रसनामवनात्मिकांते ।

प्राप्तापि पद्मजवधूर्वनजौकसस्ते

सङ्गादिवाधिकवनस्थितिमेति भूयः ॥

310 अभ्यर्चतामनघ वाङ्मयसारदाया

रूपं रुचा तुलित शारदनीरदायाः ।

वन्दीभवत्प्रथिततुम्बुरु नारदायाः

वन्दे तवाम्ब रसनाञ्चलशारदायाः ॥

- 311 वैकुण्ठकान्ते वचना धरौद्वौ वक्त्रे तवास्ताममृतावतारौ ।
आद्ये तु वर्णशुकलालितो भूदन्त्ये पुनः किंशुकलालनीयः ॥
- 312 रागावनेरपि तवाधर जीवकस्य
राजीववासिनि निराकृतपल्लवस्य ।
अच्छैर्द्विजैः परिचया दमृतस्य रीतिं
आरोहतस्समुचितोरुणबिम्ब भेदः ॥
- 313 बिम्बोष्ठयोः पृथगवस्थितयोः कदाचित्
सन्धौ कृते जननि साधुपदे निविष्टैः ।
ओष्ठस्तवैष वितरन्निजमुख्यवर्णं
बिम्बाय लुम्पतिचतस्य जघन्यवर्णम् ॥
- 314 तवरद वसने गुणोत्तरेस्मिन्नधरपदस्य विरोधि लक्षणैव ।
अमृतकृदपि माधवो मुनीनाममृतमुपैतुममुन्निषेवतेयत् ॥
- 315 हरिगृहिणि हरिद्रा लिमया शम्पयाते
तनुमतनुतवेधास्तप्तकार्तस्वराभां ।
अधरमथच तत्राप्यम्ब लिम्पन् सुधौघैः
अनयदनणिमानं शोणिमानं किमेनं ॥
- 316 प्रायस्ते जगदम्ब चुम्बनविधौ बिम्बाधरालम्बनं
संक्रान्तं मधुनन्द नन्दनमुखं संगीतकाले पुनः ।
तस्माद्वेणुमवाप तद्वतरसास्वादी तदादित्सया
वंशान्कृष्णपुरन्धि रन्ध्रयति किं तद्वंशजातानलिः ॥
- 317 विद्वज्जनैरुचिरविद्रुम पंक्तिरेषा
विज्ञायतां मदधरादधराकिलेति ।
प्रत्यक्षतः प्रकटनाय पयोधिकन्ये
कर्णे बिभर्षि किमु विद्रुममालिकां त्वं ॥
- 318 कपोलौ ते भातः कनकमयताटङ्क सुषुमा
झराघातारक्तौ जनजननि यत्रैव निहिताः ।

अपि प्रौढेन्द्रद्विदपरिबृढवपुः पाटनखराः

समाख्यामन्वर्थं दधति नरसिंहस्य नखसः ।

319 कान्तौ भातः कपोलौ तवयदुपगतं कर्णरत्नांशुपूरं
सम्प्राप्तं चुम्बनेषु प्रियतमवदना दम्बतांबूलरागम् ।
मत्वा हस्ताङ्गुलीभिस्त्वमसनरुचिभिर्मार्जनैर्द्विस्त्रिरुक्तं
तन्द्दृष्ट्वा दर्पणेष्टं भ्रनमितमुखी हास्यसे प्रातराळ्या ॥

320 पाण्डिम्ना हसतेव कैटभरिपुः पाणिस्थशङ्केन तं
पद्यावासिनि पर्यजीहसदसौ स्यालं हिजैवातुकम् ।
हित्वेशं प्रभुरित्यमुं प्रतिपरीहासाय वक्त्रात्मना
जातेनैवमधः कृतोहिमरुचा त्वत्कन्धरात्मा दरः ॥

321 अन्तस्थोष्मोद्द्वाराद्बृहीतमखिलाम्ब कंस दमनेन ।
पाञ्चशरजन्यमभितः प्रतिगर्जति कन्धरा त्वदीयेयम् ॥

322 चक्राहतामुपगतं स्तनमुन्नतं ते

वीक्ष्यातितिक्षुरयमुच्छ्रयवांस्ततोपि ।

कण्ठत्वमेत्य शिरसानिज भुक्त मुक्ता

हारञ्चवाहयति तेन तवाम्ब शङ्कः ॥

323 जनखिलोकी जननि स्तनैते कथं पयोजे कथयत्यशेषः ।
चतुर्मुखाद्यर्भक जीवनाय जातं तयोरेव पयो हि भूयः ॥

324 अमृतकलशव्यूहेष्वात्मोद्भवेषु पयोधिना

त्वयि कुचमिषाद्द्वौ निक्षिप्तौ विवर्धयितुं जगत् ।

अमृतसहजे यदुग्धास्वादनोल्बणपाण्डिम

द्रुहिणरसनावासाद्रौरी वभूव सरस्वती ॥

325 न जातुचिद्वर्णविपर्ययं गतौ गुणोत्तरौ कन्दुक कञ्चुकौ तयोः ।
स्वमित्रमाद्यं कुरुते रमेन्तिमं बिभर्ति मूर्ध्ना त्वदुरोज भूमि भृत् ॥

326 पुरस्त्वदीयाङ्ग पुरप्रवेशे पुराणगोपाल भृतावनङ्गः ।

उरोरुह क्षीर घटौ स पश्यन् उच्चैस्तरां नन्दति सिन्धुकन्ये ॥

- 327 पुष्पेषु पूजाविधिमाचरिष्यन् पुण्याहकुम्भाविष्य पद्मनाभः ।
पयोनिधेःपुत्रि महा क्षतैस्ते पयोधरावम्ब परिष्करोति ॥
- 328 परामिमामुन्नति मश्नुवाते स्मराम्बसद्यस्स्तन भूभृतौ ते ।
चराचराणामधिपोपि चक्री करार्पणं देवि ययोः करोति ॥
- 329 हन्तस्तनौ तव विभागकथानभिज्ञौ कन्दर्पमातरतएव करादिषुत्वं ।
अङ्गान्तेरेषु पृथगाभरणं ददाना हारं द्वयोरपि तयोरपृथग्ददासि ॥
- 330 मुष्णाति मेदिनि भृतां श्रियमुन्नतानां सूर्याश्रितं परिहसत्यपि साधुचक्रं ।
ऊर्ध्वञ्चपश्यति रमे त्वदुरोजयुग्मं ईदृक्चरित्रमविवेकिनि नैव चित्रम् ॥
- 331 उच्चैरतन्वाज्यवतीर्णशक्तयोः भूयांसि पातुं क्षमयोः पयांसि ।
मातर्महाहारसमृद्धिभाजो र्युक्तं हि पीनत्व मुरोजयोस्ते ॥
- 332 विवेक वार्ता विरहेपि पद्मे गुरुत्व भाजोऽस्य कुचद्वयस्य ।
गिर्युत्तमा बिभ्रति शिष्य भावं क्षमाधरणां क्षममेतदेषाम् ॥
- 333 रमे कराभ्यां रचितार्दनस्य त्रैलोक्यभिक्षोरतनुप्रदानं ।
स्तनावुदारौ तनुतस्तवेमौ तृणीकृताष्टापदशैलशृङ्गौ ॥
- 334 कुचौ हिरण्याचल सम्पदं ते प्रह्लाद हेतू नियतं भजेते ।
तनोति मातस्तत एव नूनं नृकेसरी तत्र नख क्षतानि ॥
- 335 उत्तुङ्गयोस्तुल्यमुरोजयोस्ते गदन्ति खर्वं कथमम्ब कुम्भं ।
तत्कार्यं भूतः प्रथयत्यगस्त्य स्तत्र स्वहेतौ परिमाणमेतत् ॥
- 336 रत व्रतारम्भ कृते रतीशो हरिद्रयालिममधोक्षजाय ।
माता रमे मङ्गल नाळिकेर युगं ददौ किं त्वदुरोजरूपम् ॥
- 337 उरोजयुग्मं तव युक्ति भूम्ना करीन्द्र कुम्भौ कथयन्ति मातः ।
आभाति तस्योपरि मौक्तिकश्री रोमाळि शुण्डा च लसत्युपान्ते ॥
- 338 तवायमम्ब स्तनयोस्सखायौ दधाति कुम्भौ शिरसेति नूनं ।
ग्राहग्रहात्त्रातुमहो गजेन्द्रं त्वरा हरे कापि पुराविरासीत् ॥
- 339 चन्द्रेण चक्रमिथुनं कृतविप्रयोगत्रासादपेक्षित तदीयजनावलम्बं ।
वक्षोरुहद्वयमिषेण विधुस्वसस्ते प्राप्याङ्गमृच्छति निरन्तरसङ्गतिं तत् ॥
- 340 सोढुं कराभिहितमप्र भवन्वधूनां द्राक्कन्दुकस्स्तनतयाम्ब तवावतीर्णः ।
तत्राप्यसौ भजति शौरि करोपमर्दं क्षिमस्सुहृग्भिरयते क्वन मर्दनानि ॥

- 341 नित्योल्लसदधुसृण धातुनिवेश हृद्यौ मातस्तवस्तनगिरी जयतः कठोरौ ।
अध्यापितं कठिनता मरविन्दनाभे रालिङ्गनेषु किल येन भुजान्तरालम् ॥
- 342 घटिकाशतविश्रुतोच्छ्रयं घनसाहित्यमदस्स्तनद्वयं ।
कुरुतेकविचक्र निजयं कमलेकान्त गुरु प्रभोदयम् ॥
- 343 सुरत रुचिर लीला शोभितोसाविति श्रीः पृथुलकुचयुगं त्वं प्रेयसे देवि दत्से ।
सतु तदपि गृहीत्वा चापलादम्बरं ते हरति परहिरण्यं हर्तुरेषस्वभावः ॥
- 344 उन्नमत्सरमनुन्नमत्सरं कन्दुके कलशसिन्धुकन्यके ।
पीयतेऽपि त्वमपीयतेऽपि तं भाति ते युगमुरोरुहोरहो ॥
- 345 उदग्रहारं कुचमण्डलं ते जनार्दनो देवि जगत्य धीशः ।
निपीडयत्येष करग्रहेण कारुण्यवार्ता क्व हिरण्यहर्तुः ॥
- 346 मदम्ब भोग्यायतमाल्यजुष्टे तव स्तनद्वन्द्व गिरीश मौल्यौ ।
निकाममुद्धृत्ततया निपत्य लुठत्यसौ हार सुरस्रवन्ती ॥
- 347 पीतस्तनस्ते कमले शिशुत्वे पितामहस्सोजनि नित्यतृप्तः ।
सदातदास्वादकरस्समुक्ता हारोम्बकेनापतथाभिधानम् ॥
- 348 कल्याणि भावत्क कुचाग्रजाग्रतप्रत्यग्रहार स्फुटमौक्तिकानि ।
प्रायस्सुमेरुं परितश्चरन्ति पटून्युडीनीव परिस्फुरन्ति ॥
- 349 स्तनयोरनयो स्तवाम्बुराशे स्तनये दीव्यति दिव्य हारयष्टिः ।
परितः पृथुलारविन्द कोशं प्रचरन्ती कळहंसमालिकेव ॥
- 350 मदोनोपवने मदम्बदेहे तव बाहे कृतवल्लिका विमोहे ।
नवपल्लवफुल्ल पुष्प भूयं यदुपर्यङ्कुळयो नखाश्च यान्ति ॥
- 351 अम्भोजबन्धुरयमम्बुरुहान्दवीयान् तत्सन्निधिंजिगमिषुः तनये पयोधेः ।
अम्भोजमम्ब तवहस्त तथावतीर्णं सौवर्णकङ्कण मिषान्निकषा समिन्धे ॥
- 352 आम्रेडितत्वत्कर पद्मरागं रत्युज्वलैः कङ्कणपद्मरागैः ।
लीलाशुको डाडिमबीजलुब्धो विश्वम्भरप्रेयसि विप्रलब्धः ॥
- 353 कृताञ्चनौ काञ्चन कङ्कणस्थ सङ्क्रन्दनग्राव महस्तरङ्गैः ।
कल्याणि पाणी कनतस्तरां ते शैवालमालाभिरिवारविन्दे ॥
- 354 इन्धेतावक पाणिशोणिम भरः कल्याणि नैसर्गिकः ।
पद्मे कङ्कण पद्मराग किरण श्रेणीभिराप्यायितः ।

तत्संरूढ बिडाललोचन सुहृद्वैडूर्य वीक्षा भयो
-द्रच्छद्विभ्रम कीरवारण घनायासेन चाम्पेडितः ॥

355 काञ्ची कवीन्द्र कवनादपि कोमलं ते

कल्याणि पाणितलमम्बुजना भकान्ते ।

अश्रान्तमर्थिषु बहुष्वमितन्यमान

दानश्रमा दरुणिमानमुपैति नूनम् ॥

356 न केवलं नागनगेशकान्ते हस्तो ननु स्वर्णगतोधिकस्ते ।

यं सम्प्रदानीकुरुते सनिस्त्वं सोपि क्षितौ स्वर्णगतोधिकस्स्यात् ॥

357 असावनष्टापदमर्थिनं द्रागष्टापदावासमहो विधाय ।

आपत्कथादूरगमब्धिकन्ये करोति कल्याणि करस्त्वदीयः ॥

358 दीना दानैस्त्वत्कराब्जादुपात्तैः देवि स्थाने स्वर्णवत्त्वं प्रपन्नाः ।

आस्त्रेतेस्मिन्धुकन्ये नदीनाः चित्रं नित्यं भान्ति लक्ष्मीकुमाराः ॥

359 कन्तकनककङ्कणोत्बणमणीघृणि श्रेणिका

महासरिदुदञ्चितं मकरमत्स्य रेखावृतं ।

प्रसह्यमधुनाशनं कृतवतैव कृष्णेन ते

कराम्बुरुहमिन्द्रे कलितपीडनं राजते ॥

360 स्वर्णस्फुरद्बहुविधोर्मिकमब्धिकन्ये रत्नाकरं तव करं निगदन्ति सन्तः ।

आक्रान्तस्त्वं भुवनो हि जनार्दनोऽसौ दुर्यर्षतां व्रजति यस्य परिग्रहेण ॥

361 पालकं सुमनसां तव स्थिरं च्छायमब्धितनये समाश्रये ।

पञ्चशाखमिह भव्यकल्पकं दानवारि पद पोषणक्षमं ॥

362 जननिमरतकादि स्सार्द्धमारत्तरत्नैः विधुमुखि निहितस्ते व्यथमिवोर्मिकासु ।

प्रसृम्भ कदीधित्यङ्कुरैरङ्गुलीनां परिभजति यतोऽसौ पद्मरागाविशेषं ॥

363 रागं रमेतव कराङ्गुलिस्सङ्गलब्धं वीटीमुरान्तक मुखे प्रकटीकरोति ।

मुक्तास्वर्णनक्चूर्णगनागवह्नी पर्णात्मनो न खलु रागकथान्यथास्याः ॥

364 भवान्धकूपे पतिताय मह्यं दुर्मोच कर्मोत्कर कर्कशाय ।

काक्कलम्बं कमले द्वासि तदञ्जलं ते तत एव रक्तं ॥

- 365 दधति नखास्तवाम्ब तनु हेमलताभ भुजा
रुचिर करारविन्द चल दङ्कुलि कोटि जुषः ।
स्वयं स्वस्वती इरस्मापतनोपत
हृदतनु वीचिकाञ्चल समुज्ज्वल फेन तुलाम् ॥
- 366 स्मामननाम सविधुस्समनरो दरेह भावानिति म्मतीर्यथा ।
प्रस्तयोस्तावक हस्तयोर्विधुः दशवतारान्विद्धे नखात्मना ॥
- 367 विमति वराशि वरेण्य कण्यः प्रस्त हस्तेहृदयितो नखात्मना ।
विधुर्विचित्रागम एव नूनं नाऽसौ तुलामेति यतः पद्माऽपि ॥
- 368 क्षत्रं तदेव कथयन्ति बुधाः क्षतेभ्यो यत्नायते यदुपतेदीयते ततोऽहं ।
यत्प्रत्युत क्षतशतं तनुते प्रियाङ्गे नक्षत्रमेव तदवैमि नखं त्वदीयम् ॥
- 369 पाथोजाक्ष भुजान्तराळ वसतेः पद्मालयाश्रितं
पाणयोर्दक्षिणवामयोस्स्थितिमती पद्मे दिशेतां श्रियं ।
यत्रैकं हरिदृश्यो मुकुळितं खेदाददाक्षिण्यव-
द्योगोत्थाधुषमन्यदेति हसितं दाक्षिण्यश्रयात् ॥
- 370 रोमाळिन्द्रागुदतां नाभिरन्ध्रा दध्याळी विद्यः पद्मगेहे भवत्याः ।
गाढोरोजस्मे हाराग्रजाग्रद्रत्नं नूतनं तच्छिरस्यं प्रतीमः ॥
- 371 शौरस्सूरात्मनोऽक्ष्णस्समजनि यमुनेत्युदतेर्ष्येव गङ्गा
जातांघ्रा तस्य गौणी किल तदपि तवापत्यतेत्यत्रनिन्दां ।
तस्याः कर्तुं तवासौ किमभवदुदरे भानुजा रोमराजी
व्याजाद्विश्वाम्ब पत्न्या विदुरुद्धभवं मुख्यवृत्त्याहापत्यं ॥
- 372 जेतुं कंसारिमारादव्यवसितमधिका माजिसंघस्तनक्षमा-
-भुद्भ्यामभ्याशदेशे तव जयति तयो रोमरेखा शतघ्नी ।
दत्ते नाभीरमे सज्जघन धरणि भृन्मण्डले यन्मुखोद्यत्
तमायः पिण्ड पात स्थल नियम कृते क्लृप्तं गर्तप्रतीतिम् ॥
- 373 अभ्युदताधरस्स ग्रहणाय रोमरेखा वडङ्गिभ्र तस्मिन् पथि प्रसूढं ।
उत्तुङ्गस्सङ्गतमुरोजगिरीन्द्र युगम मुलङ्घितुं चिरमुपायमुदीक्षते किं? ॥

- 374 रत्नावली तव रमे वरमेखलाया मङ्गारपंक्ति रविदूरगता तु तस्याः ।
रोमावळी तदुपजात विशीर्णमूल धूमाकृतिं वहति शक्रमणी विनीत्य ॥
- 375 निश्रेणिका नाथंशोस्सरोज दुर्गाधिराहे तव रोमेखा ।
लवण्यलक्ष्मी वरवेणिका वा रतीश भूपाल कृपाणिका वा ॥
- 376 स्त्वद्रर्म समुद्भवोऽप्ययुत शुक्सन्दायकैस्सायकैः
पञ्चेषुः पितरञ्च वञ्चयति तत्पञ्चायुधं माधवं ।
लग्नानूनमतो जगज्जननि ते रोमावलिच्छदना
तातद्रोहिस्तुप्रसूत्युपनता दुष्कीर्तिर्वोदरे ॥
- 377 रज्जुं रोमाळिरूपां गुरुकुचकलशालम्बिनीं जीवनार्थी
प्रातस्त्वन्नाभिवापी परिस्रमनयन्मन्मथो जाततृष्णः ।
दृष्ट्वा तामत्यगाधामिह न पुनरलं दैर्घ्यमस्या इति श्रीः
तामौज्झत्तत्र रज्जु त्रतृष उपरतिशम्बर ध्वंसिनस्स्यात् ॥
- 378 ऋग्विक्रमे रतिमखे ननु यौवनात्मा नाभीबिलावटयुतोदरवेदिकायां ।
यूपं मिनोति तव रोमलता स्वरूपं शङ्केस्य सङ्गतमुरोजयुगं चषलं ॥
- 379 रतीशमात स्तव रोमवल्लिका मयी मनोज्ञा यमुना पुनातु मां ।
वलित्रयं यत्र तरङ्ग विभ्रमं बिभर्ति हारांशुचयश्च फेनतां ॥
- 380 स्तनाद्रिभाजि स्थिरहार शोभा सुधाम्बुधौ रोमलता मुरारेः ।
वटच्छदस्स्यादुदरं तवाम्ब वलित्रयं चित्रमिहोपधानम् ॥
- 381 नाभीस्सरो रोधसि नाळिकेर द्रुम भ्रमं रोमलता ददाति ।
तदग्रलग्नौ तनुतस्तव श्रीस्तनौ पुनस्तत्फलयुग्मशङ्कां ॥
- 382 नाभीस्सश्चिरमगाधतरं विधाय नारायण प्रणयिनि श्रमिणा विभ्राता ।
रोमावळी तव विभाति तटे तदीये क्षिमेव तत्खननहेतुरयश्शलाका ॥
- 383 सरितो गिरितोऽवतीर्थ निम्नं प्रविशन्त्यम्ब तवात्र नाभिगर्तात् ।
तदुत्प्लवणं लोचनं स्तनदौलान्तिक मारुक्षतीव ॥
- 384 दयादः पितुरेष नाभिकमले दामोदरस्यैधते
धातेत्येवमसूयैव जननि प्रेप्सुस्ततोऽप्युच्छ्रयं ।

नाभी कूप समुत्थ रोम लतिका नाळाग्र जाताद्भुत
स्फारोरोज सरोज कोशयुगमध्यास्ते सुतस्ते स्मरः ॥

385 जित्वा जगन्ति विशिखैर्जगदम्ब जैत्र-

स्तम्भं तवाङ्ग भुवि रोमलताच्छलेन ।

मिन्वन्मनोजनृपति र्जितलोकसंख्यां

मूले किमस्य तिसृभिर्व्यालिखद्वलीभिः ॥

386 जगत्त्रयीचेतन जन्महेतौ वलित्रयी भाति तवोदरेस्मिन् ।

नारायणप्रेयसि नाभिकूप निपान सोपान परम्परेव ॥

387 स्नातस्य नाभिसरसि ध्रुवमब्धिकन्ये

स्त्रग्मुषो रतिपति व्रतिनस्स्माधिं

आषाढमेव कलयेतकरोमराजिं

आस्यं वलित्रितयमस्य चदर्भकूर्चम् ।

388 नाभीवापी सविध भुविते यौवनारामवृध्यै

न्यस्तं रोमावलिमय घटीयन्त्र दारुस्मरेण ।

मूले तस्य स्फुरति रचितं पाद विन्यास हेतोः

सोपानानां त्रितयमुदधेः पुत्रि वळ्यात्मना किम् ? ॥

389 दीर्घ नाभीविकरसरसो देवि गम्भीरिमाणं

स्पष्टं द्रष्टुं वृषगिरिपतेरक्षमावक्षिमीनौ ।

गाम्भीर्यैकास्पदमपि रसैः पूरितं मानसं यत्

तस्यस्त्वेवं पतति जलधेः पुत्रि तत्रैव नित्यं ।

390 आश्रित्य सज्जघन हस्तिगिरि स्थितायां

पञ्चायुधो भृशमुदञ्चति देवि काञ्च्यां

नाभीमनन्तस्सर्सी कलये खगेन्द्र

स्तम्भञ्च रोमलतिकां वळिधिष्य भाजम् ।

391 जघनपुलिनवत्यां केशशैवाल भाजि

त्रियुगानयनमीनै स्तृष्णया सेवितायां

त्वयिस्स भरितायां दिव्यसौन्दर्यसिन्धौ

नलिनमुखि विधत्ते नाभिरावर्तशोभां ॥

92 त्वन्मध्ययष्टिं परिवेष्ट्य शेते नाभीबिलान्ते रशानापृदाकुः ।

अस्मावपूर्वः कमले यदीयान्यङ्गानि सर्वाणि च रत्नवन्ति ॥

93 मध्यात्मना जननि शब्दगुणेन योगात्

जग्राह शब्दमतुलं रशाना गुणस्ते ।

शौरश्रवो वियति सौति सुखं सुशब्दैः

तुष्ट्यै विशिष्य क्लिशिष्य गिरोगुरोस्स्युः ॥

94 रतितन्त्ररहस्य मम्बशब्दै रमणीयैर्विशदं प्रकाशयन्ती ।

रत्नैव रतिप्रियस्य नूनं रशानासाविति लेखकप्रमादः ॥

95 उपाश्रिता मध्यममब्धिकन्यके मणिप्रभाभिःशमितोत्तमस्थितिः ॥

असौकृत श्रीमदनादशरमे नमेस्वला नप्रतिभाति मेस्वला ॥

96 यदनन्तपणिनिहितं सुमध्यमे कलते सुवर्णमयसूत्रमम्बते ।

गुणवृद्धिमान् प्रकृतिशोभनोमुना नियतं सुशब्द निचयो विधीयते ॥

97 श्रुतिमधुनादनचयैरभिरामा स्वलघ्नाभिजघनद्युतिहेतुः ।

क्लिस्सन्त्यनन्तस्ससाक्षि युगाय स्वदते मुकुन्द दयिते तव काञ्ची ॥

98 काञ्चीं मुक्ति क्षेत्रमाहुर्जगत्यां इन्धेचित्रा तावकी देविकाञ्ची ।

अप्यार्याणां योगिनां मोक्षहेतोः चेतो यस्यां बध्यते ताक्ष्यकितोः ॥

99 लब्ध्वास्मधिकाञ्चि देविस्सद्गुणजातमभिजातदीमिकृत् ।

कंस हिंसन कटाक्ष पात्रतां विन्दतीति क इवात्र विस्मयः ॥

00 अल्पादल्पं त्वद्वल्लग्नञ्चलग्रं वास्स्तस्मिन्नर्थतश्शब्दतश्च ।

अम्बस्नेहादम्बरं वीक्ष्य काञ्ची दम्भाद्विद्युत्तत्र विद्योतते किम् ॥

01 अक्षयपदादणुतस्तव मध्या दम्ब रमे वरमम्बरमेव ।

अस्य हि वैभवमस्तविवादं विप्रतिपन्नमनैन्द्रियिकत्वं ॥

02 अण्वप्यदस्तव क्लृप्तमिहाम्ब काञ्चीं

अप्यम्बरं स्तन भरञ्च बिभर्ति युक्तं ।

आहुर्यतो द्व्यणुक कारण मप्यणुं तं

आधारमत्र कतिचिज्जगतोखिलस्य ।

403 काश्यं दृष्ट्वा कमलनिलये नेत्रमेकं भवत्याः

दत्तं मध्यं प्रति तव पतिस्तत्र तुस्पध्यैव
नेत्रद्वन्द्वं रुचिरमदिशस्तद्विचित्रं त्रिनेत्रो

जातोप्येष प्रथयति कथं सम्पदं शम्बरारोः ।

404 पयोजनाभप्रियपत्नि विष्णु पदारविन्दव्यपदेशमेव ।

निरीक्ष्य मध्ये नियमेन तत्र नेत्रं मुदा त्वं निदध्यासि नूनम् ॥

405 नेत्रेण नीरनिधिपुत्रि नितान्तयोगात् मध्यन्नक्षाक्षुषमिति क्षममेव मातः ।

आसन्नतापि सुतरामतिदूरतेव प्रत्यक्षतां प्रतिरुणद्धि यथाञ्जनादौ ॥

406 अत्यल्प भावात्तव देवि मध्यः हरेः कटाक्षाविषयो यतोऽभूत् ।

अतुल्य कल्याण गुणाश्रयस्यापि अजस्रबन्धोस्य किलानुरूपं ॥

407 सुसासनश्रीप्रथने निदान मुपेन्द्र सन्तोषकृदब्धिकन्ये ।

क्लृप्तमेतद्विचिरोरुग्मभा विलग्ननेत्रं कल्ये वलघ्नं ॥

408 परमाणुषु मातरादिमं यदिदंकोशकृदाह मध्यमं ।

अम्भः किल पामरस्ततस्स बभूव स्वयमेव मध्यमः ॥

409 अधिकाञ्चि तथाभिवृद्धिमत्या प्यभिजातः श्रुतिमञ्जु शब्दपंक्त्या ।

अतिभङ्गुर एव शून्यवादं नजहौ माध्यमिक क्रमस्त्वदीयः ॥

410 जननि स्मृति जन्ममूलभूतं तनुमध्यं तव सन्ततानुमेयं ।

तदिहोपनतं पुरस्तनाङ्गीकृत स्फुरैव दर्शनानुरोधात् ॥

411 नपरं तव रम्य शीथु मित्रं वचनं पञ्चम भूतमब्धिकन्ये ।

अपि तु स्फुट मेखला कलाप प्रसरच्छब्दगुणोज्ज्वलं वलग्नं ॥

412 प्रबुद्धदीप्तौ प्रबलागमं ते हसत्यशेषाम्ब गुरौ नितम्बे ।

अन्ते वसन् तस्य तु मध्यमोयं स्थाने समातिष्ठत शून्यवादं ॥

413 मकरध्वज राज भद्रपीठं पुल्लिनं भूषण रत्नकान्ति सिन्धोः ।

जलजायतने पृथुत्वदीयं जघनं यौवन हस्ति मस्तकंवा ॥

- 414 कामाङ्कुशेन कलित क्षतमच्युतेन पाथोधिपुत्रि पृथुलं जघनं भवत्याः ।
हस्तीन्द्र मस्तकमपूर्वमिदं यदस्याः हस्तावुभौ लसत ऊरुमिषादधस्तात् ॥
- 415 प्राकाशयत्पद्मगृहे मदावहा हरेरनेकाकृति नेत्र सम्पदः ।
शुभोरु रम्भाद्वय शोभितं दिवं जयत्युदारं जघनस्थलं तव ॥
- 416 करस्थीकर्तुं यां भगवति तवोरुश्रियम्सौ
करी नित्यं काङ्क्षत्यभिलषति तामेव कदली ।
अस्तामीर्ष्यातिः प्रसम्ममभिम्थनाति कळभे
द्वयोरैकत्रेच्छा जनयति मिथोद्वेषमधिकम् ॥
- 417 प्रकृतिस्मदर्शितामृदूनां नितरामुत्रति भाजिनीचकेच ।
प्रप्ते सम्पत्ता यतस्त्वदूर्वोः करभे देवि करे च कुञ्जराणां ॥
- 418 करभः कलभप्रदास्त हस्तः कदली चाप्युरवस्स्युरम्ब कान्त्या ।
ननु तत्र च मुख्य वर्ण दैर्घ्या त्कथययन्त्यरूपदं त्वदीय सक्थनोः ॥
- 419 तवोरुलक्ष्मीं द्विरदाः करस्थां कर्तुं कृताशा मधुपायमत्ताः ।
दिशन्ति दानं तदपीष्ट सिद्धिं नापन्नपात्रार्पणतोहि नार्थः ॥
- 420 असाक्सारोन्तरतीवर्कशो मलीमसश्चोपरि कौञ्जरः करः ।
इति त्वदूरु हसतो हरिप्रिये करिण्यपास्ते करभस्तुदूरतः ॥
- 421 विबुधास्तव वर्णयन्ति जङ्गे शरधी दाशरथिप्रिये स्मरस्य ।
नव्यं बहुमन्महे तदेत न्नहि पृष्ठीकुरुते मनोभक्स्ते ॥
- 422 प्रमिळन्तुं शतानि काहळानां शरधीनां सम्पुटेतु वा सहस्रं ।
कमले तव जङ्घयोस्ततः किं शतमन्याः किमवेक्षितुं क्षमन्ते? ॥
- 423 काहलः कमलमन्दिरे भवज्जङ्घयोश्श्रियमचूचुरद्यतः ।
तन्यते बहुमुखप्रभञ्जन क्षोभितेन निनदस्ततोऽमुना ॥
- 424 तनोतिसिन्धोस्तन्येम्मनोज तूणीरशङ्कां तव देवि जङ्घा ।
तद्भाणभूतं कमलं तदग्रे पदापदेशेनयदाकिस्ति ॥
- 425 वृन्देन वृन्दारक सुन्दरीणां नन्देष्टसूनोस्सखि वन्दनीये ।
मन्देतानन्दधुमूलकन्दे वन्दे भवत्याश्चरणारविन्दे ॥

- 426 यो यस्य पादौ यदुर्वय भार्ये तस्यैव दृष्टौ गतिदायिनौ तौ ।
चित्रं तदेतच्छरणां तवेमौ गजेन्द्रयोग्यान्दिशतो गतिव्रतः ॥
- 427 नल्लिनायतने नवं प्रवाळं पदयोस्तावकयोर्लवं प्रतीमः ।
अत एष विभर्ति प्लुवाख्यां भजते पादप शब्दमस्य पाता ॥
- 428 पदयोर्द्वितयं ननु त्वदीयं भजते स्वामिनि बालस्रिरागं ।
अथ प्लुव रूपमश्नुते तत् प्रतिषेधन्ति हि बालस्सख्यमार्याः ॥
- 429 यद्वस्तु यदुणवता कलितानुषङ्गं तत्तदुणीति विदितं तव पादपद्मे ।
अत्यन्तरागिणि कृतं हृदयं मुनीनां वैराग्यमेव भजतीति विचित्रमेतत् ॥
- 430 पादान् सहस्रमपि बाल सरोज बन्धोः
पादद्वयी जयति ते जगदम्ब दीप्त्या
बन्दीयसामपि च सद्भ्यस्तु हारकाणां
प्रायो जयः कुक्कल्यार्तिकृतां कुत्सस्यात् ।
- 431 नवप्रवाळादपि कोमलं ते नवन्दते कश्चरणारविन्दः ।
शनैर्नैषीदृषदं यदम्ब स्पृशन् स्फाङ्कं भगवान्विवाहे ॥
- 432 शुभतरं लाक्ष मब्ज सुष्पुमायतनं जगतां
जननि शुचिद्विजैः श्रितमिदं पदमास्यमपि ।
परमियती भिदा प्रथममभ्युदयं दधता-
त्वहिम रुचासमं हिमरुचा चरमं चरमे ॥
- 433 प्रद्वेष्टि यः पादरुचिं तवाग्रां तमिन्द्रे द्रष्टुम्योग्यमाहुः ।
दृष्टान्तमत्र प्रतिषिद्ध दृष्टिमुद्यन्त मादित्य मुदाहरामः ॥
- 434 नवर्णतः केकलमीप्सितार्थ दानादपि त्वच्छरणां सुरागौ ।
श्रियैव नोदञ्चित पद्मजाताविमौ जगत्पूज्यतथापि मातः ॥
- 435 अजेन्द्र भर्गादि सुरव्रजेडिते भजेतव क्षीरधिजे पदाम्बुजे ।
व्यनक्ति सक्तं यदलक्तकं हरे रुरस्तटे तस्य परत्वमुच्चकैः ॥
- 436 उदारसन्देहमुषं वितन्वती मुदारसन्देह भृतां चिदात्मकं ।
सदारविन्दे व्युदयन्तमिन्द्रे पदारविन्दे हसतश्श्रिया तव ॥

- 437 अपि नीरज स्फुरणहार्यहो रजस्फुरणापहारि पदयोर्द्वयं तव ।
अपिहंसक प्रणयिधूतहंसकं गमनेन पद्म भवने विशोभते ॥
- 438 कौचिदंघ्रिकमले तव श्रितौ कंसहिंसनपुरन्धिहंसकौ ।
मधुहिरखिलरञ्जकौरुतै र्मानसे विहरते मधुद्विषः ॥
- 439 राजच्छ्रेभन्खाश्रितं शुभकरं राजीवराजी सुहृत्
पद्मे गाढतमोहरं तव पदं बालार्कबिम्बञ्च तत् ।
यद्यप्यम्ब स्मं तथापि विदितो भेदस्त्विषानेनयोः
अर्घ्यं संस्कृत मुक्तस्य कल्यन्त्याद्यस्य पाद्यं बुधाः ॥
- 440 तव भगवति वन्दे दिव्य पादारविन्दे सदसिधदभिषेकं शम्भु जम्भारि मुख्याः ।
स्वमकुट घटितस्त्वशशि निष्पन्नपुष्प प्रसृमरमकरन्दै रन्वहं तन्वते ते ॥
- 441 प्रणतिषु तव पुण्यद्वन्द्वमासीत्पुरोः प्रणिपतनत एकं लोकमातस्त्वदंघ्र्योः ।
चिरकिह कृतस्य स्वावतंसामृतांशोः तव नख मय तारा योजनेन द्वितीयम् ॥
- 442 चरणलठिन्युगमं संसृत्किंशसिन्धोः तव हरिसखि सन्तस्तारकं सङ्गिरन्ते ।
इदमुक्तमैवो येन तत्संश्रितानां तत्किपि च नखानां तारकत्वं दधाति ॥
- 443 अनिशंप्रकाशमधिगन्तुमिच्छथा तव भाति सिन्धुतनये पदाम्बुजं ।
अधिगम्य नूनमभवन्त्यतोनखानि अत एव खञ्च तदभून्नभस्थलं ॥
- 444 गङ्गादिरेष्ट्यः गङ्गादिरेष्ट्यः सुरदुमश्रीरपि विदुमश्रीः ।
खरांशुकान्ता नखरांशुकान्तापि अम्बुद्वयीयं तव चित्रमंघ्र्योः ॥
- 445 चरणविमौ हि करुणानिधेयतः तरुणरुणाग्रकिरणानुसरिणौ ।
अनुविन्दतस्तदरविन्द कन्धुतां अपि साधुच्छ बहुमान्यतां रमे ॥
- 446 पद्माश्रितस्त्वप्योधिकन्यके विपदन्नजातु भजतीति साम्प्रतं ।
अपितत्परागमधिमौलि धारयन् अपरागतां व्रजति जन्तुरद्भुतम् ॥
- 447 श्रितः परागं जरदशशङ्को दृष्टेन तत्त्र्यम्बक शीर्षगश्रीः ।
स्पृशन्नपि त्वत्पदयोः परागं नजातु तारुण्यमहो जहाति ॥
- 448 सुादिमान्यं विधुतोऽपसर्गं शुभवहं ते मृदुचारुवर्णं ।
पदं रमे यः प्रणमेज्जपेद्वा दूरादपास्य

- 449 पादं त्रपादं तव पङ्कजानां वन्दे भवन्देवि त्रीतुकामः ।
मस्तेसमस्तेडपि मञ्जुळाक्षा रागंफरागं वहते यदीयं ॥
- 450 पद्मद्वयं यस्तव देवि स्खेतं प्रभुश्रितानां द्विपदो भवत्यसौ ।
विधुस्वस्तद्विमुखस्तु योनश्चतुष्पदं हन्त वदन्ति तं बुधाः ।
- 451 पदयोस्तवाम्ब रागं प्राहुस्स्वाभाविकं वयं त्वेन ।
पुष्कल राग प्रियतमहृदयवस्त्युपनतं विजानीमः ॥
- 452 परमकरावलिस्मया बहुरागधराधरोरु विभ्रम भाक् ।
अस्मिहंस्महारि गतिका पद्मे पितृवत्पितृप्रसूच ॥

9. शृङ्गारस्तवकः

- 453 दुर्ज्ञेय महिमा सा मां दुग्धाब्धिदुहितावतात् ।
शृङ्गाररस सर्वस्वं शेषशैलेश्चरस्य या ॥
- 454 विहितस्मरसौरभेण पद्मे विविधेनाम्ब क्लिप्तस चेष्टितेन ।
अतिविस्मयमादधासि शौरि रनुभूतापि चिरादपूर्ववत्त्वं ॥
- 455 कमले तव हन्त वीक्षितानां कुटिलिम्बना कबळीकृतं सदापि ।
फणिशैलपतेर्नजातु चेतः प्रतिघोषज्ञमुपैति वक्रिमाणम् ॥
- 456 विषमायुधास्त्रसुषुमावहैरहो तव लोकमातरक्लोक विभ्रमैः ।
भगवानहीन्द्र नगवास्युपाश्रुते तरसा मनोज्ञतरसात्विकश्रियं ॥
- 457 कलशाब्धिपुत्रि कलशासनादिभिः निगमैरनादिविगमैरपि स्तुतः ।
छल्लहेतुकेषु कल्लहेषु केशवः सभिषा तवैक मभिषाचते वचः ॥
- 458 स्तम्भतरस्वय मवाप सम्भवं यः पुरा नरहरिर्हरिप्रिये ।
शम्भराहित विलास डम्बरैः स्तम्भमम्ब जनयत्ययं त्वयि ॥
- 459 अहारिनेत्रं मम पश्यतो नया प्रसह्य चोरस्थल सत्तयेति किं ।
प्रतिक्रियायै हरतेरतेषुते हरिर्हृडादम्बरमम्बरंहसा ॥
- 460 अम्ब त्वमत्यन्तमुदारतोरुचमत्कृतिं दर्शयितुं प्रियाय ।
अभ्यर्थयित्रे भृशमात्मनोपि कुचेलमित्राय ददासि चेलं ॥

461 बहिस्त्वाळीवर्ग स्तवनवर्तौ देवि परिणी

करग्राहोन्मीलद्वलयरव शुश्रूषु रुषितः ।

प्रियस्पर्शानन्दोन्मिषित भवती हस्तनिभृतैः

कलध्वानापेतैः कनककलयैर्वञ्जित इह ॥

462 हठात्कीडायुद्धे हरिसखि भवत्याः कचभरे

गृहीते कान्तेन ग्रहिळहृदयः काममदयः ।

मनोजन्मामर्माविधमथगळत्पुष्पकपटात्

अवर्षद्वाणौघं प्रसभमुपरिष्टान्मधुरिपोः ॥

463 आख्यया च महसा हरेः करस्पर्शनिन मृदितः पयोधरः ।

देवि विक्षिपति ते संगुद्वलत्पुष्पमौक्तिक मयान्पयः कणान् ॥

464 स्मभस् परिरिप्सा सम्भ्रमोच्छूनपीन

स्तन शिथिलित बन्धामध्रुवा कञ्चुली ते ।

अतनु समरकेळावप्रयत्नात्प्रियेण

द्रुततरमपनीता दुग्धसिन्धोस्तनूजे ॥

465 हरति तदिदमुच्चैर्हन्त चक्रावलेपं दिशति जननि खेदं मध्यदेशस्यचेति ।

मदन्युधि कराभ्यां मर्दितं युग्ममेतत् कुच धरणि भृतोस्ते कुप्यते वाच्युतेन ॥

466 कठिनमुखन्ख क्षतानि शौरिः करयुग निर्दय मर्दनानि चास्य ।

भगवति सहमानयोः प्रकामं तवकुचयोरुचितं क्षमाधरत्वं ॥

467 भीतं शीतकराद्रथाङ्ग मिथुनं नित्यानुषक्त्याशया

मातर्व्यातत तावक स्तन जनिं मानात्पुनश्चन्द्रमाः ।

त्वत्प्राणेशान्खात्मना कृतजन्निस्तत्र प्रदत्ते क्षतं

कैं हन्त विरोधिनाः किल मिथोजन्मान्तेरप्यक्षतं ॥

468 सन्त्यज्य सुन्दरि सुदर्शन पाञ्चजन्यादि एकेन कण्ठमितरेण करद्वयेन ।

संगृह्णतस्त्व कुचौ च मदम्ब शौरिः नो शङ्कचक्र धरता विरतारतेऽपि ॥

469 भावत्कमाचरति देवि हरावपूर्वं पाणिग्रहं विजनकेळिगृहं प्रविश्य ।

लाजायितं विमृदितस्तन लोलहार व्याकीर्ण मौक्तिकचयैर्ज्वलति स्मराग्रां ॥

- 470 पञ्चायुधान्यपि विहाय तवाङ्गकेषु सञ्चारयन् स चतुरश्चतुरस्स्वहस्तान्
कञ्जालये कथमहो मधुकैटभारिः पञ्चायुधाजिमपि हर्षभरादकार्पितः ॥
- 471 क्रीडारणे तव कृतापजयस्स्मरेण सन्त्याजितेष्वपि च शार्ङ्गमुखायुधेषु ।
कल्याणि कंसदमनः कमले विचित्रं उत्तुङ्ग चाफलतया ननु योजितोऽभूत् ।
- 472 उपमर्दितयोरुजयोस्ते दयिताश्लेषदशासु मौक्तिकानां ।
तव चन्द्रेणु निर्विशेषं परिणामं प्रतिपेदिर् परागाः ॥
- 473 मायाबादस्तव तु वशिते देवि मध्वार्तिकारिणि
अङ्गाभ्यां वां विघटितमभूत् द्वैतमालिङ्गनेषु
आभिर्मृत्तावलिभिरचिरादाश्रितं निर्गुणत्वं
व्यक्ता चान्तः करणहरणात्तादृगानन्दपूर्तिः
- 474 जलजायतने समस्तनागप्रवरप्रौढ निबन्धन श्रेमेण ।
प्रियपाणिनियन्त्रणोचिताया स्तवकण्ठादुदितास्तदा सुशब्दाः ॥
- 475 योगे पयोधितनये युवयोस्तदानीं
शम्पा लता जलदयोरिव सम्प्रवृत्ते
उज्जुम्भितातनु शुभाशुगवेगनीता
व्यक्तं श्रमाम्बुकणिका मयवृष्टिरासीत्
- 476 चक्रद्रुणेष्वत्र पयोधिजातेष्वत्रास्मुक्तावलिषु प्रकम्पः ।
रमे सदा राजकराम नानाहारेषु युक्तोऽतनु युद्धकाले ॥
- 477 गाढं श्लिष्यति माधवे सकुतुकं क्रीडावनीं त्वां तदा
युक्तं चम्पक गर्भ सारभ शुभ्रैरस्पन्दि मन्दानिलैः ।
राजीवोपरि पर्यपाति सहसा ललै रळीनां कुलैः
आसीदम्बकदम्बगोळनिचयो यस्मादतो विस्मयः ॥
- 478 प्रसभमरुणविम्बं प्रस्तमासीदकस्मात् परिपतितमुडूनां पंक्तिभिर्मरुशृङ्गात्
अपि तिमिर कृता भूदिन्द्रिरे चन्द्ररेखा तव च मधुजितश्च द्वन्द्वयुद्धं प्रवृद्धं
- 479 वपुषि मृदुत्मे ते वेदनामाजनीति प्रशिशमयिषितापि प्रेयसा माधवेन ।
विपुलपुळकपाळी विश्वमातस्त्वदङ्गे तव दृढपरिरम्भा त्वंरमुन्मेमिपीति

- 480 मधुमथन मनः प्रहर्षहतोः मनसिज यज्ञमनेकधा विधाय ।
ध्रुवमवभृथमज्जनं भवत्या जननि कृतं शुचिभिश्श्रमाम्बुपूरैः ॥
- 481 सायासायास्सुरतविरतौ कान्त बाहान्तराळे
विन्यस्यास्यं तव भगवति स्वापसौख्यं भजन्त्याः ।
फालोत्पन्न श्रमजलमिष चित्रकप्रसृतोऽस्मिन्
श्रीवत्सोऽन्यस्स भवति रमे यस्तु कस्तूरि बिन्दुः ॥
- 482 सज्जातं नयनयुगे निरञ्जनत्वं नीरागस्स्फुटमभवत्तवाधरेऽपि ।
सम्पन्ना जननि कचेऽपि बन्धमुक्तिः सानन्दं रहसि हरेरुपासनेन ॥
- 483 मलय मकुटी वाटीपाटीरकोटरनाटिनः
सरसिज मधुस्यन्दामन्दाघमर्षणहर्षिणः ।
तव रति भवं लुम्पन्त्यम्ब श्रमं शयनी भवत्
फणिपतिभिया मन्दं मन्दं चरन्त इवान्त्रिः ॥
- 484 वनजनिलये वारिक्रीडादशासु दशनन
द्विषि तवशनैरातन्वाने कुचे नखचष्टितं ।
क्षुभितमनसा दत्ता नाथे त्वया शफरीभिया
सरभस्वपरीरम्भारम्भाजयन्ति निरन्तराः ॥
- 485 सरसिजवने संलीनाया स्सकौतुकमिन्द्रे
सलिलविहृतौ शौर लोलिक्षणस्य मुखस्य ते ।
अलिकवलितालोल श्यामाळकस्य सरोरुहात्
अलिकबलिता चञ्चवालादयादभूतभिदाग्रहः ॥
- 486 युगपद्दहिमही भृत्युन्मिषन्तं समन्तात् ऋतुगणमपि कृत्स्नं निर्विशन्निर्विशङ्कः ।
सह विहरति लीलालाभवत्या भवत्या ममजननि मुकुन्दो मञ्जुवल्ली गृह्णतु ॥
- 487 कुसुमशर धनुर्ज्या तुङ्गटङ्कारशङ्का करमधुकरसङ्गारब्ध झङ्कारहृद्यान् ।
फणिगिरिवन्देशान्पद्मनाभस्स पद्मे सकलयति गर्भैरस्त्वत्सहायो विहारैः ॥
- 488 साकं ले कपतिस्त्वया विहरते काकोदराद्रौ रमे
स्नेषोरवने वने नयनयो रानन्दने चान्दने ।

- शम्पाश्लिष्ट नवाम्बुद भ्रमजुषामङ्क चिरं केकिनां
वृत्ताडम्बरनुद्य पद्मगतया निर्दोषमन्दानिले ॥
- 489 कान्तोरन्तुमनास्त्वया सह रमे कामेन मुह्यन् ह्रस्वि
व्याप्तं केळिवनीमयस्त रजनौ दूरीकृतार्कद्युतिं ।
स्वल्प्यारामप्रोषु पल्लवगणं तत्कोरकांस्तारका-
- पयन्तस्सन्नमसं लसन्मधुकलश्रेणीञ्चनाणीयसीम् ॥
- 490 त्वन्नाथारव्या बहन्विषदी भूततद्व्यस्य दार्ढ्यं
किञ्चित्कृत्या कलयितुमिवाकाङ्क्षता माधवेन ।
पत्या साकं प्रणयकलहं तावकं छेत्तुकामे
कामे देवि स्वयमुपवने तन्यते बाणदानम् ॥
- 491 सोयं गायन्स्मरमनुमलि शशवदव्याद भव्यात्
संपश्यन्ती यमिह कबरीसौरभादापतन्तं ।
जातोद्वेगाजगदधि भुवे चित्रमप्रार्थितापि
स्वैरं दत्से सरभस परीरम्ममम्भेधिकन्ये ॥
- 492 मन्दं मन्दं वृषगिरितटीं स्वैरमाटीकमनः
खेलं खेलं विमलहरिणांकानने काननेषु ।
ग्रहं ग्रहं मुदुसुमनसः कौतुकी कैटभारिः
वारं वारं तव वितनुते देवि मूर्ध्निभिषेकं ॥
- 493 रागेणोपर्यनिशमुषितं पुष्पवत्या लतायाः
प्रीत्या गृह्णन्कमपि कुतुकी फल्लवं फुल्लवक्त्रः ।
सान्द्रामोदं चिकुरसुमन स्सन्निधानेन नीत्वा
शार्ङ्गी हन्त श्रुति शिरसि ते स्थापयत्यब्धिकन्ये ॥
- 494 दत्तेमातस्तवकिलमुखे पाणिनादुर्निवार
स्वेदेनासौ कमपि तिलकं कौतुकी श्रीनिवासः ।
त्वन्तुस्वेदस्रुतिविघटित स्थानविन्यासमेनं
वीक्ष्यादर्शहंससि दयितं मोघयन्तं विदग्धा ॥

- 495 शेष क्षमा भुत्तटवनचर श्याम जीमूत संघे
 संलीय त्वां भ्रमयति हरिः कल्पिताभेदमोहः ।
 तास्मिन्विद्युत्पटल जटिले तं विचेतुं विनान्त्या
 व्यावृत्तिन्ते विदमविदन्स्स्वयं वञ्चितोऽभूत् ॥
- 496 बाले देहि पयोधरं करयुगे प्रावृत्तवयायाच्यतां
 आश्लेषाभिरुचिं विधेहि न शशी तस्यास्मि किन्तुस्वसा ।
 आस्तामुत्तरमेतदीदृगधरं याचामि वाचास्वयं
 नास्त्यर्थोऽधरयाचनयेति चतुभिः पद्मेधिनोषि प्रियं ॥
- 497 पश्चादुपेत्य परिहासकृते कराभ्यां दृष्टी तवाम्ब विपुले स्थगयन् सक्षोषं ।
 पाणिद्वयं मम न कृत्स्न पिधानकेळौ पर्याप्तमित्यहिर्गिरः पतिरिति लज्जां ॥
- 498 तव लोक मातरवलोक वागुरा मृग जाल दृष्टियुजाड्यकृद्गुणा ।
 ननु भाति चित्रमनुभावमाश्रिता हरिणापि तत्र हरिणायितं यतः ॥
- 499 स्मितचन्द्रिकया कयापि देवि स्मर संवृद्धिपुषा सद्गोन्मिषन्त्या ।
 मधुसूदनमानसेन्दुकान्ते द्रवतां चन्द्रमस्स्वस्स्तनोषि ॥
- 500 तव स्तनं शैलधनं विनोदा त्प्रसह्य गृह्णन्प्रभुरब्धिकन्ये ।
 पुरा मुरारि स्स्वकरोद्धृतस्य गोवर्धनस्य स्मृतवान्महाद्रेः ॥
- 501 कङ्की तमालमिव विद्युदिवाम्बुवाहं माहेन्द्रनील भवनं मणिदीपिकव ।
 इन्द्रोः कलेव गगनाङ्गणमिन्दिरं त्वं आश्लिष्यंशौरिमथसे महतीमभिव्यां ॥
- 502 मदन तरु फलवानां मधुसूदन मानसाळि कुसुमानां ।
 तत्कृत तपः फलानां तव लळितानां जन्मनि कस्स्तोता ॥

10. ऐश्वर्यस्तबकः

- 503 विद्वस्य जननीमेव विद्वस्य शरणं वृणे ।
 विद्वम्भरस्मैदर्व्यां विदुर्या ब्रह्मवादिनः ॥

- 504 अनुपाधिकमम्ब ते मुरे रपि साधारणमाहुरीशितृत्वं ।
स्फुटमत्र निदर्शनं प्रतीमो ननु मित्रावरुणादि देवतात्वं ॥
- 505 अविशेषमशेष शोषिभावं युवयोर्व्यद्यपि वर्णयन्ति सन्तः ।
तनये जलधर्मिथः प्रतीतस्तदपि स्वामिनि शेषशेषि भावः ॥
- 506 तुल्येपिते नाथविशेषणत्वे व्यक्तं गुणादस्ति विशेष एषः ।
प्रत्यक्तृत्वमध्ये तनये भवत्याः प्राज्ञा गुणानाञ्च प्राक्तवमाहुः ॥
- 507 संसाराब्धौ मज्जतां सज्जनानां रक्षायज्ञे दीक्षितो राक्षसारिः ।
अम्भोरागो पुत्रि पत्यास्तवासावन्वारम्भन्नित्यमेत्यम्बुजाक्षः ॥
- 508 अस्येशानेत्यागमस्तावदास्ता मेश्वर्येस्मिन्नस्मदम्ब त्वदीये ।
जागर्त्येव व्यासतातप्रणीतं श्लाघ्यं विष्णोस्तत्पुराणं प्रमाणं ॥
- 509 जल्पाकास्ते जीवकोटि प्रवेशं स्वल्पप्रज्ञा ये रमे कल्पयन्ति ।
विश्वं व्याप्तं विष्णुनाम्ब त्वया चेत्युक्तिस्तान्प्रत्युन्युत्तरं शक्तिसूनोः ॥
- 510 वेद्येद्याने पारिजातायमानं श्रीसूक्तं न्तज्जायतां श्रेयसे नः ।
पारवाचां भासुरे त्वत्प्रभावे चक्षुष्मन्तो देवि येनैव सन्तः ॥
- 511 दम्पत्योरिहयुवयोरधीश्वरत्वं व्यासज्यस्थितमिति सङ्गतं मतं नः ।
विश्वाम्ब श्रुति कथितं विहाय पत्नीं कर्तृत्वं क्रतुषु न केकलस्य पुंसः ॥
- 512 दत्ताश्यासु भवतीमहिमोपदेशे तत्तादृशीषु निगमान्तस्सस्वतीषु ।
नारायणप्रियतमे निखिलाभ्युपेतं रामायणं ननु जयत्युपबृंहणं नः ॥
- 513 एकग्रीवैर्निगमशिखैरिन्द्रे निर्विशेषं
विश्वव्यापिर्जननि युवयोर्व्यक्तमुद्घुष्यमाणा ।
ज्ञानद्वारा तव मधुरिपोरात्मनैवेत्यळीका
वैषम्योक्तिः कुत उपनता हन्तकेषाञ्चिदंषा ॥
- 514 वैभवं तव मुकुन्दपत्नियो वेदवेदशिखरानुवर्णितं ।
वैभवं भुवि स विन्दति स्थिरं दुस्त्यजं त्यजति वै भवं ततः ॥
- 515 ऐश्वर्यमत्र मधुहन्तुरपहन्तेयो यो वा तवापि जगदम्ब तयोरुदीच्यः ।
प्राच्यात्प्रदुष्यति विशिष्य पितृद्विषोपि मातृद्विषलिभुवने महती हिगर्हा ॥

516 श्रीमद्रामाव्रज सरणिं श्रेयसीमाश्रितानां

आचार्याणामपि च कुहचिद्यस्तवाणुत्त्वादः ।

तस्याकूतं परमपुरुषापेक्षया तेऽब्धिकन्ये

शेषत्वेन स्वत उपनत न्यूनतायां प्रतीमः ॥

517 राजन्वन्ति जगां जगन्ति निगमो द्वाभ्यां युवाभ्यामपि

द्वैराज्यं नहि तावता प्रसजति क्षीराम्बुधेरात्मजे ।

आग्रावैष्णव शब्दभाजियजनेऽधिष्ठानयुग्माश्रितां

एकामेव हि देवतां सुमनसशंसन्ति मीमांसकाः ॥

518 रामाकारे जनकतनया रुक्मिणीकृष्णरूपे

भर्तुः कृष्णाजिनमुपगता ब्रह्मचर्येऽपि पद्मे ।

अन्तर्त्यन्तुस्सकल जगत्,मन्युतादच्युतांत्वं

धत्से मूर्तिं तदिह युक्थोः प्रस्फुटो नित्ययोगः ॥

519 पदव्यां भव्यायां कृतरुचिरमार्गं परिहरन्

अकम्पं विस्मयं विदधदभिरक्षेदयमिति ।

व्यवस्यन्गोमृत्वं व्यप्सरदुपायान्तरकथः

भवत्या संश्लिष्टे भगवति निदध्यान्निजभरं ॥

520 न्यासक्रिया करण मन्त्र पदानुरोधात्

उद्देश्यमात्महविषि स्वयमर्प्यमाणे ।

वाराशिपुत्रि भवती विशिनष्टि नाथं

यागे महेन्द्र मखिलाम्ब यथा महत्त्वं ॥

521 इच्छार्जित बहुदेहा मिन्द्रादि पदप्रदाक्लोकलवां ।

ईशानां भुवनानामीडीमहि नियतमिन्दिरं भवती ॥

11.क्षान्तिस्तवकः

522 त्रायतामायताक्षं तद्धाम तामरसालयं ।

मदागसां प्रतीकारो महतामपि यत्क्षमा ॥

523 अपराधपरम्परा मपारा महमेवं यदि नाम नाचरेयं ।

कम्प्लायतेन क्षमागुणस्ते कथमात्मानमसौ लभेत मातः ॥

524 महतां मम घोरकिल्बिषाणां इहनिर्वेशगवेषणापि द्वे ।

पततामक्लम्बनाय मात भवपङ्के बत नस्तव क्षमातः ॥

525 फणिरेख ईल्लनाथ कान्ते भवती मूर्तिमती क्षमेव नूनं ।

अभवत्कथमन्यथा न पापस्तव कोपप्रभवाय वायसोऽपि ॥

526 भवतीं प्रतिविश्वमातरं भवसिन्धोस्तरणार्थमातरं ।

स्वमहं प्रदिशामिरक्ष्मा मपराधेषु समाचरक्षमां ॥

527 मातः क्षमा तव सखी मधुर्वैरिकान्ते ख्यातः क्षमाधरतया निलयस्सदोषः ।

त्वन्तु क्षमानिधिरतश्शतमागसां मे क्षन्तुन्तवोचितमशेषत एव तावत् ॥

528 नित्यं त्वकृत्यमवशादपि न त्यजामि कृत्यं घृणाक्षरन्यादपि नाचरामि ।

अत्यन्तमित्थमपराध महोदधेर्मे सत्यं शपे शरणमम्ब तव क्षमेव ॥

529 अस्मत्कृतामतित्रा मपराधपंक्तिं यन्मृष्यसे जननि तत्र न विस्मयो नः ।

एवंविधोपि विलिलङ्घयिषे भवं यत्तत्र क्षमा हि तव कस्य न विस्मयाय ॥

530 तत्तद्विचित्रदुरितानुगुणानि तीक्ष्णे दातुं फलानि दयिते तव

बद्धदीक्षे

कस्येह जीवितकथा कलशाब्धिकन्ये क्षान्तिं न चेन्नयसि तं

विविधैरुपायैः ।

531 अक्षान्तकारिणि दशास्यवधोक्तिहमे भक्षाय राक्षसवधूरभियाचमाने !

हन्तक्ष्मोदयजुषोप्यनुकम्पयैव नक्षत्रनाथस्वहजे तव न क्षमाभूत् ॥

532 धनपति फुद्दूतस्थाणुवधो मुखाना मपि चदधति शाम्पं सम्पदस्सम्प्रदायं ।

इति गतिमवबुध्याप्यर्थाकामाभिलाषा दजहदघशतमां रक्षमातः क्षमातः ॥

533 अनिशमुपचितानामागसां भूयसां मे

निगमविततिरीष्टे निष्कृतीर्नाभिधातुं

प्रभवति फलमेषां पद्मनाभो न दातुं

कलशजलधिकन्ये क्षान्तिरेवेह युक्ता ।

534 अमित दुरित कृद्भ्यो नित्यमस्मादशोभ्यो

हतहितचरितेभ्यो हन्त कुप्यन्तमुच्चैः ।

नित्यतमनुगुणेन न्याययुक्तेन पद्मे कलयसि वचनेन क्षान्तिमन्तं प्रभुतं ॥

535 कलयति मनसा वा कर्मणा वा गिरा वा

मधुरिपुमहिळे यन्मादशो नित्यमागः ।

तदिदमगणयन्ती त्रायसे संसृतीर्नः

शरणमिति गिरैव स्वामिनं क्षामयन्ती ॥

536 नवनवमप्राधं साधयित्वाखलत्वात्

जननि कृतवतो मे माधवं क्रोधवन्तं

वरुणनिलयकन्ये क्षान्तिमत्या भवत्याः

शरण वरणतो न्यत्केवलं नावलम्बः ॥

537 प्रथित तमसि सर्गेरागसां रागसान्द्रे

मयि यदि तु विद्यत्से नानुकम्पामकम्पां ।

उपचितिमितिचित्रा मेनस्सोमेनस्सोदुं

प्रभवति स भवत्या नायकोऽजेयकोपः ॥

538 रचयति यदयं ते नेतरागस्सरागः

तदखिलमपि मृष्यन् त्राहि दीनं त्वमेनं ।

ननु क इह विमर्शो नापराधीति शौरः

कलशजलधिकन्ये कर्णयोर्वर्णयोच्चैः ॥

539 जलजटिलतटित्त्वद्दीमि कृष्णोपलाळ्या

कृतिरुरुकटकश्रीरुज्ज्वलन्मेखलाभा ।

कतम वनमालालंकृतस्थान जुष्टा

वहसि हरि पुन्धि त्वंक्षमाभुत्त्वमर्हं ॥

540 पापारण्य हिरण्य दानववपुर्व्यापाटनप्रज्जलत्

कोपाटोपकृपीडसम्भवनवज्वालाकराळाननं ।

देवाद्यैरपिदुष्करप्रसदनं देवं नृसिंहं रमे

क्षान्तिं नीतवती क्षणेन भवती किं ते पदं दुष्करं? ॥

- 541 नियन्ता यः पद्मे निरवधिदुरागः शतकृतां
अपर्यामंजानात्यखिल निरयव्रातमपि न
स एष त्वद्धाचा सकलमपि सोढवापचरितं
फलं वेत्तिस्त्वनं तदपि शरणोक्ते निर्जपदं
- 542 क्षमां मूर्तामृत्युन्करचरणयोगाञ्चकरुणां
हतावद्यां विद्यामव्यववती मम्ब भवतं
स्माश्रित्यापत्याभ्युदय धन धान्यादि निबिडः
विडोऽजस्सम्पत्तिं परिहसति भूमावपि जन
- 543 क्षान्ते मन्तां जननि सकले क्षम्यतां शब्दमात्रात्
भू यो भूयः कमपि निचयं पाप्मनां निर्ममाणः
क्तुं लजे पुनरपि स्हृस्वेति वाराशिकन्ये
क्षान्तिं सा त्वां तदपि न्यते काप्यकम्पानुकम्पा
- 544 कादाचित्क प्रपदनजुषां काक्षितान्पूरुषार्थान्
अत्रामुत्राप्यखिलजननि प्राणिनामर्पयन्ती
सन्त्यज्य त्वामपकृतिशक्तिरप्यशुष्यत्कटाक्षां
भिक्षाकीर्तु प्रसभमपरां देवतां सेवतां कः?
- 545 कृत्याकृत्य त्यजन करणोत्साहिनां मादृशानां
कोवादोषः कमलनिलये त्वत्क्षमायास्सदोषः
येनैतस्याः कचिदविषयो नापराधस्समस्तीति
उद्यद्वैर्यावय मतिबहूना चरामोऽपचारान्
- 546 अशेषैर्निर्वैरखिलनरकाकलयनुभवैः
अघौघानास्माकानपि भृशमशक्यापनयनान्
क्षमस्वेत्युक्त्यैव क्षपयति मधुध्वंसिदधिते
क एषः क्षान्त्यात्मा कथय निरुपाख्यस्तव गुणः ।
- 547 निर्मातुं प्रभवेम कर्म नवयं नित्यं किमप्यन्ततो
यत्खल्वाचमनं तदप्यकुशलाः कर्तुं यथाचोदनं

द्वेज्ञानकथातथापि तु तवाक्षामक्षमावेदिनः

जानीमो नमस्कैव देवि सुगमौ स्वर्गापवर्गावपि ॥

548 कथयामि स्मरमिह किं कथया परमन्ययार्थितं भवोपरमं ।

क्षमयात्वमेतमभिरक्ष मयाविहितानि मागण्य देविहिता ॥

549 निगमविहितं प्रायश्चित्तं मदीयमहंसां

निरसनकृते नालं मातस्त्व क्षमया विना ।

गुरुतरमयः पिण्डं गर्वाग्निगीर्णः श्वे रमे

किमु जरयितुं शक्तं शुण्ठीकषाय निषेवणं ॥

550 भगवति वपुश्चेतो वाग्भिः प्रतिक्षणमार्जितं

नवनवमिमं पापस्तोमं क्षमस्व ममस्वयं ।

कटकटरवक्रीडदंष्ट्रायुगी विकृताननं

पुनरपि यथा नो पश्येयं भयङ्करमन्तकं ॥

551 सहमानाऽहरहर्मे सहस्रमागांसि सागरेन्द्रसुते ।

स्थापयसि मां दयाल्ये शरणव्रज्याधिराज्य पीठि त्वं ॥

12. उत्सव स्तवकः

552 विख्यात विभवा सा मां विष्णुपत्नी विलोकतां ।

विफुलान्युत्सवान्यस्या विरिञ्चाद्या वितन्वते ॥

553 विधिशिव प्रमुखा विबुधेश्वरा विविधमच्युतपत्नि तवोत्सवं ।

अकलयन् सकलस्य शरीरिणो निरवधीरवधीरयितुं व्यधाः ॥

554 निरुपमं युवयोऽशुभमुत्सवं जननि लोकयितुं धृतकौतुकाः ।

उपगताकिल कापि परा त्वा पुनर्वधूतगृहक्रियाः ॥

555 जननि सत्वरं चक्रमसम्भ्रमे चरणतः पतितौ मणिनूपुरौ ।

त्व महोत्सव भूभजनेन्मिषत्कुतुकया तुकयाचिदनाहतौ ॥

556 तव महे गतिमान्ध कृतौ कुचाविति रुषा चलिताशु रमे परा ।

अनुगृहीत तदञ्जलिर्निर्गलितवस्त्रावस्त्रात्ययभीरुका ॥

- 557 श्रुत भवन्महवाद्यरवाजवात्पथि रमे चलिताभरणस्वर्नः ।
श्रुतरुतेऽन्तरितेऽस्मिसुवञ्चितेत्यपरया परया हसिता वधूः ॥
- 558 महमही भजनीत्कलिकाकृत द्रुतगति श्लथ पुष्पसरापरा ।
कृतवतीव मुदा कुसुमाञ्जलिं तव रमे वर मेखल मध्यमा ॥
- 559 महजुषस्तवदेवि सिसेविषा दिशति मन्दगतेरपि सद्गतिं ।
तदिह दिव्यगतिं वितरिष्यसि त्वममलममलेखदुरासदां ॥
- 560 अभिचकाङ्क्ष मनः प्रभवंजवं चरणयोरपि काचन सादरा ।
कलयितुं भवतीं कलशाम्बुधेर्दुहितरं हितरम्यमहोत्सवाम् ॥
- 561 जननि नामसोदर सोदर श्रियमवेक्ष्यस्वस्मिन्मय मुत्सवे ।
नततृपुर्नर्देवत योषित शशुभवतीं भवतीं सह शौरिणा ॥
- 562 प्रियतमार्पित यावक पादया तव महोत्सव भूर्ययास्त्रिया ।
द्रुतमगामि पद्मे नर्पं धृतः कुपितयापितयारुणिमा दृशोः ॥
- 563 अभिवृषाचलमापततां द्रुतं तव रमे प्रमोत्सव लिप्सया ।
अजनि नो पथिभिस्समयात्ययो दिविषदां विषदान्तरितैरपि ॥
- 564 प्रसृम्भारु धूपपरम्परा सुरभिताशुभदीपशतादृताः ।
त्रियुगपत्नि तवोत्सव भूमयस्सुचयं रचयन्ति सविस्मयं ॥
- 565 तव मह प्रतिनन्दन कम्पितैस्सुरतरोद्दिशकैस्सव्य मर्पिताः ।
जननिवेङ्कटशैलमभूषयन् सुमनसो मनसोहरण क्षमाः ॥
- 566 शुभत्राभरणाभरणात्मना रुचि तरङ्ग पिशङ्गित सद्गना ।
जननि सार्थ्यसे मरुतां महोत्सवपुषा वपुषानिमिषादृशः ॥
- 567 मधुजिता सममुत्सवमण्डपे स्थितवतीं भवतीमवलोकितुं ।
अभिरुचिः पुनरात्कुतूहलैर्निजगृहे जगृहे न वधूजनैः ॥
- 568 अधिमहोत्सव मर्णव कन्यके प्रमभक्तिजुषां प्रणतिस्त्वव ।
तनुधनुर्लतया सुदृशां गुरुस्तनतया नतया सुकरा भवत् ॥
- 569 भजनहर्षज नाट्यजवोच्चल न्मकुटलोल मरुत्सरिदुत्थितैः ।
जलकणैर्भवदुत्सवमेदिनी शशिशिशिशिशिराः कुरुते रमे ॥

- 570 त्रिणयनेन विनम्रशिरः क्षरत्त्रिदशसिन्धुमहोर्मिभिरुत्सवे ।
किमपिपाद्यमदायिपदाब्जयो नतवतातव तामरसालये ॥
- 571 तवमहे मिलितात्त्रिदशीगणान्नभिन्ने नरलोक वधूजनः ।
त्वदवलोकन विस्मयतो यतो जननिमे ननिमेषमवाप सः ॥
- 572 प्रणयिनास्ममुत्सवमण्टपे स्थितवती भवती प्रणिनंसवः ।
हरिगिरि हरिपत्नि समाश्रिता स्त्रिदिविनोदिविनोपयुस्स्पृहां ॥
- 573 अधिमहं भवती कमले स्तुवन्नभिमुखस्तिमितेक्षणमग्रतः ।
अपि स्फुरेष्वरेषु नेषुवा शिरसि को रसिको न दधेऽञ्जलिं ॥
- 574 अधिमहोत्सवमप्सरसां गणै स्सह रमे पर भक्तिजुषस्त्वयि ।
फुल्लकिनः कल्लगद्गद गीतयो मुनिजनानिजनाढ्यमदर्शयन् ॥
- 575 उपगतोत्सव दिव्यगृहाङ्कणः कमलवासिनि संयमिनां गणः ।
निगम सौरभ शोभन्या स्तुतिं सहिगिराहिगिरावकरोत्तव ॥
- 576 मधुकिरो धिपुनन्धि महोत्सवे शुभगुणग्रथिता किल मालिका ।
स्तव मयी स्तवकै स्तवकैर्गिरिं नकलिता कलिताडन कांक्षिभिः ॥
- 577 तव हरेर्दीयते दृढ भक्तिश्चतस्पृभिश्श्रुतिभिश्चतुराननः ।
अभिनुतिं तनुते स्म महोत्सवेष्व हरहर्हरहर्भिनन्दिताम् ॥
- 578 तव महे स्तव कोटि चिकीर्षया दृगधिका रसनाश्चक्रमेमे ।
रचयितुं स्तवमेकरस्त्रया कृशतमं शतमन्युरितत्रपः ॥
- 579 जननि गन्धर्वहै र्भवदुत्सवे खगपतिश्श्रुतिसौरभशोभनैः ।
श्रमहैर् जीनितैर् निजपक्षति व्यजनतो जन्तोषण मातनोत् ॥
- 580 तनुभृतां तव देवि महोत्सवे नटनगान नतिस्तवनादयः ।
परम भक्ति भरादिह नाभवन् श्रमकरा मकरालयकन्यके ॥
- 581 पदयुगां तव भक्ति भरादहं प्रथमिकामुपगच्छ सुखिण्या ।
हरि पुनन्धि महेऽङ्गजितस्फुरत्कनकया नकया परिचर्यते ॥
- 582 दिनकरं तमसामिव राजयः कमलवासिनि कल्मष पंतयः ।
अपि क्लिप्तकयितुं प्रभवन्ति ते जनमहो नमहोत्सव दर्शिनं ॥

- 583 तव महे सूर दानव मानव प्रभृति पादहति प्रभैरमे ।
क्षितिरजोनिचयैस्स्थगितातपो दिनकरो नकरोति जनव्यथां ॥
- 584 अथतवास्यविधोरक्लोकना त्सुरकराम्बुहाणि महोत्सवे ।
मुकुळितान्युदुपंक्ति परस्फुरन्नवरदे वरदे कमलालये ॥
- 585 मुकुळितं नियमेन कराम्बुजैर्मुदित मक्षि चकोरकुलैस्सतां ।
तव महेऽम्ब हतौ नयनी भवद्भविष्यधौ विविधौजसि भात्यपि ॥
- 586 तवस्तिषेविषयाविषयान्तर त्यजन निश्चल चेतस उत्सवे ।
प्रजहुरम्ब तपोपि प्राशर प्रभृतयो भृतयोग कलास्स्वयं ॥
- 587 सुमन्सो मुनयश्च तवोत्सवे त्रिदिव धेनु पयोःस धारया ।
क्विचयन्त्यभिषेक विधान मृक्चयजुषां यजुषां प्रकैरमे ॥
- 588 विधिशिवादि सुरेषु तवोत्सवे क्विचयत्स्वभिषेचनमिन्द्रे ।
मनुशतं मुनि माणवका स्स्फुट ध्वनि जगुर्निजगुर्घाभिचोदिताः ॥
- 589 तवमहेष्वभिषेक विधौ कृते जगदशेष मगादपतापतां ।
तदिदमद्भुतम्ब फलिस्थलात् फलगति र्लगतिस्म परत्रयत् ॥
- 590 अथत्वोत्सव धाम्नि बुधास्सु धाकरसहोदरि सादर मार्चयन् ।
सुरभिष्ठैर्भवतीं श्रितषट्पदारक्कुलैर्वकुळैरपि चम्पकैः ॥
- 591 मधुलिहां भवद्भृष्टिस्मर्पित प्रस्व वास्वतां कमले तदा ।
सुरकिरीट गताज्जगृहे भिदा रक्लवैर्क्लवैरिशिलाकुलात् ॥
- 592 सुमन्सो भवद्भिजुषां रमे सुमन्सामनुषङ्गत उत्सवे ।
तव पदान्तिक भाजमपूजयन् सुमलिनामलिनामपि मण्डलीं ॥
- 593 स्वशिरसा दधतः कुसुमं मुदा सुमहिता इति नाद्भुतमुत्सवे ।
चरणयोस्सुरपंक्तिभिर्चितं तवन्नावनाशितनू भवे ॥
- 594 पन्सचूत फलादिभिर्ज्ज्वलं सरस सूप मपूप शतावृतं ।
अथ निवेदनमम्बसुरैः क्षरदधृतकं तवम्यमकल्प्यत ॥
- 595 जननि शेषतया भृशमुत्सुकै स्तव निवेदितदोष मभुज्यता
सुमधुरं सुमनोभिर् थोत्सवापकरके वरकेतन भूषिते ॥

- 596 अश्वसुधान्य भवं जनमोदनं जननि मानस रञ्जनमोदनं ।
भवद्वेक्षण संस्कृतमत्तियो रसनयासनयाचति तां सुधां ॥
- 597 अधिभवद्भवनाप्रवितर्दिकं जननि जाग्रत एव जयादयः ।
अगणयन्नम्रानपि तावके घनमहेनमहेन्द्रपुरस्सरान् ॥
- 598 जनविमर्द शमोद्यतनिर्दयोद्भटचम्पूपति वेत्रहतिस्पृशां ।
प्रहृतिरस्ति मदम्ब महे तवार्चनकृतां नृकृतान्तकृतां ततः ॥
- 599 तव महोत्सव वैभव दर्शिनां तनुभृतां विविधैस्त्ववनादिभिः ।
प्रमुदिता भवती कमले सतीरपरिपू परिपूरयति श्रियः ॥
- 600 जननि तस्य जनस्य वृथा सुधा सह भवे निदधे विधिरीक्षणे ।
यद्दृष्टं नानुभवेदलस्त्ववो त्वस्वसं वरसंमदकारणम् ॥
- 601 भवदीयोत्सवविभवं फणिपति वाचस्पतिप्रभृति वर्ण्यं ।
कथमल्पधियः कवयः कथयन्तु क्षीरधेः कन्ये ॥

13 वदान्य स्तवकः

- 602 वाराशि दुहितुस्तस्या वरिक्स्यां विदध्महे ।
अनन्यजनस्वामान्या मादुर्यस्या वदान्यतां ॥
- 603 द्वित्वं चेदधिरसनं क्लिञ्चनेषु त्रित्वं वा यदि वदनेषु वा चतुष्ट्वं ।
यद्वास्यादधिभुजमेतदम्ब कर्तुं दातृत्वं तव कवयस्तदा क्षमेन् ॥
- 604 यः पिबेज्जलधिमम्ब यस्तेरे द्यश्च तत्र नियतं शयीत वा ।
तेन वर्णयितुमर्णवात्मजे शक्यते तव वदान्यता नवा ॥
- 605 अम्ब त्वमेवाश्रित मृत्युहन्त्री सदातनी सर्वफलप्रदासि ।
स्वयञ्च फञ्चत्वमुपाश्रितेभ्यो देवद्रुमेभ्यो लभतां फलं कः ॥
- 606 तामत्युदारां कमले भजे त्वां यथा सुधाब्धौ सहजन्म मात्रात् ।
एकस्तरुर्लुब्धवतंसकोऽन्यः फलुश्च कश्चित्प्रथितो वदान्यः ॥
- 607 त्वमम्ब दात्रीति किमत्र चित्रं त्वद्वासदेशेऽपि न लोभवार्ता ।
निदर्शनं तत्र भवन्निवास स्सर्वार्थदायी स वृषाद्रिनाथः ॥

608 अँदार्थमास्तां नृहरेर्य एष हिरण्यदानाक्से सरोषः ।

सानन्दमिष्टं सकलं ददत्याः स्तुत्यं वदान्यत्वमिदं भवत्याः ॥

609 देहि देवि दयया निरामया मत्र च श्रियममुत्र च स्वयं ।

सन्चरेम न यथा मुहुर्वयं याचका इह पिशाचका इव ॥

610 त्वमेव सर्वकाङ्क्षितप्रदा पदाब्जसेविनां

वदान्यता गुणस्तुते वदान्यतः क्व दृश्य
सुधापयोधिकन्यके वृधासमुन्नतिस्पृशा

नदानवारि दारुणोत्तमेन विद्यते फलं

611 श्रीवत्सजुष्टं स्थलमाश्रिता त्वं मनोहरा क्षीरचिताश्रितश्रीः ।

प्रवालदीधित्यवलम्बिताङ्घ्रिस्सत्यं रमे कामधुगस्युदारा ॥

612 ख्यातः कलामात्रद एष चन्द्रो मातश्शिबिश्चेत्पल मात्रदायी ।

विषप्रदो वारिधरः श्रितानां कल्याणि काङ्क्षाधिकदा त्वमेव ॥

613 कल्पद्रुमस्सुमित एव घनोप्प्रदाता

कर्णोप्यपार्थकरुण स्सबलिः कुदाता
नाथस्तवापि कमले स हिरण्यहारी

नातोस्ति ते वितरणे प्रतिवस्तु किञ्चित्

614 आमोदजुष्टं मधुकालयोगा त्फलं ददानं भजतामभीष्टं ।

शाखाशतोदार सुपर्णवाहं देहं रमे कल्पतरुं तवाहुः ॥

615 मुदा वदान्याश्रितमब्धिकन्ये यं किन्नरेशादधिकं करोषि ।

नकिन्नरेशादधिकस्स एष इतीममाहु भुवि हन्त सन्तः ॥

616 विविध विभवधात्री इन्दिर विश्व धात्रीः

भगवति पदवीं यस्सेवते देवतेड्यां
अधिकृतिलवमात्रादन्तरिक्षोन्मुखाक्षान्

अयमगणित सर्वानल्पदानोपसर्पेत्

617 त्वयि भगवति सत्यां सर्वमिष्टं ददत्यां

कमपि नृपपिशाचं याचते यः कुचेता
फलवति सहकारे भासुरे सत्यदूरे

श्रयति दुरधिरोहं देवि शाकोटकं सः ।

618 प्रपदन जुषान्दृष्टा दृष्टार्पणक वदान्ययोः

तव चरणयो स्सेवामेवाचराणि हरेः प्रिये ।

सकृदपि पुनस्त्रासी नासीय वित्त विवित्सया

परुषवचसां राज्ञां प्रज्ञावमानकृतां पुरः ॥

619 दृष्टादृष्टदया दयाशिशिरया दत्तास्त्रिदार्थास्त्वया

मातर्वात विधूत वारिद चल श्रीलेशलब्धोन्नते ।

दर्पेद्रिकविनर्तित भुफरुषं दन्दहृत्मानेक्षणं

दस्योरास्य मुपास्य कस्यचिदमी नस्याम हास्या व्यं ॥

620 कातर्येण कदर्यं व्यं नृपतिप्रीतिप्रतीक्षेदितः

कष्टं कष्ट मपास्त वास्तव चमत्कारो नमरोचते ।

रामे वेङ्कटनेतुरद्भुत गुणग्रामे दयामेदुः

त्वामेवाश्रित कामधेनुमसकृत्सा मे स्तुतां भारती ॥

621 भीमानहन्न भीमा ब्राज्ञां निचयान् श्रेय्य घोराज्ञान् ।

कल्पानोकहकल्पान्दरान् शौरिर्भजे महोदारान् ॥

14. यमक स्तवकः

622 यशस्विनीमुपासीय यदुनाथसधर्मिणी ।

यमकं कथयन्त्यार्या यत्पदं कल्पशाखिनः ॥

623 दयासंपूर्णहृदया मयाकृतमनामया ।

रमा गुणेन परमा स्तवं गृह्णातु वास्तवं ॥

624 मातस्त्वदंग्रौ मम देहि भक्तिं मातः परस्मिन् हृदयं प्रसांक्षीत् ।

सा कंसशत्रोर्दीयते शुभेन साकं चरीकर्त्यशुभप्रशान्तिं ॥

625 रमे पदाब्जे तव ते मनोरमे नम्यमुच्चैरितरागतिनमि ।

स्फुरेद्वरो यद्भजनेन भास्फुरे पदं पुनराजति दैत्यलोपदे ॥

626 रमारमापत्तिमपास्यतान्मेदयोदयोपेक्षितभक्तमन्तुः ।

मुदामुदाराञ्चदिशेत्स्मृद्धिं नतानतापान् कुरुते यदीक्षा ॥

- 627 उदारविभवा भवामयहरा हरादिमहिता हिताय कमला ।
सुधौघसदृशादृशा शुभदया दयाळुरधुना धुनातु दुरितं ॥
- 628 घनाघनाभस्य घनाघनाशिन स्सदा सदाशारसदा सदाद्वर्धधी ।
हिताहिताक्षर्या रहिता हिता मनो रमेऽरमेवाचर मे रमेमुद्रं ॥
- 629 सरोरुहारामगृहां सुमल्लिका सरोरुहारांकमलां मधुद्विषः ।
भुजान्तरामेदकरीं नुमः क्षमाभुजांतरामोनुवृत्तिव्यथाम्बुधिं ॥
- 630 नृपो निरास्थस्सुमनोजनेयो मनो जने योनहितेन मेर्यः ।
स्थितां प्रणम्यासमुस्यहन्तु मुस्यहन्तुस्स्वयमिन्दिरत्वां ॥
- 631 दृष्टिर्दयकावनितेऽरमेनश्छिनत्तु विष्णोर्वनिते रमे नः ।
भवं तवास्येयमपीडनेन कुतःक्षतिर्मे यमपीडनेन ॥
- 632 कुभूभुजां संप्रति माननेन फलं सुधांशुप्रतिमाननेन ।
शुभं प्रयच्छाविकलं कलेशस्वस्स्त्वहं स्यां विकळङ्कलेशः ॥
- 633 करोतु मोदं कमला सम्मुन्मिष त्वला विलासारसिनी विभावसा ।
कृपानिधौ ब्रह्मटशैल नाथके कलाविलासारसिनी विभावसा ॥
- 634 योगाय योगायति भावुकेन रामेवामेवहरेस्तवाख्यां ।
नाळीक नाळीक सवित्रिधाम तेनाक्षतेनाक्षयमाप्यते तत् ॥
- 635 नृणान्दृशस्सार्थयितुं तवा भूदमेयदेहानरमेयदेहा ।
प्राप्तातदा त्वं फणिराजशैलवनाळिकेरां न्वनाळिकेरां ॥
- 636 त्वंयाश्रितस्यात्र परत्रचोच्चकैरकारिरामेनरकारिरामे ।
गोपालकं त्वं नयसे रसं या गवासमेतं नगवासमेतं ॥
- 637 शुद्धया त्वदभिधा सहस्रकं योगिराजपतिनासमन्ततः ।
तं विदुर्हरिसखि त्रयीविदो योगिराजपतिना समं ततः ॥
- 638 दानश्रिया विहसिताम्रसालये तां पापापहां जननि ताम्रसालये तां ।
पादद्वयीं सहि भजेद्रुचिरागमां ते यस्यास्ति निर्मलधियो रुचिरागमान्ते ।
- 639 वदित्सर्वजगत्पतिरक्षया दृगशुभं तव लुम्पति रक्षया ।
हृदयमुज्जतु देवि नमामकं त्वदिनमन्यमितो विनमाम कं ॥

- 640 त्यजति यच्छु भलाभवती नतान् जननि मन्प्रभृतीन् भवतीनतान् ।
मिलतिमेनयथामति रंहसा मम तथादयतामतिरंहसा ॥
- 641 पद्मेऽस्तु तुभ्यं प्रथमा नमस्या स्थिरं फलं हि प्रथमानमस्याः ।
विधाय मान्यां महतामहंतां हराम्परीणां महतामहन्तां ॥
- 642 भवत्यजे यं तनुतेऽजसेव्या जनाय लोकं दश्यैव तं श्रीः ।
भवत्यजेयं तनुतेजसे व्याध्यघोज्झितं मे कुहदेऽपि दत्ते ॥
- 643 निधाय भवती दृशं नक्स्सोजपत्रायतां
श्रितं हरिपुन्धिमां हतनमद्विपत्त्रायतां ।
नमां किल विना त्वया वति तमः कदम्बादयः
कठोरहृदयो हरिः खलजनेऽस्मदम्बादयः ।
- 644 न समाधव स्तवगुणा नस्मायतनेत्र एव कमलायतने ।
क्षमतेभियातुमतिदक्षमते स्तवनाय कः पदुमतिस्त्व ना ॥
- 645 भवती जगदम्ब कृतार्त भवोपरमा परमा परमा परमा ।
कुहदोद्विगतटीमवनायकृपा महिता महिता महिता महिता ॥
- 646 रमा रमा रमा रमा ध्युपासितं यमर्णवात् ।
धियो हरि वृषाचलोत्तमेतमेतमेतमे ॥
- 647 त्रातुमप्रच्युता वारिजातेक्षणा त्वंनतान्ध्वस्तदेवारिजाते क्षणात् ।
पातकादिन्दिरै पाहि मां शोभित श्रीरघ ध्वान्तलोपाहि मांशोऽभितः ॥
- 648 मन्दारा मन्दारा मन्दारामन्दाराधिघ्नादैत्योरश्शोऽद्वि तं प्राप्ताः ।
सारावा सारावासारावा सारावागालीढा शृङ्गाळिर्यस्यातान् सन्त्रातुं ॥
- 649 शम्भुमौ मदमौदयहरौ वहन् मधुगिपुं धुरिपुण्यकृतां स्थितः ।
विनमतीनमतीवतवार्चको निजगदं जगदम्ब जहाति च ॥
- 650 जननि त्वया परिचरत्सुरकिन्नर कान्तयान्धजुषास्तुतया ।
हृदि मे विना किमपि क्लृप्तमभक्तकान्तय नयजुषास्तुतया ॥
- 651 त्वमेव सेव्यासि दृशैव ते स्थिरं रमेयतो यादव नाथके कलं ।
उरो हि शौरै रुदधेस्त्वमग्रही रमेयतोयादवन य केवलं ॥

- 652 सारसं श्रितवतीं ससारसंमाननां हिमकरोपमाननां ।
देवतां प्रणम्यतो मुदेवतां वेदनादमहितां न वेदना ॥
- 653 सा मयि देयादीक्षां रमार्तरक्षार्थमाददेयादीक्षां ।
यत्पदजलजनतानामपि सुगमं दिव्य धाम जलजनतानां ॥
- 654 कमले राजीवनां कुले स्थितात्वं गतिः परा जीवानां ।
जगद्वाराध्या यंति श्रेयस्त्वां ये कृतादरा ध्यायन्ति ॥
- 655 किमपि महोदारेषु प्रथमं मधुवैरिणो महोदारेषु ।
जयति सपर्या यस्य स्थिर फल दात्री सुरद्रुपर्यायस्य ॥
- 656 विधृतां हरिणाङ्गुन त्वां प्रतिवददाननां हि हरिणाङ्गुन ।
प्रणमन् जननि बिडौजा जनो भुवस्स्यात्स्वबन्धुजननिबिडौजाः ।
- 657 कलशोदधिकन्या यं पश्यति विद्यात्सतावदधिकन्यायं ।
जितकथकवितानेन त्रयीविदा लभ्यतेचकवितानेन ॥
- 658 श्रीस्सेवानरकेषु त्वयार्थ्यतां हरिरिताढ्यवानरकेषु ।
मां विनिपात्यनघोराश्शुचोयथा नयति किन्तु पात्य नघोराः ॥
- 659 सततविकाराकल्पं प्राप्नोहं देहमम्ब काराकल्पं ।
कुभवादाशु भवत्या स्वयमुद्रार्योरमे सदा शुभवत्या ॥
- 660 सारासाराज्ञानस्थानेन किमस्ततेजसा राज्ञा नः ।
श्रीस्त्वयि मानसमेत न्नयस्येम विमुक्तयेभिमानसमेतं ॥
- 6 61 व्यक्तिं विन्देमहि तामिन्द्रादिसुरैर्नवारविन्दे महितां ।
मध्यमतारक वर्णाभिहिता यानखजितोरुतारकवर्णा ॥
- 662 हृतसदरिद्रव्याधिश्चितजनमुच्छिन्नदुर्दरिद्रव्याधिः ।
अतुलकृपायादेवप्रणुतासा मां रमात्र पायादेव ॥
- 663 शोषित भवनदयाग स्तन्येशः कचजितोत्प्र भवनदयागः ।
सोनभि भव वनदयागः सोदवावति पद्मयात्म भवनदयागः ॥
- 664 त्वां हि सुधीरा जयति स्तुतां स्तवैर्यः प्रमानि धीराजयति ।
भवती धीराजयति श्रीस्तंभभुवोत्र सोदधीराजयति ॥
- 6 65 भक्ततमानायतया दत्तव कमले सुरोत्तमानायतया ।
विश्रुतमानायतया शमय भवं श्रेयसेसमानायतया ॥

- 666 श्रीः पर भागवती यम्यभिष्टुता मां मुकुन्द भागवतीयं ।
फणिवृषभागवती यंपश्यति भजते पदं सभागवतीयं ॥
- 667 तृड्या तनयाचार्यारहितेनान्तस्त्वयाब्धि तनयाचार्या ।
त्वं चित्तनयाचार्या प्रभृतीरितरा नमच्छ्रुतनयाचार्या ॥
- 668 मां हरिरामायतया दृशा पुनात्वेनसां विरामाय तथा ।
प्रथिततरामायतया काकेप्यसुरे कृपां परामायतया ॥
- 669 राशेर्वारामस्य श्रीस्त्वं दुहिता थचोत्सवारामस्य ।
अवनि भवारामस्य प्रियाधियन्नस्सदोष वारामस्य ॥
- 670 हरिसुरदारुण्ये नास्तिस्थितिमुषिवल्लीवद भूद्यदारुण्येन ।
भृतवन्दारुण्येनत्वीडे दैवतमसङ्गिदारुण्येन ॥
- 671 श्रीर्हितकरवाणीयान् पश्यति तेभ्यो नमोसि करवाणीयान् ।
हृतशोकरवाणीयान् हातुमनर्थान् सुमप्रकरवाणीयान् ॥
- 672 महोदया सारभुजा त्वया तथा महोदयासार भुजा त्वया तथा ।
विलोपकारातिशयास्तदेविभा विलोपकारातिशयास्तदेवि भा ॥
- 673 सुक्षया देवहिता दृशावमा सुर क्षयादेवहिता दृशावमा ।
मुद्रा रमे धेहि गिराविहानता मुद्रारमे धेहि गिराविहानता ॥
- 674 केवलं तुच्छविमता हरिणाक्षि तवामताः ।
केवलं तुच्छविमता हरिणाक्षि तवामताः ॥
- 675 वैरस्य हानिदानेन मान्या साध्येन साद्यतु ।
वैरस्यं हानिदानेन मान्या साध्येन साद्यतु ॥
- 676 वृषाचले शङ्करतोद्यमान वृषाचलेशं करतोद्यमान ।
वृषाचलेशं करतोद्यमानयांबात्यजोवष्टिदृशो गिरस्ते ॥
- 677 राजीवायतना परत्र महतीं कुर्यान्मुदं नः कृपा
राजीवायत नागबाहुरधहृत्कृष्णो नदेवोपरः ।
राजीवायतनाविहापि सुखदा शुद्धा तयैवाप्यति
राजीवायतनायकं फणिगिरे र्यासौ दयास्रोतसां ॥
- 678 कौमारमारचयतस्सकलं तपोस्य सामारमारकनुतस्य वृषाचलेन्द्रोः ।
रामारमारहितकोपतया कृतास्मत् क्षेमारमारविसुधांशुजयत्ववन्थां ॥

- 679 सारसेन महितापहारिका सारसेन महितापहारिका ।
सारसेन महितापहारिकानन्तगाजयति थानधारमा ॥
- 680 त्वां गतिं जननि येच्छयैव भीष्मन्यामितरसामहोदया ।
मानयामि तरसामहोदया मानयामितरसामहोदया ॥
- 681 मारमातरणिमानमस्यतां मारमातरणिमानमस्यतां ।
मारमातरणिमानमस्यतां मारमातरणिमानमस्यतां ॥
- 682 कलितमसारमनाशां ध्यायामहितं नरामरामान्यं ।
कलितमसारमनाशां ध्यायामहितं नरामरामान्यं ॥

15. नक्षत्र माला स्तवकः

- 683 आनन्दमैन्दिराः कुर्युपाङ्गा यत्प्रसङ्गतः ।
अश्विनी हस्तिस्सम्पन्ना सम्पदुज्जृभते नृणां ॥
- 684 भगवति सुधाब्धिकन्ये भवतीं भूषणुः प्रपद्येऽहं ।
परमाभरणी भूतां भुजान्तरे भोगिर्हलेन्दोः ॥
- 685 निजशिरसि निदधदुच्चैः स्सम्पन्मय्यास्तवाम्ब सोदर्य ।
अपि सकलविभवदायी हावलीभूतकृत्तिको भिक्षुः ॥
- 686 तामसह्य भवतापशान्तये स्तौमि तामरस वासिनीमहं ।
वर्णयन्ति यदपाङ्गमालिकां वासुदेवनिलयाधिरोहिणीं ॥
- 687 तवसुध्वांशुजयभिमुखं मुखं मृगशिरोगण्डिर्धर्मपौ हरी ।
विघटकञ्च वपुस्तटिदुन्नते भुवनमातरतो नतवोपमा ॥
- 688 करुणालयेन्द्रतनये करुणार्द्रास्तक्लोकमातरवलोकविशेषाः ।
परितन्दमानन्दुरितं सततं माम धुनापुनन्तु मधुनाशनकान्ते ॥
- 689 शापेन रोषणमुने शशमित प्रभावः

देवोत्तमो मधुजितो दयिते विषण्णः

तन्वंस्तव स्तव वचःस्तवकैस्सपर्या

स्थाने विराजति पुनर्वसुरुद्रसेख्ये ।

- 690 निगम कथित मायुर्निस्तुलारोग्य भाग्यं
 निरवधिक विभूतिं नित्यहृद्याञ्च विद्यां ।
 भगवति गुणपूर्तिं भास्मानाञ्चकीर्तिं
 बलिरिपुपद भक्तिं भेजुषां पुष्यसि त्वं ॥
- 691 शेषाचला धीशांगकाश्लेषाचलामोदोन्नतिः
 सैषाभवोन्मेषाब्धिसंशोषावहा विश्वप्रसूः ।
 तोषायनः कल्पेत दुर्दोषापहा यस्याः पदं
 भाषाशची मुख्य द्युस्त्योषाशिरो भूषायते ॥
- 692 इहोपास्ते यस्ते चरणकमलद्वन्द्वममलं
 सपूज्यः स्वाराज्यं जननि कलयिष्यन्नविकलं ।
 मघोनस्साम्राज्यं मदनमथनस्यापि विभवं
 तृणप्रायं प्रायो गणयति पदं द्रौहिणमपि ॥
- 693 आर्यसेवित मक्ष्यं फलमिष्टमार्थमतारकं
 यत्क्षणेन निजेक्षणेन मुदा ददाति स्वदातनं ।
 तत्तटित्सम धाम मङ्गल नाम ताम्रसाल्यं
 पालयत्विममानमत्सुरयौवतं परदैवतं ॥
- 694 एकेनाञ्जलिनैव कञ्जनिलये सर्वार्थमुर्वीतले
 सन्दायाथ मुकुन्दमन्दिरगतिं सन्तन्वतीं त्वां विना ।
 मारंस्तातिकलेखले नृपकुले वागुत्तराफल्गुनी-
 त्याशासेऽहमहर्निशं तदितरद्याचामि नो जातु चित् ॥
- 695 क्षिप्तुक्षिप्रमनल्प मप्रतिहतस्तापत्रयं मामकं
 भवदावाग्नि भयावहस्तवकृपा वीक्षासुधानिर्झरः ।
 व्यथयन् साधुकदम्बमम्ब विहितप्रौढागमव्याहतिः
 शशिनस्सोदरिहानिदाघ विभवदशान्तिं यतो विन्दति ॥
- 696 लोके पाकारिमैके विचितयजन श्रेणयः प्रीणयन्ते
 केचित्त्रासापनुत्यै विदधतिनृहरे र्योगिज्ज्ञानार्थं ॥

अन्ये पाथोधिकन्ये हरपरिचरणं कुर्वति स्वर्द्ध
त्वामेवामेयरूपां मनसि वयम्मी सेवया भावयामः ॥

697 मयि सर्वापकृतिक्षमेपि कलयस्वातीव शीतान्दयां
हरिकान्ते भुवनोपकारनिरतेष्वन्येषु धन्येष्विव ।
पनसाम्रादिमहीरुहेषु ददती भूरीणि वारीणि सा
विषवृक्षेपि मुहुः प्रवर्षति न किं विश्वाम्ब कादम्बिनी ॥

698 पूर्णवर्णयितुं तवाम्ब निगमा नप्राभवनप्राभवं
यस्याः स्वर्गणिका मुदं विदधते दास्येन लास्येन च ।
वाणी सा च विशाखदन्ति मुख्योर्मातापि जाताद्रे
धन्ये चाम्भवीजनं रच्यते धत्ते कलार्ची शची ॥

699 बहूत्तमनूरा धारयता मुकैस्खिलश्रुतीः
नलिनजनुषा निर्मातुमहो यदम्ब न शक्यते ।
कथमिह तव स्तोत्रे कव्यः स्वयं वयमिन्दिरे
जगति शिखरोऽशक्यार्थकृतोऽथवा जननीमुदे ॥

700 ऋस्यत्ताताभिहितवचन त्राणधर्मायसीते

ज्यैष्ठैकार्हं रघुपरिवृढे राज्यमुत्सृज्यथा

विश्वं त्रातुं त्वमनुचलिता वीरमेनं हि नो चेत्

कस्माद्भस्मी भवतु जगतां कण्टकः पंक्तिः कण्ठः

701 द्विषच्चमूलयेच्छया त्वांघ्रिपद्ममिन्दिरे

स्फुरत्सरोजमन्दिरे सुराः पुरा ववन्दिरे

तदेवसम्पदेक्यं निरापदे तमोभिदे

भजामहे भुजायुगी युजानतेन मौलिना

702 कलितनियमपूर्वाषाढकाषायचेला

यत्स्रक्लहृषीका यद्यतीन्द्राविशन्ति

तदपि भजति धाम न्यस्य भारं त्वदंग्रौ

मम जननि नृपाशो मादृशो बालिशोऽपि

- 703 सारापदानशतमोदित विश्वदेव तारापतिस्थमपि भानुसुतेन राज्यं ।
त्वत्प्रामिकार्य सहकारगिरैवलब्धं कार्योद्यमोपि महतां कमले शिवाय ॥
- 704 दुरितं विषह्य निखिलन्दयानिधे परिपात्वकिञ्चनममुं भवानिति ।
जगद्भुद्वादिनिरतस्य शार्ङ्गिणः श्रवणेऽभिधेहि रहसि स्वयं रमे ॥
- 705 अशक्तोऽस्मि दुस्साधनिष्ठा सहस्रेष्वहं कर्मबोध धुपाथान्तरेषु ।
उतस्तावकीने सुरद्वोरनूने पदे लोकमातः प्रपद्येऽतिभीतः ॥
- 706 त्वत्परिग्रहजुषं द्विषन्नमे क्षीयते बहुसहायवानपि ।
तन्निदर्शनमपास्त वारिजश्चन्द्रमा दशतभिषङ्गिनषेवितः ॥
- 707 भगवति यस्य भक्त्युत्पत्तिर्नकंप्रोष्ठपदमास्थं ।
भवति हि जगति गतिस्तच्चरणाम्बुजरेणुरस्माकं ॥
- 708 त्वत्पदमरविन्दगृहे वन्दन्ते हन्त जन्तवो भुवि ये ।
भुवनोत्तर भाद्रपद क्षुण्णममीषां गृहद्वारं ॥
- 709 शिशिरेवतीर्यसिन्धौ साकं शीतांशुना पद्मे ।
करुणाद्रै कान्तहृदि स्थास्नुर्मुष्णासि तापम्मे ॥
- 710 संग्रथ्यचित्रैः पदरत्नषण्डैः स्समर्पिता दास्यजुषा मयैषा ।
नक्षत्रमाला गङ्गाजकन्धे हृद्यात्वदीये हृदये चकास्तु ॥

16. चित्रचरित्रस्तवकः

- 711 पवित्रं पद्मना भस्य कळत्रं तत्पुनातु नः ।
विचित्रं त्रिषु लोकेषु चरित्रं यस्य गीयते ॥
- 712 अप्राकृतेपि भगवानवताररूपे प्रायः प्रजानुगुणमेव करोति जन्म ।
ऽतस्तत्त्वया विमथिते प्रथमे हि भूते चित्रं पुराजनिरकारि तथा द्वितीये ॥
- 713 ख्यातो भुवि ज्वलन शीतळिमानुमानं
बाधानुविद्धमिति तार्किकसम्प्रदायः ।
वालानले कमलवासिनि वायुसूनोः
चित्रं चकर्त्त कृपया शिशिरत्वमेव ॥

- 714 निमग्नमग्नौ किल वस्तु भूयो प्युन्मज्जतीति क्नुदेवि दृष्टं ।
वपुर्विचित्रं तव वह्निमग्नं उन्मज्जनं मज्जननि प्रपेदे ॥
- 715 स्वबाधकान् साधुजनोऽपि शक्तौ बाधेत पाथोधिस्सुते जगत्यां ।
बाधाविधात्री भवती ररक्ष रक्षःस्त्रियः प्रत्युत वायुपुत्रात् ॥
- 716 शोकादपेतस्स तवावलोकात्पाकारिपाकः किल काक एकः ।
लोकाननेकान् लभते स्मचित्रं नाकाधिपार्थानपि वृद्धगृध्रः ॥
- 717 प्रायः स्त्रियः पत्युरतिप्रियाश्चेत्पत्न्ये सदा पार्श्वमुपाश्रयन्ते ।
निरन्तरन्त्वन्तु निधीयसेऽहो भुजान्तरे भोगिनगेश्वरेण ॥
- 718 कान्तः प्रियां वहति कामवशाद्दृशीति
वाङ्मात्रमेव भुवि शुश्रुम वार्धिक
आश्चर्यं मञ्जनयनो हरिरञ्जगात्वं
युक्तं ततो दृशि बिभर्ति तव प्रियस्त्वां
- 719 सर्वे किञ्चित्कुर्वतः स्वानुकूलान् संरक्षन्तः प्रेक्षिताः सिन्धुकन्ये ।
अञ्जल्यज्ञानार्जितागः प्रपञ्चा नस्माद्वक्षानप्यहो रक्षसि त्वं ॥
- 720 दृष्ट्वा वेणुं जडमपि जना देवि वाचालयन्तः
कृष्णोप्येनं मुखरयति चेत्किम्पुनस्तत्रचिः
श्लोकान्मूकानपिच भवती वादयत्यप्रयत्नात्
चित्रं शौरिस्सखि वयममी तत्र दृष्टान्तभूताः
- 721 मादक्षरक्षणकृते मकराङ्कमात
बाह्यान्तरे करुणया भवती निविष्ट
अर्चात्मना ध्रुवमवास्थितमञ्जनाद्रौ
विश्वंभरं विभवकार्यकरं करोति
- 722 विश्वप्रसूरपि त्वं विचित्रमुरगेन्द्रशैलपति कान्ते ।
मन्मात्रासाधारणमातेव विशिष्य पुष्यसि रमे मां ॥

17. नाम वैभवस्तबकः

723 धाम्ना दृश्येय राजीव धाम्ना तेन दयालुना ।

आम्नानं जातुचिद्यस्य नाम्नां ज्ञानै र्युनक्तिनः ॥

724 अण्विन्द्रतनयेऽतिदुस्सहै दुर्नरेन्द्र गुणवर्णनातपैः ।

आर्तया रशनयाद्य शीतलं कीर्तयामि तव नाम कोमलं ॥

725 राजीवगेहे तव मर्त्यराजीराजीवयन्ति व्यसनाब्धिमग्नः ।

नामानि यः कीर्तयते स धन्यो वैमानिकानामपि माननीयः ॥

726 पञ्चेषु चापल पलायन सिद्धमन्त्रं

अपराधविशेषादिदं कुहनापिशाच्याः ।

कोपानल प्रशम सान्त्ववचो मुरारेः

केनाम नाम न जपन्ति तवाब्धिकन्ये ॥

727 आम्नायदुग्धजलधरेमृतम्मदम्ब

नित्यद्विषां प्रहरणे द्रुहिणारुमन्त्रः ।

नारायणस्यकिलनित्यजपस्त्वदीयं

नम्र प्रगल्भतममभ्युदयन्तनो ॥

728 साम्नां जन्मान्तरमखिल ऋग्वर्गसर्गान्तरं वा

पर्याये वा सकलशुभां प्रक्रियाथर्वणानां ।

वेदान्तानां किमु विनिमये विश्रुतं विद्वन्मातः

दिव्यं भव्यन्दिशति जपतां देविनाम त्वदीयं ॥

729 नामरक्षणपरस्तवोचितं नामरक्षणमपेक्षते रमे ।

यस्तनोति तव नामयोजनं सोयमद्भुतमनामयोजनः ॥

730 अय्यन्तंकप्रणमि मनस स्तापसाः पापसार्धं

प्रत्यादेश प्रमुदित महाचेतसः स्फीतसत्त्वाः ।

नामश्रीमत्तवकिल वलत्कीर्त्यः कीर्त्यन्तः

मातर्मुक्तौ विहितकुतुका मोदयन्ते प्रियन्ते ॥

- 731 भास्वद्वर्णं वृषगिरिपते भविकं तन्वताते
 धाम्ना धाम स्फुरति जलधेः पुत्रि नाम्ना च नाम
 रम्यं हर्म्यस्थलमपि मही रक्षिणश्शैलतुङ्गं
 दीपारोपं रजनिषु विना देवि देदीप्यते किं?
- 732 अप्यस्माकं वचनमचमत्कारिकंसारिकान्ते
 प्राज्ञास्वाद्यं भवति भवतीनामधेयानुषङ्गात्
 कर्पूरादि स्थिर परिमल द्रव्यसाचिव्य भूम्ना
 निर्गन्धेस्यादपि सुरभिता निम्बकाष्ठस्य चूर्णे
- 733 अम्बा लक्ष्मी रमृत सहभू रब्धिराजन्यकन्या
 पद्मा विश्वम्भर सहचरी पद्मसद्मा रमेति
 यो नामैवं पिबति भवती नामनामामृतौघं
 तस्येवाहुर्जननि सुलभां संसृतिश्रान्तिं शान्तिं
- 734 न मुहुर्बहु मन्महे मनु ब्रचवाचो जरतीरधीमहे ।
 प्रयताः प्रयतामहे वयं तव नाम्नां हरिपत्नि कीर्तने ॥
- 735 अनिरास्य मधोक्षजप्रिये भवरोगं बहुलङ्घनैरपि ।
 तरितुं प्रभवन्ति लीलया तव नामौषधसेविनो जनाः ॥
- 736 नहिनन्तुमनन्तमीशमहे नचनिर्माणकथापि कर्मणां ।
 कमले कलिभीनिवर्तनं कलयामस्तव नाम कीर्तनं ॥
- 737 विविधानि तवाधुनातु नाम व्यसनान्याब्धिसुते धुनातुनाम ।
 अपि यज्जपतः कलावहानि स्युरमून्युज्ज्वल धीकलावहानि ॥
- 738 राष्ट्रप्रसङ्ग कुजनस्तुतिराजकार्यं दुस्तर्कवाद परदूषणदोषशान्त्यै ।
 नारायणप्रियतमे ननु पावनानि नामानिकीर्तयतु ते रसना मदीया ॥
- 739 प्रादेशसम्मितनिजोदर पूरणार्थं रत्यर्थमभिरनुतैरभिदह्यमाना ।
 निर्वातु नीरधिसुते रसना त्वदीयै राख्याशतैरभिमतैरमृतैरिवासौ ॥
- 740 अगतिकदेहिदेहि वचनश्रुतिदुःखदशा
 कुपितमितम्पचस्तवन दुष्कृति निष्कृतयः

भवदभिधा सुधा भवदवानल तापमुषः

जननि पुनः पुनः परिपुनन्ति जगन्ति रमे ॥

741 श्रुतिफणिति स्थितिस्मृति पुराणतति श्रवणे

भगवति मादृशां जगति न प्रतिभाति गतिः ।

तदपि तव त्वदीय दयितस्य च नामजपः

जयति कलौयुगे जडधियामपि कामदुघः ॥

742 मनसिज तद्व्यापकः परितुष्टिकरं

जननि समानमेव ननु साम च नाम च ते ।

अतिशयमादिमादपरमेव तथाप्ययते

निधनमुपद्रवञ्च न कदापि यतस्सहते ॥

743 पापाटोप निदाघ वर्जन दशा पर्जन्य गर्जायते

व्याधिव्याळकुले पतत्पति गरुड्वातूल नादायते ।

दारिद्र्य द्विरदेन्द्र दारणविधौ सिंहाद्दृहासायते

प्येतावक नाम संसृतिनिशाप्रः पृथग्वाद्यायते ॥

744 रत्नविषयनेति दत्तकित्तुमेति लक्ष्मीरिति

क्षेत्रब्धेर्दुहितेति कैटभरिषेर्दारादिति श्रीरिति ।

श्रेयस्साधनदेवतेति जगतां मातेति सीतेति च

प्रातर्मातरुपास्महे कुतशुभस्थेमानि नामानिते ॥

745 अञ्चत्पञ्चषषण्मर्षदुरते त्वन्नामकर्णाः तं

मत्पापानि महत्तराण्यपि मुहुर्मुष्णाति कृष्णाङ्गने ।

अक्षीणि प्रतिलुब्धदन्धतमसं गेहेषु भूयिष्ठमपि

उच्यते प्रमितैव दीपकलिका हाहन्त नोहन्ति किं? ॥

746 अङ्गिः पुरुषाधिकन्यके चिकित्स्यान्मरणजरादिमथान्मृगमथान्मां ।

परमविषममान्तरंकषायं पचति शुचिर्भवदीय नामवर्गः ॥

747 कुतशुभतति धारितं कृतार्थं भगवति भोग्यमतीव पावनञ्च ।

अभिदधति सुवर्णमात्मवन्तः प्रशमित दुर्गति नाम ताक्कीनं ॥

748 हरिसखि तवधूत क्लेश भूमानि नामानि

अहरहरहमुद्यद्भक्ति राकर्ण्य

जहिदलय बधानच्छिन्धिभिन्धीति कष्टं

यमभटरटितं तद्भूरि दूरीक्रियासं

749 स्वपदन्धसनेन चारुवर्णा सुरवागोष्ठविशुद्धिहेतुभूता ।

कमले मम कांक्षितानि दुग्धे स्तवनाहर्हा तव नाम कामधेनुः ॥

750 तवदिव्यनाम्नि मधुरे निराकृत व्यसने स्थितेपि रसनेन्द्रियं मम ।

रमतेरमे कथमहो रसान्तरेषु अथवा तदस्य घटते जडात्मनः ॥

751 त्वन्नामदिव्यकुसुमानि दृढैर्गुणैस्ते संग्रथ्य सौरभ विशेष परिष्कृता

आमुञ्चतामिह मदीयसरस्वतीयं मातर्महापुरुष मानस रञ्जनाय ॥

752 मन्वन्तराण्यम्ब फलन्तनीयस्तन्वन्ति मन्वन्तरमात्रवर्ति ।

आमुष्मिकं शाश्वतमैहिकं वा त्वन्नाम किन्नाम फलं नदत्ते ॥

753 वर्णत्रयात्मा प्रणवस्स्वनिष्ठां वर्णत्रयीमेव पुनातिनित्यं ।

एकद्विवर्णापि रमे तवाख्या चित्रं पुनीते चतुरोपि वर्णान् ॥

754 व्याजादुपात्तमपि वारिधिराजकन्ये त्वन्नामकामपि ददाति मुदां समृद्धिं

आपीतमुद्वणतपातपतापशान्त्यै दूरीकरोति दुरितान्यपि वारि गाङ्गं

755 यो वक्ति देवि पदमेकमपि त्वदीयं सर्वाणि तस्यहृदि भान्ति सदापदानि

नित्योन्नतो नृपतिरेव वशीकृतश्चेत् किङ्कुर्वति पुरजना इति

प्रयत्नः ॥

756 कृपानिधे यम्यधिपाभिधेयं वचोविधेयं तव नामधेयं ।

पद्मालये यस्यगुणोदधेयं पचेळिमं विन्दति भागधेयं ॥

757 त्वन्नाथनाम्नः स्वयमुत्तरं सत्तवाभिधानं गुणमादधाति ।

पद्मेक्षणप्रेयसि निर्विगानं प्रमाणमत्रप्रणवं फणामः ॥

758 पद्मे नाम्नां पामरा स्तावकानां प्रौढिं विद्युर्नैव नामान्तरेभ्यः ।

चक्रीवन्तश्चारु कर्पूरचूर्णे भस्मभ्यः किं विस्मयं प्राप्नुवन्ति ॥

759 जहदिह जननि त्वन्नामधेयं विधेयं

जडमतिरतिरिक्तं शर्मणे कर्मकुर्यात्

निधिमनवधिमुच्चैर्निष्कुटस्थं विहाय

प्रतिभवनमशङ्कः पर्यटन्निक्षितुंकः ।

760 दयोदधे या तव नाम धेया मिधासुधेयं यदि तां धयेयं ।

नवाजपेयं कमले यजेयं न वा जपेयं महतोपि मन्त्रान् ॥

761 शरण वरण मन्त्रे शार्ङ्गिणः प्राणकान्ते

परमपुरुषनाम्नः प्रगुपादीयमानं ।

विशदमहिम नामक्षिप्र मेकाक्षरन्ते

वितरति जपतामप्येक मेवाक्षरन्तत् ॥

762 कण्ठेकुण्ठित निस्वने कफचयैरक्षेषु विक्षेपिषु

स्यूतेचेतसि यातनाभिरसुषुक्षिप्रं प्रतिष्ठासुषु ।

सायासापि समुद्र पुत्रि समयाभिज्ञारसज्ञामम

त्वन्नामोपहितं हितं जपतु तदेवस्य नाम स्वयं ॥

763 अभ्यासैः पवमान मन्त्रविततेरब्लिङ्ग भङ्ग्यन्तरैः

आदेशैरघमर्षणस्य यमकैरष्टाक्षरस्येन्द्रे ।

गायत्र्याः पुनरुक्तिभिः परिण्यैरेतान्शुद्धैः

शुद्धिं व्याहृतिसोदैर्न भजते को नाम ने नामभिः ॥

764 प्रायश्चित्तविशुद्ध्यै प्रायश्चित्तं समस्त पापानां ।

गायतु तव नामैषा कमले कलितान्य निरसनारसना ॥

18. धाम वैभव स्तवकः

765 अरविन्दवनं वन्दे तदहं यदहर्निशं ।

प्रीतिपूर्वक मध्यास्ते पीताम्बर कुटुम्बिनी ॥

766 सारसात्मनि तवाम्ब मन्दिरे द्वारपालक जनाइवेन्द्रे ।

चारुकेसर सुवर्ण यष्टिका धारिणः परिवसन्ति षट्पदाः ॥

767 तावकं पदमभिख्यया रमे वारिजं प्रणिगदन्ति सूरयः ।

प्रौढशोभनखरांशु वैभव प्राममञ्जिमस्दालिसेवितं ॥

768 प्रबिभ्रति भवत्पदप्रणय तद्विपर्यासयोः

जनाविभवदुर्गती जननि तत्र चोदाहृतिः ।

सहस्रवसुरोधते सरसिजानुकूलो रविः

समिक्षुकशिरोमणिः श्रयति तत्प्रतीपः क्षयम् ॥

769 कपटकिटिदशायां कैटभारिः क्षमाभाक्

प्रभुकृतयतोऽसौ पङ्कजाते निवासं ।

तदिह भजसि भर्तुर्धर्ममिवानुसर्तुं

परमपुरुषकान्ते पङ्कजातस्थितिं किम् ॥

770 स्थानं समस्तवसुवृद्धिपुष्पस्तवापि पद्मं रमे नवसुमत्वमुपैति चित्रम् ।

अप्यन्यदद्भुतममुष्यतु योऽनुकूलः शश्वद्धिभर्ति वसुमत्वमसौ पतङ्गः ।

771 सन्मग्नोऽहं नन्दस्सदस्सदस्सद्विवेके शक्तस्सरोजनिलये सदनं त्वदीयं ।

शब्दैश्शुभैश्श्रुतिपथं सुखयन्गर्भैरि स्संसेवते जननि हंसगणोऽवदातः ।

772 कमले कमलेषु सन्निधत्से सकलेषु स्ववशेषु विष्टपेषु ।

सहजं जननीजनस्य लोके जलजातेषु विशेषवत्सलत्वम् ॥

773 कल्हारोत्पलकैरवादिषु तथा कल्याणि मल्ल्यादिषु

प्रायस्सत्सु समेषु वस्तुषु परं पद्मानिस्सद्मानि ते ।

भाग्यं कुत्रचिदेव नृत्यति तरां भूयस्सु तुल्येष्वपि

त्वत्कान्ताय सुगन्धि वस्तुषु तुल्यैकैव सारोचते ॥

774 त्वद्वेहं कमलं यतस्त्वदविनाभूतस्य विष्णोः पदं

सूर्यालोक विकासमञ्चतिततः पद्मे मधुस्वादु तत् ।

अन्नादोऽहमितीव गीतिनिनदैः श्रुत्यन्तसञ्चारिभिः

कृष्णाकारजुषोऽत्र केचिदनिशं नन्दन्ति लब्ध्वा रसम् ॥

775 सूर्यालोकदशासु हर्षमयते दोषाकरालोकने

सङ्कोचं भजति श्रिताळिषु रमे धत्ते परं जीवनं ।

स्थानं पङ्कमधः करोति वहते नाळीकशब्दञ्चते

कां वा तावकसन्निधानमहिमा कुर्यान्नचर्यां शुभां ॥

776 धत्ते सदैव शिरसा तव पादरेणून्

पद्मे बिभर्ति तव नाम च पद्ममेतत् ।

वर्त्ति धारकतया तव हस्तमेव

तद्युक्तमुच्छति तवोज्ज्वलदास्यलक्ष्मीम् ॥

777 प्रातः कृताप्लवविधिः पयसान्निधाने ब्रध्नाचर्चकश्शुचिकरो भृततमचक्रः ।

उद्घाटयत्युदित विष्णुपदैकसक्तिः विश्वाम्ब पद्ममयस्त्रयदळाररन्ते ॥

778 ब्रह्मायस्मादजनि वहते चारुपीतांशुकं यत्

सान्द्रामोदं सततममृतस्थानमेवाश्रितञ्च ।

अर्हत्यब्जन्तवपदमिदं श्रीनिवासाभिधानं

मातर्दोषो न भवति मधुस्निग्धताधर्म भूमि ॥

779 अहो मुकुन्दसुन्दरि त्वदीयमन्दिराहितः

स्वयं क्षयं व्रजन्नयं स्वरक्षिणं क्षिणोत्यपि ।

सरोरुहद्रुहश्शिवश्शिराधिरोहदुष्कृतात्

विदिक्षु दिक्षुभिक्षुकः स्फुटन्नटन्नटादयते ॥

780 त्वद्दाम्नस्सरसीरुहस्य च मिथस्त्वत्कान्त धामात्मनोः

मार्ताण्डस्य च पुण्डरीकनिलयेमैत्रीनिसर्गोदिता ।

कल्याणी युवयोरियंविवृणुते कैमुत्यनीत्यामिथः

प्रीतिं कामपि भूयसीमविदिताक्षेपामनौपाधिकीं ॥

781 कति न कुसुमम्मन्यान्यान्यानि देवि वनेवने

न हि समुचितेष्वप्येतेषु क्षमा कमलोपमा ।

भगवति भवत्सान्निध्येन प्रभोः कमलानि यत्

करचरणहृक्कल्पानीतिस्थिरन्दधते यशः ॥

782 हरेः करस्पर्शनतः प्रहृष्टा पयस्युदीता रुचिराळिकान्ता ।

वाराशिकन्ये वसतिस्त्वदीया बिभर्ति युक्तं कमलाभिधानम् ॥

783 भृङ्गीसङ्गीत्युदयसुभगं मञ्जु किञ्जल्क पुञ्ज

स्फारस्तम्भं किमपि विकसत्पत्रसच्चित्रमिति ।

पर्याश्लिष्टं विमलसरसा कर्णिका स्वर्णपीठं

पद्मं विद्यः परमनुगुणं सद्य पद्मे भवत्याः

784 दुग्धाम्बुराशिदुहितस्तवसन्निधानात्

स्वर्णस्थिति भवति हन्त कुशेशस्य

तत्सम्भवोप्यभवदम्ब हिरण्यगर्भः

धन्याः खलु त्वदनुबन्ध्यनुबन्धिनोपि

785 नवसारस वासमाचरन्त्यास्तव साधर्म्यमिवाम्ब लब्धुकामः ।

पुरुषः परमस्सदा विधत्ते पुरमध्यस्थित पुण्डरीकवासम् ॥

786 अस्ति ते हरिपुरन्धि नीरजस्थानमित्युदित मास्पद द्वयम् ।

एकमाहुरिह तु त्रिपात्पदं देवि षट्पद पदं परं पुनः ॥

787 सुरादिजीवैरमृतैकनिष्ठैश्चिराययैरम्ब विभाव्यसेन्तः ।

आलोकमग्न्यं हरिषु तन्वन्नामोदमन्यादृशमादधाति ॥

788 अदोदधानं कमलाभिधानं अम्भश्च तज्जञ्च समं तवास्तां ।

आद्यस्य पुंसः पदमाहुराद्यं त्वदीयवासं जननि द्वितीयं ॥

789 क्षमास्वर्णस्फूर्तिं सततमधिगम्यापि कमले

गुणादादर्याच्छब्दं कमपि भजते नालमिति यत्

तदेवालङ्कारं नयति नळिनं स्पर्शनवशात्

तनोति ह्यौदार्यं तव जननि सान्निध्यमहिमा ॥

790 भगवति परब्रह्माद्वैत प्रसङ्गजुषस्तव

प्रथयति लसद्गर्माळीकत्वमत्रहिदर्शनं ।

त्वमुचितमधिष्ठानं नाळीकमाश्रयसे ततः

तव किल सदालोकस्सर्वोपिकल्पनगोरमे ॥

791 यत्रोत्तमस्फुरणयन्त्रितचित्तवृत्तौ

नित्योल्लसद्रजसि राजति सारसत्वं ।

स्थानं प्रधानमिदमब्धिसुते यतस्ते

स्थाने तदत्र रमते महदादितत्वं ॥

- 792 सिंहासनस्थिति जुषस्तव वासयोग्यं
नित्यं भवेयमिति निश्चयमेत्य नूनं ।
केसर्य भूत्सरसिजं नरसिंहकान्ते
तद्वेषमेष तनुते तत एव पद्मे ॥
- 793 अब्जं विधौ द्विषति देव्यमृतैकवृत्ति
कामेन हन्त यदनीयत मार्गणत्वं ।
तस्यस्वतोम्बरमणिस्फुटवस्ववामिः
उल्लासहेतुर्भवत्तव सन्निधानात् ॥
- 794 उत्फुल्लवारिरुहतल्लज केळिगेहे
सर्वेश्वरस्य दयितां शयितां ननु त्वां ।
वैताळिकाइवगृहीतसुजातगीताः
प्रातश्शनैर्मधुकराः प्रतिबोधयन्ति ॥
- 795 सहस्रकासारबद्धर्मिकोज्वला पयोजराजिः प्रतिपन्नकर्णिका ।
सहस्रवस्वामित एधते रमे श्रियश्श्रयन्ते ह्यखिलास्तवाश्रयं ॥
- 796 सते निवास शयनीकृतोवा नाथेन नित्यं नयनीकृतो वा ।
फणैस्सहस्रेण वृतोदलैर्वा शेते बिले वा कमले कुशेवा ॥
- 797 श्रीसूक्तन्ते जननि नल्लिनं स्थानमाख्याति मुख्यं
दृष्टान्तन्त्वत्प्रियतमदृशोरन्तरादित्य विद्या ।
जन्मस्थानन्तवतनुभुवो धातुराथर्वणादिः
त्वत्सान्निध्यात्कचन भवति श्रीरनिम्ना महिम्ना ।
- 798 शैवालकान्तरगतं तव सद्यविद्यः
सारङ्ग लाञ्छित वपु मिळितामृतौघं ।
पूषामि दत्तरुचि पुंसि नपुंसकेच
ख्यातस्य मातरिदमब्जपदस्य वाच्यं ॥
- 799 कान्तः पदत्रयमितस्थल्लयाचकस्ते
त्वन्त्वम्ब षट्पदमिते निलये निविष्टा ।

स्थानान्यथापि विपुलानि समाश्रितानां

चित्रं युवां कलयतश्चिरमुच्छ्रितानि ।

800 त्वत्पादपङ्कजरजः कण धन्य धन्येषु

अम्भोरुहेषु वसतामलिपोतकानां

वर्गेषु हन्त जननं वलशासनाद्याः

वाञ्छन्ति किं पुनरमी वयमब्धिकन्ये ।

801 सरोगमुपसेवितेप्यहहपूर्णचन्द्रोदये

ज्वरोपहतमम्बुजं तव परिग्रहादिन्द्रिं

विकासयति विज्वरं विरचयन्नसौ भास्करः

खेररुजमाप्नुयादिति न पूर्वभाषा मृषा ।

802 कल्याण धर्मा कमलासनाया मूर्तिं हि यस्ते मतिमानुपास्ते ।

कन्ये सुधाब्धेः कमलासनत्वं तस्योचितं तत्क्रतुनीति भूम्ना ॥

803 विच्छिन्नमब्दशतक व्यवधानतो यत्

सन्दर्शनं सहभुवश्शशिनः कदाचित्

तत्पद्मवासिनि तदीक्षण वर्जनाय

तस्योदयेषु निजसद्य किमावृणोषि ।

804 वारिजवनस्य भाग्यं वर्णीयितुं नैव वयममी शक्ताः ।

कमले तवस्थितौ यद्विकल्पितं वक्षसासमं विष्णोः ॥

19. अभयप्रदानस्तबकः

805 अभयं भयमित्येतदुभयं सर्वदिहिनां ।

यत्सेवातदभावाभ्यां तामहं श्रियमाश्रये ॥

806 भजामि तां त्वां भवरोग भीतिं पयोधिकन्ये परिहर्तुकामः ।

वह्नेर्भयं वायुभवो यथैव न्यवारि तस्माच्च निशाचरीणाम् ॥

807 प्रह्लादस्य भयं विनेतुमचिरादेकस्य शोकस्पृशः

लोकस्यैव भयङ्करन्तवपतिर्जग्राह सैहं वपुः ।

त्रैलोक्याम्ब तदीय कोपदहन ज्वालास्तुक्वेलातिगाः
चाटूक्तैरमृतैर्निवार्य भवती चक्रे जगन्निर्भयम् ॥

808 अशरण जनक्लेशालोक क्षणोपनतोद्गतेः

सतव हृदयग्लाने भीतो जगत्पतिरिन्दिर ।

अहह विहितं क्षाम्यन्नागस्सहस्रमजस्रमपि

उभयमुभयो रार्तेभ्यो नः प्रयच्छति लोकयोः ॥

809 मुक्तस्त्वया मुह्यति साध्वसङ्गतः सर्वाम्बयुक्तं खलु साध्वसं गतः ।

यस्त्वामुपासीत भयातिचञ्चलां चित्रं सधन्यो न भयातिचञ्चलः ॥

810 वन्देत मन्देतर नित्य बोधानन्दे मुकुन्देष्ट पुरन्ध्रयस्त्वां ।

अत्रास्मत्रासनमेति सैहं चित्राममुत्रापिसयाति ऋद्धिं ॥

811 कारागारादपि किल भृशन्तापदे पापदेहे

हन्ताहन्तामतिमति विपन्मिश्रितामाश्रितानाम् ।

पारावाराधिपतितनये मादृशामीदृशानां

हित्वाहित्वा त्रिजगति गति नैतरा कातराणाम् ॥

812 भावी यस्मिन्भगवति भवदृष्टिलेशः कृतार्थं

त्रासो न्यासोपहत विपदस्तस्य नस्यात्कुतोपि ।

आस्मिन्नर्थे जननि सुरसासिंहिकादेरभीतः

लङ्कायामप्यविहतगती रामदासः प्रमाणम् ॥

813 जनिमृतिजरा भीष्मात् ग्रीष्मात्पोग्रतराद्भवात्

जननि नवयं वित्रस्यामस्त्वदंघ्रिमुपाश्रिताः ।

सतिबलवदालम्बे स्यादुर्बलोप्यकुतोभयः

त्रसति मृगयोः किंवा पद्मे मृगो विधुमाश्रितः ॥

814 अनाघाताश्चैताः स्मृतिभिरुपदिष्टाश्च कमले

समीचामाचारैरपिच विदिताधर्मानिचयाः ।

कथंकारं घोरं निरयमितियायामिति भयं

जहामिस्मृत्वा ते जगदवनि वात्सल्य जलधे ॥

- 815 विवित्सा मात्सर्यस्फुरण दुरहङ्गार कुहना
 पिशाचीभ्यो बिभ्य जगदभयदानैकनिरतां ।
 नतां भूतेशाद्यै रपगमितरक्षोगणमदां
 प्रपद्ये दासस्त्वां परमपुरुष प्राण दयिते ॥
- 816 जन्तोर्हन्त त्रिलोकी जननि तव समाराधने साधनेषु
 व्यापारेष्वाभिमुख्यत्यजन भजनयो भीत्यभीती भवेतां ।
 सुग्रीवं वालि भङ्गे त्वदहित दमनानुन्मुखंरामकोपात्
 भीतं पश्चात्तदास्थावहनगतभयं तत्र दृष्टान्तयामः ॥
- 817 रक्षःस्तोमोप्यखिल भयकृद्राघवप्राणकान्ते
 त्रासोत्पत्त्यै नखलु भवति त्वत्पदाब्जानुकूले ।
 कष्टमातस्तृणमपिभिधे कल्पते त्वत्प्रतीपे
 प्राच्ये साक्षी पवनतनयः पश्चिमे काक एकः ॥
- 818 कान्तारे महतीव संस्पृति पथेहन्त भ्रमन्तश्चिरं
 विष्णोः प्रेयसि वानरा इव नरा वेलातिगलानयः
 सम्पातेरिव सन्मतेरथगुरो ब्रुध्वास्थितिन्तावकीं
 आज्ञालङ्घन भीतिमम्ब जहतिप्राज्ञाहरेस्स्वामिनः ।
- 819 पादाब्जं भजनादि कर्मणिसुरैर्यस्यैव कर्मकृतं
 यो धत्तेर्कयमेन्द्र वह्निमरुतां भीतावपादानतां
 तस्याप्यम्बसकृत्कृत प्रपदनस्तेस्मीतियाचन् जनोपि
 अत्रासार्पणसंप्रदानमभवदेवि प्रसादेन ते
- 820 आरोढुं किल यत्सनीडममराबिभ्यत्यहिद्विण्मुखाः
 तद्ब्रह्मापि तवाश्रयेण सुलभीकर्तुं न भीतोस्म्यहं
 लेढुं डाडिम कल्परत्न खचितं राज्ञः किरीटं रमे
 किं वा सर्वदुःसादस्य दयिता केलीशुकखस्यति
- 821 दातव्या स्वयमेव दाशरथ्ये देवीति यो वीतभीः
 अग्रे साम्रहमग्रजस्य कथयन्नार्तो दशास्यानुजः ।

- तस्मै त्वद्वयितेन दत्तमभयं प्राज्यं चराज्यं रमे
यत्स्वल्पं व्यसनं भवेत्तवकृते तद्भूयसे श्रेयसे ॥
- 822 तव साधु वर्ष्म नवसारसालये भवसागरान्तरक्सादमेयुषां ।
अभयाय भात्यशुभयातु दीमिहत् प्रभया सुवर्णीनिभया मनोरमं ॥
- 823 प्रत्यासीदति मृत्युर्न्वहमहो गत्यागतिभ्यां रवेः
पापीयानहमस्मि पापिनि जने कोपी च वैवस्वतः ।
किं किं वा भवितेति वेङ्कटपतेः क्रीडासखि त्रस्यते
मह्यं गर्ह्यतमाय मातरभयं देयादयाळो स्वयं ॥
- 824 पर ब्रह्मप्राण प्रणयिनि हरब्रह्ममधवन्
मुखानां लेखानामपि भयमभीतिश्च भवतः ।
निमेषोन्मेषाभ्यां तव जननि दृष्टयोरिति महान्
अयं घण्टाघोषः क इह विमृशोन्मानमपरं ॥
- 825 घनार्तो कार्तान्तः कदन निपुणः किङ्करगणः
भ्रमद्भिर्लोकाम्ब क्रुधमिव वमद्भिश्च नयनैः ।
प्रगल्भान्दुर्भीतिं प्रथयति यथामेन बहुधा
तथा शीतापाङ्गैः प्रसभमनुगृह्णातु भवती ॥
- 826 तत्तत्पापपन्नजफलतयादारुणैस्तन्यमानाः
याम्याः श्रुत्वा मुनिवचनतो यातनाश्चेतनानां ।
कामं भीतः कमलनिलये कम्पमानाखिलांगः
विश्वस्य त्वामहमशरणोविश्व धार्त्री प्रपद्ये ॥
- 827 देशे काले सततविकृते देवि देहस्य वृत्तेः
दृष्टे शौरि रघुजुषि जने तीक्ष्णकोपे च चित्ते ।
भीतिः प्रादुर्भवतिमहती शक्तिमत्या भवत्याः
कारुण्याद्रै मृदुनिहृदये चिन्तितेहन्त धैर्यं ॥
- 828 बाधन्ते विषया बहिस्सततमप्यन्तस्तु कामादयः
आतुं हन्तविपन्नमर्णवसुते धात्रादयोप्यक्षमाः ।

शक्तो यद्यपि केशवस्सतु दुराराधः स्वयं मद्विधेः
इत्युद्वेगवतो मम क्लमहरालोकात्वमेका गतिः ॥

829 वाल्मीकौ तमसान्वयो वलरिपौ भूयस्तरा मन्यवः
योगस्थेयम्संगति र्दृढगदावामिस्तु नारायणे ।
रुग्णे क्षुद्रहितक्रमो भवकृतं दुःखं रतिप्रेयसि
त्रासः कुत्सित मौक्तिकेषु न पुनस्त्वत्संश्रितेष्विन्द्रे ॥

830 हन्तप्राकृत चक्षुराद्यविषये व्यापिन्यनिर्वाच्यतां
प्राप्ते विश्वजनिस्थितिक्षयपुषि ब्रह्मण्यनन्या
मातस्त्वामभयं विधातुमुषितां मन्ये प्रतिष्ठामहं
तस्मिंस्ते दरमन्तरं भवति चेत्कस्यात्र नस्या

831 दशमुखसहजन्तं देविनाम्नाऽर्थतोवापि
उदितमुखविकारं भीतमप्यूष्म
अकुरुतरघुवीरस्त्वत्प्रसादप्रभावात्
अभयवितरणेन क्षिप्रमानन्दसा

832 अल्पश्रुतेभ्य इव राशि मनादिवाचा मंहस्ततिभ्य इह बिभ्यतमर्भक
पुण्यैः पुराणवचनैरिव वीक्षणैस्त्व मुच्चैर्नृसिंह सखिमामुपबृहद्येथाः

833 दुष्कालानुगुणक्रमैः श्रुतिपथाविष्कार निष्कासकैः
निष्कारुण्यतमैस्तुरुष्कयवनैर्निष्कारणद्वेषिभिः ।
कञ्जावासिनि तत्समैरपि जनैस्सञ्जायमानं भयं
त्वं जालेन दृशां हि तारयसि नः खञ्जानिवाम्भोनिधिं ॥

834 काकाभयप्रदेति प्रश्नो यद्वाचकस्समस्तपदः ।
स्वयमुत्तरतान्धत्ते रमा समस्तोत्तराविराजतिसा ॥

20. देवतान्तर परिसंख्या स्तबकः

835 वन्दारुरक्षणे दक्षां वन्दे गोविन्द सुन्दरीं ।
यत्प्रसादादहते देवा स्सर्वे रक्षितुमक्षमाः ॥

- 836 अम्ब त्वया हन्त शरीर भाजा मरक्षितानामपि रक्षितानां ।
देवामुदेवापुनरापदेवा भवन्ति किन्ते बलिवैरिकान्ते ॥
- 837 शीतस्वभावां भवतीं श्रितेभ्यो दिव्यां समृद्धिं ददतीमतीत्य ।
उपाश्रितध्वंसकमुष्णमग्नि मुपासते के जगदम्ब लोके ॥
- 838 अज्ञातदृष्टिमिमिते विभवेपिदीन बन्धुं विहाय भवतीं भवतोप्यवन्तीं ।
स्खल्युद्गुचरेपि समाभिदमम्ब कार्श्ये कस्तं प्रभञ्जनमिहार्चतु
गन्धवाहं ॥
- 839 यमविषयगतिस्स्याद्यदृहीतस्य जन्तोः
अमतिरमुमुपास्तां अप्प्रभुं पाशहस्तं ।
जननिपरिगृहीतत्राण जातादरांत्वां
अहमखिल नियन्त्रीं अब्जहस्तां प्रपद्ये ॥
- 840 कुर्वाणं परुषैः करैः कुवल्यक्लेशं भृशं सद्गण-
श्रीहार्यभ्युदयन्तमम्ब तपनं केचिन्नमस्कुर्वतां ।
विश्वानन्दकरीं वयन्तु विदुषां विश्वाधिकां सम्पदं
तन्वानां प्रणमेम तत्र भवतीं तापत्रय ध्वंसिनीम् ॥
- 841 हरिसखि शतमन्युं वायसस्यस्वसूनोः
अपिविपदपनीतावक्षमं नो यजेयं ।
अहमविदितमन्युं हन्त तस्य स्वशत्रोः
अपि परिहृत भीतिं त्वांशुभामाश्रयेयं ॥
- 842 प्रौढैश्वर्य जुषोपि यस्य सुहृदाभिक्षाकतानोज्झिता
यत्र श्रीदपदं वदन्ति विबुधारूढयाश्वकणादिवत् ।
यक्षन्तं यजतामधीर्व्यममीत्वामिष्टदात्रीं स्तुमः
मातर्लक्ष्मि महाविभूति कमठो यस्यास्सखा ते हरिः ।
- 843 प्रौढिर्यस्यहि पूर्वपक्ष विदिता यो लुब्ध चूडामणिः
यश्चाहीनमुखेन दूषितकलस्तं कः कळङ्काश्रयं ।
अर्चेत्सोममपामरः श्रुतिशिरस्सिद्धान्तसिद्धोन्नतिं
पद्मे काङ्क्षितदां बुधस्तुतकलां त्वां निष्कळङ्कां विना ॥

844 पद्मे येषामुच्च भावो न नित्यो ये सर्वेऽपि स्थानभेदेन तीक्ष्णाः ।

यष्टुस्तुष्टिर्नग्राह्यस्तानतस्त्वां नित्यौन्नत्यां नौमि सर्वत्र मृद्धी ॥

845 शाखावृन्द प्रथितविभवां सत्सुपर्णाधिरोहां

त्वामस्तुत्वा जलनिधि भुवं कल्पवल्लीमतः

आकांक्षन्तः फलमविकलं देव्यपर्णोद्भवं के

संसेवेरन् शरवणभवं स्थाणुजातं विशार

846 त्वांकृतश्रुति पथप्रवर्तनां सज्जनादरकृदाननां विना ।

निर्मितश्रुतिविचालनं रमे साधुवारणमुखं श्रयेत कः ॥

847 दुर्गा परे गाढभवानुषङ्गां शिलोच्चयादभ्युदितां श्रयन्तां ।

भक्त्येकलभ्यां भवसिन्धुनावं सुधाब्धिजे त्वान्तु वयं श्रयामः ॥

848 स्थानं यस्य श्मशानं सततमनुचरो भूतवेताळवर्गः

चेलं चर्मस्रगस्थानन्तिरहहतमप्युग्रमेके भजन्तां ।

पद्मे पद्मेस्थितां त्वा मसकृदनुसृतां देवतायौवतेन

ध्यायेम क्षौमभाजं वयमनुदिनमामुक्त मुक्ताकलापां ॥

849 नाभिजातमधरीकृतहंसं जन्तवः कतिपये कलयन्तां ।

सेवते जगति हंसगतिं त्वां सिन्धुनन्दिनि सुधीरभिजातां ॥

850 चित्तवृत्तिरिह कज्रमन्दिरे धून्वतीं दुरितपुञ्जमन्दिरे ।

सिद्धयेजननि सेवतान्तरां त्वामनाकलित देवतान्तरां ॥

851 यद्यादधासि करुणां नदि वा न पद्मे

किन्दैवतैस्त्वदितरैरपवर्गलिप्सोः

तुष्टो यदि क्षितिपतिर्यदिवानतुष्टः

किन्नामशौरिसखि पारिषदैर्विवित्सोः

852 दृष्टादृष्टेऽप्सितपुषि भवत्पादपद्मावलम्बे

दिष्ट्या लब्धे कइह भजतां देवतां भूष्णुरन्यां

दृष्टे स्पष्टन्ननु दिनकरे दृश्यसन्दर्शनार्थं

दीपारोपव्यसनमजडो देवि कः स्वीकरोति ।

853 तव जननि जयन्त्याश्शश्वतैश्वर्यदात्र्याः

परिमितफलदात्रीर्देवतास्सेवते कः ।

फलभरनतस्स्यां प्रास्यचोळक्षितिं किं

प्रकटमटति विन्ध्यप्रान्त्य भूमीरमूढः ॥

854 तव जलनिधिकन्ये दैवतैः पामरोन्यैः

कलयतु समतामप्यन्ततः किन्ततस्ते ।

दरमपि गरिमाणं ददुरीकर्दमायाः

विबुधपुरतटिन्या वेत्ति किं पल्वलेभ्यः ॥

855 विष्णोः पत्नि भवत्प्रसादकिह व्यावर्तमानश्रियां

संपत्तिष्ठति सानदीर्घमुदिता या क्षुद्रदेवार्चनैः ।

अन्नालाभतृणेषु कुक्षौ पुनः पीनता

कष्टश्वासनिरोधनैरुपनता कालं कियन्तं क्षिपेत् ॥

856 कल्याणं भवतीकरोति भजतामेकापि लोकाभ्यतः

संभूयापि च देवतान्तरशतं नैतद्विधातुंक्षमं ।

राकाचन्द्रिकयैकयापि सुकरं विश्वप्रजाह्लादनं

नैकाभिर्ननुतारकाभिरपिवा नो शक्यनिष्पादनं ॥

857 ननु तव पदाम्भोजद्वन्द्वे निविष्टमना मनाक्

अपि न तनुते देवेष्वन्येष्वमेदुरमादरं ।

ललितमृदुल्लेखलब्धाश्वासो रसालकपल्लवे

कलयति पिकः कञ्जावासे करीरदलानि किं? ॥

858 मातः पद्मे सुसुप्त्येतुकामः मुक्त्वा कस्त्वाम्मानयेत्क्षुद्र देवान् ।

प्रौढान्नावं प्रास्य सिन्धुन्तरिष्यन् कश्चिदम्बालम्बनं कश्चिकीर्षेत् ॥

859 सन्दत्ते सकृदर्चितापि भवतीसः । ज्यमत्यूर्जितं

त्वद्भिन्नैस्तु किमस्तिदेविबहुधाप्यासेवितैः दैवतैः ।

संशुद्धिं सकृदीक्षितोपि दिशति श्रीरामसेतुर्नृणां

अर्थः कोस्ति तटाकसेतुशतकैरभ्रान्तहृष्टैरपि ॥

860 देवित्वत्पदपद्मवन्दनधनादुर्वतोपासनां

लब्धंमुग्धवधूकटाक्षतरलं नैवाद्रियन्ते धनं

वेधाविष्टपचित्रसृष्टिपटुधीरर्थक्रियादूगं

व्यामोहावहमैन्द्र जालिक जगत्सृष्टं किमु श्लाघते

861 सत्यप्यागसि संश्रितान्करुणया संरक्षसि त्वं रमे

क्षोदिष्टादपराधतोपिभजते कुप्यन्ति देवाः परे

छेत्तृणामपितापमम्ब हरते शाखीनिजच्छायया

गाढस्पर्शत एवपोषकमपि घनन्तिक्रुधापन्नगाः

862 सुभूयानायासस्सुखमगुरुदुर्वतजुषां

प्रयासः क्षोदीयान्फलमतिमहत्त्वान्तु भजत

लघिष्ठो लाभस्याल्लुवणवणिजां श्रान्तिरधिका

भवत्यल्पो यत्नः फलमलघुकपूर्ववणिजां ।

863 स्थास्नु श्रेयस्स भजति रमे यत्पदं त्वत्कृपायाः

बाधोदर्क विभवमुपयात्यन्यदेवोपसेवी

दृष्टान्तोन्त्ये गिरिशभजन प्राप्नोतिर्दशास्यः

तदभ्राताद्ये तव करुणयालब्धनिष्पङ्कसंपत् ।

864 त्वाम्मातरुपासीना नदेवतान्तरमुपासते सन्तः ।

लब्धेनिधौ निरवधौ कदर्यजनसेवनं सहन्ते के ॥

21. दशावतार स्तवकः

865 दशस्वप्यवतारेषु देवो यद्रूप संप्लवात् ।

साधयामास कार्याणि सतान्तस्यै श्रियै नमः ॥

866 देवि त्वया लब्धदयारसेन देवेन मात्स्यं वपुशश्रितेन ।

आश्चर्यमष्टश्रुतिरप्यनष्ट श्रुतित्वमापद्यत पद्मजन्मा ॥

- 867 भूयिष्ठान्तवदृष्टिरेव कमले भूतिञ्चिरात्प्रोषितां
 ऽधोऽप्यानयति क्षणादिति नृणां वक्तुं घृणावारिधिः ।
 देवस्तावकदृष्टिरूपमनाघं मीनावतारे वहन्
 धात्रेदत्तसतांश्रियं श्रुतिमयीं दैत्यापनीतां पुनः ॥
- 868 साहिश्रीरमृतासतामिति ननु त्वन्नामधेयाश्रयात्
 त्वद्दास्यं भजति श्रुतिस्स्वयमिति प्राप्तादरः श्रीधरः ।
 ताम्मग्नां पुनरुद्धरन् जलनिधौ तापाण्वादुद्धरेत्
 त्वद्दास्यैकधनान् जनानितिरमे धैर्यञ्चरति ॥
- 869 देवो देवि त्वय्यसौ दानवानां हन्ताहन्तामन्दरागन्दधेयः ।
 धर्मं कौर्म धारयन् त्वत्सहायो मातस्सोयम्मन्दरागन्दधार ॥
- 870 उरस्सिरसिजालये वहंस्त्वां शिरसिदिधीषुरिळां त्वदंशभूतां ।
 स्वयमयमचिरात्पराहृतारिस्सहरिरुवाह वराह दिव्यदेहं ॥
- 871 दैतेयेन बलात्पयोधि जठरन्देवी मही प्रपिता
 मातस्तेस्वसु भावमेवयद्गादेकोदरस्थानतः ।
 तस्मादेव कृतादरेण तरसादामोदरेण स्वयं
 दध्नेसौ कुहनावराह वपुषा देवेन दंष्ट्राञ्चले ॥
- 872 पद्मे चक्र भृतो नृसिंहवपुषः प्रह्लादस्क्लेशन-
 द्वापुण्यहिरण्यदेहदलनावेलातिवेलोदयः ।
 रोषाग्निशमितस्त्वया बत पयोराशयेकशोष्योपि तत्
 पुत्र्याशक्तिरुदेति कारणगताप्रायेण कार्येष्वपि ॥
- 873 शरण्य भूतां श्रुतिरिन्दिरयां हिरण्यवर्णां हरिणीमभाणीत् ।
 सादिव्यसिंहस्य हिरण्य भेतु निर्दशङ्क मङ्के रमसे कथन्त्वं? ॥
- 874 अवनमेव सदा कलयन् गज व्यसन भङ्गकृदद्भुत केसरी ।
 हरिणरक्षणदृष्टिरयं त्वयाप्यबलयाम्ब गुणेन वदीकृतः ॥
- 875 हर्यक्षोयं हरिरिति वचस्त्वय्यनाभूतपूर्वं
 न प्रह्लादोपचयकरता नो हिरण्याङ्गदत्वं ।

तस्मादस्मज्जननि परमं विस्मयं ते विधातुं

नाथोपूर्वं किमिह जगृहे नारसिंहं शरीरं

876 तत्तादृक्षहिरण्यदाननिरतौ भक्ताभिरक्षकृते

सत्कीर्तिं हरितां मुखे खलजनत्रासावहामाश्रितं

किञ्चिदञ्चदनेन पापहरणं क्रीडोचितालोकनौ

देवि स्तौमि मिथस्समानचरितौ दिव्यौ युवां दंपती

877 वक्षस्स्थामपि वर्णितानुसृतये कृष्णाजिनेनावृणोत्

देवस्त्वामिति वर्णयन्ति कतिचिद्भूमौ वयं त्विन्द्रे

भव्यं वामनरूपमेत्य भगवान् भाग्यं हरिष्यन्बलेः

एनं कर्तुमगोचरं शुभपुषां त्वद्वीक्षितानामिति

878 वर्णित्वमर्णवसुते वहतापि गूढं वक्षस्तटे हि न धृता वनमालिना चेत्

कल्त्रीणि दास्यति पदान्यपि याचतेस्मै कस्माज्जगत्त्रयतया

विवृद्धिरेषा ॥

879 दैत्यादेत्यहिकुप्रतिग्रहमहो ब्रध्याच पुष्पान् तनुं

गोत्रघनावरजोमृषावदुरधः पातञ्चदातुर्दिशं

पात्राकारमगा दद्यावळिहतो हृद्यम्बते धारणात्

धात्रा सञ्जगृहे तदस्य शिवता संपादकं पादकम्

880 वासस्ते क्व वटो गुहास्वशनमप्याकाङ्क्षितं तेघनं

मां जानीह्यघनाशनादरमये किन्ते विवाहे स्पृह

मास्त्रीमे दिशां पदत्रयमितां लोकत्रयी सा ममेति

उक्तिर्दिव्यवटोर्निशम्य तदुरस्यम्ब त्वया सिष्मिषे

881 श्रीमान्निःस्वइवैष वामनतनुः प्रत्यग्रहीद्रां क्रतौ

इत्थं दुग्धपयोधिजेतव परीहासोक्तिभिर्वीळित

अंशोनार्पितसन्निधि भृगुपतौ पूर्वावतारार्जितां

तामेनां पुनरध्वरे स भगवान्नूनन्ददावृत्त्विजे

882 बाहाकल्पे भृगुकुलपते व्रजकल्पे कुठारे

संग्रामेषु त्रियुग सखि ते सन्निधानं भजन्त्या

क्रोधोन्मेष क्षपितविमत क्षोणिपश्रेणिलक्षं

ग्रीवोत्थासृग्धुसृणमसृणं गात्रमत्यर्थशोणं ॥

883 बिभ्राणे स्वधितिं समिद्धरणतो मन्युप्रपोष क्षमं

लोके शास्त्रविचक्षणे नृपकुले ज्याधर्मसंस्थाकरे ।

भेजाते ननु दुर्घटार्थ घटिनि त्वद्वीक्षणाद्भागवि

सामानाधिकरण्यमणविसृते ब्राह्मण्यराज्यते ॥

884 पञ्चास्यत्वजुषा पुरा भगवता योसौ हिरण्यासुरः

पञ्चत्वं गमित स्सएव जननि स्पर्धाभिवृद्धाग्रहः ।

भूत्वा तदिद्विगुणाननो जितजगद्भूथस्त्वदागोप्तिना

दग्धो हन्त चतुर्मुखास्त्रनिहतोप्येकाननस्य प्रभोः ॥

885 समाश्वान्वयशालिना दशरथप्रामोदयेनापि ते

नेत्रापत्ति विवर्जितन कमले मुक्तद्विपेन्द्रेण च ।

निस्संख्याश्वकुलो रथायुतयुतो निस्सीमपत्तिच्छटः

त्वद्द्रोहादगण्य कुञ्जरगणोप्यस्तोरणे रावणः ॥

886 रघुवकृतशङ्का भङ्ग दम्भेन लङ्काऽऽ-

मिष भुगशुचि सन्ना स्वादनैः कृष्णवर्त्मा ।

अशुचिरिह भवत्या पावितो देवि सत्या

सवहति शुचि संज्ञा न्तद्वदन्त्यन्यथाज्ञाः ॥

887 अखण्डं कोदण्डं प्रभुरदलय त्वखण्डपरशोः

अगृह्णाद्रामस्य प्रसममपि चाकुण्ठपरशोः ।

अबध्नादप्युद्रां निधिमथदशग्रीवमवधीत्

ः॥१२॥चर्याश्चर्यास्त्वयि कृतधियोस्याम्ब सुकराः ॥

888 सङ्कल्पतस्तव समीरसुते हिंसीते शीतो बभूव दहनश्चिरमेधमानः ।

मातर्जगद्भूमनिवृत्तिकृते विशन्त्यां

शीतः कुतस्सन भवेत्त्वयि देवि साक्षात् ॥

889 नीलाम्बरो हलधरो ननु हन्त भास्वदभू

भेदनैक रसिक शशुभशालिवृत्तिः ।

श्यामाक लाभरत एष विवृद्धमोहो भोगी बभूव भुवनाम्बतव प्रसादात् ।

890 श्यामात्वमम्ब दयितश्च तवैष कृष्णः

गाङ्गेय योगमुदितस्सच रुक्मिणी त्वं

त्वं स्वादु वाक्स च युवा मधुरोदितश्रीः

दाम्पत्यमेतदनुरूपमितो मिथो वां ।

891 रामानुषङ्गविहृतौ रचिताभिलाषं मातस्त्रिलोचनजितं भवती मनोज्ञं ।

पित्रा समानगुणमात्मभुवं प्रसूय पञ्चायुधं कमपि रुक्मिणि लब्धहृष

892 गम्भीर भावाहि कृतार्थक्लृप्त सम्पन्नटीकाश्रुतिमञ्जुसूक्तिः ।

गीतेव कृष्णानन सौरभज्ञा ध्येयासि मातश्शुभयोग भाजा ॥

893 घनमहानवनीत हृदाश्रित व्रजविपत्ति हराहरिवल्लभे ।

प्रबलभद्रविकास विधायिनी त्वमयसे निजवल्लभतुल्यतां ॥

894 प्रायोध्यानगरीयसां सुमनसां मायातमश्छेदिनी

त्वं काञ्चीमधुरावलग्नसरणिः क्षोभादवन्ती जगत् ।

संभोगैस्स्वदसेस्म देवि जलधेरुद्वीचिकाशीकरे

स्वैरं द्वारवती पुरे विहरते कृष्णाय तृष्णायतैः ॥

895 म्लेच्छान्जयानकरवानपि मूर्छयित्वा

निर्वापयिष्यति कलिं हविराध्वरञ्च ।

कल्की तमांसि परिपास्यति भूसुरांश्च

पद्मे भवद्वचनपल्लवितानुकम्पः ॥

896 मलिनकलिकालेऽदशाखापरिक्षयदूषितैः

अपगत स्दामोदैरत्रासुहृद्यवनैर्वृति ।

शमयितुमनाशशाखि ग्लानिं भविष्यति माधवः

जलनिधि भुवा वृद्धिं लब्धा त्वया चमहावनि ॥

897 वातव्रात इवावधूत कलिको मातर्महारण्यवत्

खड्गी तापसवत्कृतार्थ जननः कल्की मुदे देविते ।

अम्लेच्छां स्वयमातनिष्यति महीमांघ्रीयजिह्वामिव

स्वामी स श्रुतिमार्गानिहजनान्कर्तार्थशब्दानिव ॥

898 मात्स्यज्योतिषि मन्दरक्षणपरेऽनन्तोच्चर्हावहे

हर्यास्यस्पृशि चारुवर्णिनि कृताशेषाधिकोपक्रिये ।

एणश्रीमुषि कामपालविभवे कृष्णे कलिध्वंसने

देवि त्वद्वयितावतारदशकं ध्यायाम्यपाङ्गे तव ॥

899 कृष्णः केशो दृगेषा झषतनुरधरो मन्दरागंहि धत्ते

सौकर्यन्दोष्णयुरोजे किल मुखहरिता मध्यमात्तावलिश्रीः ।

रामाग्रत्वं नितम्बः प्रथयतियमुनादर्पहृद्रोमवल्ली

धत्ते जंघाभिरामश्रियमिह कलिहृत्पादपद्मन्तव श्रीः ।

900 विदितगुणालङ्करणं विचित्ररचनाविचक्षणप्रेक्षं ।

कविमिव कृतदशरूपक मरबिन्द गृहेभिनन्दसि मुकुन्दं ॥

22. चित्रस्तबकः

901 कमलायतनां चित्ते कलये यत्पदाम्बुजं ।

चिरं विबुधसन्मौलिचित्रस्तबक भूषितं ॥

902 वेदानि सर्वशास्त्राणि विभाव्य भवतीं रमे ।

दास्यं यस्यास्तवोपैति देवी सापि सरस्वती ॥

गोमूत्रिकाबन्धः

903 कमलेदेवदेवस्य महिषि त्वं स्तुतक्रमे ।

विमले देवि देहास्य महितत्वं नतस्य मे ॥

904 पाहि देवि कलशोदधे स्सुते देहि पाप विलयन्दयानिधे ।

शेषशायिदयिते तमोमुषं शेमुषीं कलयनस्सुशोभनां ॥

905 संश्रितानवितुमास्थया दया सारिणीह दिग्धीशस्सेविता ।

स्वप्रियस्य कलयन्त्युरः पदं सम्पदं दिशतु सा हरिप्रिया ॥

906 श्रीरशेषजगदार्तिहारिणी शेषशैलतटशेखरायिता ।

राजसे जननि रक्षणायन स्सागरेन्द्र तनये सदातनी ॥

907 हरेः प्रिये भगवतो हतसंश्रितसाध्वसा ।

अन्वहं क्रियमाणानां अंहसां संहतीरयात् ॥

908 पायान्मामुरसावितश्रियमुमाराध्यां प्रपद्ये तमां

कोवानस्थिरमश्नुतेशमधनोप्यालोकितो जातुचित्

वेदान्तर्विनुताङ्गये न किमुत श्रेयोनतिन्तन्वतां

सेवामोरचयामि मानस सदा भक्त्यावहावादरं

909 कालीनानन नालीकाराधिता हि हिताधिरा ।

मायारनाममसायामा कापिदीप्रप्रदीपिका ॥

910 सारयादरिहाख्यासौ सौख्याहारि दयारसा ।

मेघ काय धरा माता तामाराधय काय मे ॥

911 कारिताभिमतचित्ता वासेहारि तमा रमा ।

मारमातरिहासेवात्ताचितामभितारिका ॥

912 कापिमासरसासात्राभिष्ठापाकरनामका ।

कायिनारिहरासेवाग्रनावास्तुतिवाचया ॥

913 याच वाति स्तुवानाग्र व्यासेराहरिनायिका ।

कामनारकपालाभिन्नासासार समापिका ॥

914 अच्छभावा फणिशये जगन्नाथे झषाङ्गदा ।

आरुढाघखलापीडो चाटक्रद्धिहि सौति मा ॥

915 दार्दयदाममेहेदेहे सात्रासाललमेऽन्तिमे ।

खंदिखंऽहहयानेया ताक्ष्येताद्यद्यतामिता ॥

* द्विशृङ्गाटक चक्र बन्धः *

916 मयिते पद भक्तेऽस्मिन् प्रसीद कमले हिते ।

तेजसा दहशक्ते य क्षिप्रमुद्यदघं मम ॥

* द्विचतुष्क चक्र बन्धः *

917 भजेमहि हरेः कान्तां कारुण्यरसपूरितां ।

भवामयहरां कामं कार्पण्यत्रासहारिणीं ॥

* चतुरचक्रबन्धः अष्टदलपद्मं *

* चतुर्दलगर्भद्वादशदलपद्मञ्च *

918 मावतादत्र परमा मारपस्वाक्षिकाळिमा ।

मालिकाभिस्समेतामा मातामे विधुतावमा ॥

* गोमूत्रिका बन्धः षोडशदलपद्मं *

* द्विचतुष्कचक्रबन्धः अष्टलक्ष्मीचक्रञ्च *

919 क्षमास्समागमा भीमा रामाणामादिमासमा ।

क्षमा क्षेमा रमा नामा प्रमारीमासुमातिमा ॥

* अर्धचक्रमकयमकं *

920 दयासारासाहितासा याशु भामतिपालिता ।

साभाकारा भाव पाहि रामरामा विभाति सा ॥

* शरबन्धः *

921 समुद्रजोन्नतान्कुर्यात्सानस्संसारतारिका ।

समुद्रजोन्वितान्क्रौर्यात्पुनस्त्रासान्वितारिका ॥

* मुरजबन्धः *

922 इन्दिरा भासुरा पद्म मन्दिराप धरापहा ।

हापराधहरा दृष्ट्या सापराभासुरादृता ॥

923 काकाननदेदेवि विषापाहह भूभूराराददरारा ममनानाममहेहे ।

यायाममखेखेदद नानाघनानात्वंत्वंगदादाववनीनीततमामा ॥

* गरुडगतिचक्रबन्धः *

924 मारमाताहि भात्युग्र रविमाहित भाग्रमा ।

मानिता विधिभीतानां हतदुर्गत्युरुश्रमा ॥

* चतुरङ्ग तुरङ्ग बन्धः *

925 पाम्पाज्ञानतरिका च्छायापासंमतातुला ।

तापनोदनहासैका रमानतसुरावतात् ॥

ACADEMY OF SCIENTIFIC RESEARCH

102 MELKOTE LIBRARY

Acc. No. 2424-9

Date

* (तुरङ्गपदोद्धृतः) *

(पापसंहारिका रातु मनोज्ञाननसंमता ।
ज्ञानपामादयाज्ञाता च्छामापापापरादरा ॥)

* सर्वतो भद्रं *

926 रमासदादासमार मानदाननदानमा ।
सदाशयायाशदास दानयागगयानदा ॥

* त्रिस्वरं स्वरचित्रं *

927 समर्थयस्व सकल क्षितिस्थितिविनिर्मितं ।
मुमुक्षुद्यद्रुरुमुत्समुद्रदुहितः स्वयं ॥

* एक स्वरचित्रं-(आकारस्वरं) *

928 पारावाराज्जातामाता पायापायात्रासाद्दासान् ।
साराकाराजास्याख्याता साराकारा नागार्द्यामा ॥

* त्रिव्यञ्जनं *

929 रमेरामेमुराते मरिमातरतीतरे ।
ततंतिमिरमेतत्तु मतितोतितरामिते ॥

* द्विव्यञ्जनं *

930 कालेकिलालौकिकैक कोलकालालके लल ।
कलिका काल कल्लोलाकुललोकालिलालिका ॥

* एकव्यञ्जनं *

931 ररोरररररुरो रुरुरुरुरुरोरे ।
रेरेररररररे ररेरारिरारिरा ॥

* एकव्यञ्जनं *

932 मामाममाममेमामा मामूमामेममाममे ।
मामामेमिमिमेमाम ममोमामाममामिमां ॥

* द्विव्यञ्जनं *

* सर्वतो भद्रं *

933 मामानमामानमामामानमाननमानमा ।

नमानमामानमान मानमाननमानमा ॥

934 मायामायामायामाया मायामायामायामाया ।

मायामायामायामाया मायामायामायामाया ॥

* कविनामाङ्कितमष्टदलपद्मं *

935 मासारक्षापरस्या वनगगगनवत्याघुणत्स्वाश्रेमा

माहेशस्वास्थ्य नाकादि पदददपदित्ये धयन्तीहतामा ।

माताहंतीति सूतेरचितततचिरस्थानुकूल्यावनामा

मानावल्या प्रकृष्टं परमममरपप्रीतिरक्षारसा मा ॥

* कविकाव्यनामाङ्कितं महाचक्रं *

936 वक्त्रावेक्षित कर्मकुक्षितिभुजां नोसर्वदायदृशां

पत्यङ्गस्थितिमत्र विन्दति भयं साहर्तुमृज्वर्धिनां ।

भिक्षाटस्वमलात्मदुर्गातिहराजस्रंमतानः परा

राजीवावस्थापराधिभिदुराशान्तात्मनां भासुरा ॥

* अष्टारचक्रं *

937 आर्तं वेदयमीड्यसारमहिमश्रीवत्सगौकः स्पृश

त्रेतांकस्थिरमान्तनुत्वममलाप्तातंगिरि वीन्द्रपा ।

यत्राटानलसप्रताप मचलदासे हरीन्दुस्थले

वन्द्यार्थव्रजकल्पक क्रमतया ज्ञानप्रदानासि न ॥

* मध्यमवीथीगवाक्षबन्धः *

938 वेषङ्गलिविकटाशुभहरमार्यत्राणदं वृषाद्रौत्वं ।

श्रीरयसे करुणारस पालितलोका हरस्यजस्रमकं ॥

* भिन्नवृत्तश्लोकानुलोम गोमूत्रिकाबन्धः *

939 जयति सा जलधीश्वरकन्यका भवभयातुरमाहशपालिनी ।

विकसितारमणस्य कृपावतो मनसिपालयतो व्यसनान्नतं ॥

940 कायभासाचलद्विश्व मुत्कल्पिका देवतायास्फुरत्यादृतापावनी ।

लोकमातलमत्रत्यतः पापतो ज्ञानमापादयत्वव्ययानाधितं ॥

* भिन्नवृत्तानुलोम प्रतिलोम गोमूत्रिका *

941 विदितानिगमे विषमेषु तनौ रसिके निरता वृषभाद्रिविभौ ।

मम दास्यवतो विमलावसथे कृपया दुरितं सहसे कमले ॥

942 समस्तसेव्या सदरिक्षयादिकृल्लसद्विलासा विभवप्रदामम ।

रविप्रभात्वं वृषरक्षिकेस्फुर स्तुतक्रमे देवि जगद्धिता भुवि ॥

943 नाशिता पत्तिना नाकसद्मादिना नादि नेत्राधुनानाधिनीं विष्णुना ।

नापचारादिना नामयात्सज्जनान् आवितुं मां विना नाश्रयान्याघना

944 भक्तिजिह्वासुधा नित्यमिष्टक्रिया कारिकाकारिका कारिकाकारिका

साशुभा यासिमे त्वं समृद्धिं रमे नामयानामयानामयानामया ॥

945 गृहाणिनस्त्वं परमे रमे रमेह्यपाकृतापावधिकाधिकाधिका ।

जडाअपि त्वन्नयनायनायनादहोनुकर्णोत्सवदावदावदाः ॥

* भिन्नवृत्तानुलोमप्रतिलोम गोमूत्रिका *

946 सामामापातुदयया शमदा भास्वराळका ।

दासावनीवरमहा भाविता नारदादिना ॥

947 क्षेमातापामिद भाया कमला भासुरालोका ।

सासावानीतरसा हा भुविलूनापदाताना ॥

948 आदित्यैरर्च्येताग्रभा धीमजीवस्तावह्लादा ।

सा लक्ष्मीस्त्व श्रीदा क्लेशग्लायद्यातुस्तोमावासा ॥

* भिन्नवृत्तानुलोमप्रतिलोमगोमूत्रिका *

949 मास वासरसाराव वरासारसवासमा ।

मासवासरसाराव वरासारसवासमा ॥

950 पद्मे वासोप्यहह सुमनः कोमलं क्लान्तिकृते

पद्मेवासोप्यतिमृदुतनो स्साहसेनेतिसिद्धे ।

आयासित्वन्नकथमधुनष्टिदूत्राष्टाचारात्

आयासित्वन्तदिह कृपया सह्यतां साहसम्मे ॥

- 951 नियतं नम्रांसि विदधीमहि ते निगमप्रतीपमनसा महिते ।
जगदम्बजम्भरिपुणा महिते मुनयो जपन्ति तवनामहिते ॥
- 952 भयानकमलालयन्नतिभयेन जिह्वामिमां
स्तवैर्नकमलालयं हुतभुगुष्ण्या तृष्ण्या ।
भजेयकमलालयन्त्वहमितः परन्तन्महः
धुताधिकमलालयं नहि भजन्ति यत्संश्रिताः ॥
- 953 ह्यरूप धरो य आसमस्ते श्रितलोकः कलयामुनासमस्ते ।
जुषतेधिषणाविकासमस्ते दुरिते देवि भवदृशा समस्ते ॥
- 954 जननितटित्प्र भवपुषे प्रभवपुषे संपदान्नमस्तुभ्यं ।
वशित वृषाचलविभवे चलविभवे मास्म मां प्रवर्तयथाः ॥
- 955 हृतसुखवारिजनिलयं वारिजनिलयं रमाभिधं ज्योतिः ।
हृदयस्दानममहितं नममहितं तदितरेषु पतनन्ते ॥
- 956 प्रपदन भारत्यागोभारत्यागोन्मुखस्य मे सोद्वा ।
कमले रक्षसि कलितोरक्षसि कलितोद्भृदुष्कृतेभयदा ॥
- 957 कृतहिसारंभान्तं सारम्भान्तं रमे तवापाङ्गं ।
अर्थितरक्षोपाये रक्षोपाये पटो निधेहि मयि ॥
- 958 जनमनुकम्पारम्या कम्पारम्याद्रमे न मोदयसि ।
कृतहितयाचित्राणायाचित्राणांनिधिस्त्वमखिलानां ॥

23. सङ्कीर्णस्तवकः

- 959 समस्तगुणविस्तार समावेश निवेशनं ।
वन्देऽरविन्दनिलयं वरदं परदैवतं ॥
- 960 औदार्यशेव धिरनिन्दित कान्तिसिन्धुः
ओजः प्रसादनिधिरुज्ज्वलसौकुमार्या ।
वैदर्भीतिरिव वारिधिराज कन्ये
श्लाघापदं भवसि सारविदां कवीनां ॥

961 आरम्भमेत्यग्रहनीयममोघयन्ता

प्राप्त्याशयाश्रितपदापरमेष्ठितस्य ।

नित्यं फलं कलयसे नियताभिभाजा

नाथेन नाटककलापरिपाटिकेव ॥

962 व्यामाप्रसिद्धाश्रितपक्षपाताबाधानभिज्ञाप्रतिपक्षज्ञा ।

समीहितं साधयसि धुवन्नस्सद्धेतुवद्गुधपयोधिकन्ये ।

963 प्रकृतिरुचिरमूर्तिः प्रत्ययानां विधात्री

समधिकगुणवृद्धिस्साधुतामादधाना ।

सृजसिपदमजाद्यैरीप्सितं द्रागनन्त

स्थिरफणितिविधेयाशब्दविद्येव पद्मे ॥

964 अधिकरणविचारारम्भसीदद्विपक्षं

किमपि विशदयन्त्या कृत्स्नवेदार्थतत्त्वं ।

गलति गहनकर्मात्मबनम्मोहजालं

कमलमुखिभवत्याकर्ममीमांसयेव ॥

965 चतुराकृतिलक्षणाभिरामापरदेवस्य गुणान्प्रकाशयन्ती ।

उपदर्शयसेऽपवर्गमार्गममशारीरकभारतीवमातः ॥

966 सुवर्णश्रीरम्यं शुभकरपदार्चश्रुतिकुलं

भवद्रूपञ्चेदं भवति महितं ब्राह्मणगणैः ।

तयोरित्थं भेदः स्फुरति तटिनीजानितनये

बुधेन्द्रैरध्येयं प्रथममितरदध्येयमिति च ॥

967 व्याकोचवारिजधरां द्विजराजसेव्यां

अव्याहताममृतशैवलिनीमिव त्वां ।

निस्सीमसंसृतिनिद्राघविदाहतमाः

केचित्सुधाब्धितनये कृतिनो भजन्ते ॥

968 वात्सल्यंतवराधवप्रणयिनिव्याचष्टकाकासुरः

शक्तिं दुर्घटसाधनीं हनुमतश्शीतस्सवालानलः

औदार्यं त्वदपाङ्गलब्धविभवोऽस्माहेन्द्रादयः

कारुण्यं कृपणा व्यन्तुविगुणा निर्हेतुकं रक्षिताः ॥

969 दोषौघशरणं जगाम गुणतामादित्सुरङ्गानिते

कौटिल्यं किमपि भुवौ कठिनता कल्याणि वक्षोरुहौ ।

दारिद्र्यं बत मध्य भागमधरं रागस्तमः कुन्तलान्

चापल्यं दृशामम्ब मन्दगतितापादौच मौग्ध्यं मुखं ॥

970 कृतस्त्वयादेविकृपाकटाक्ष लेशैरहं श्लोककृदर्भकोऽपि ।

परन्त्वहं श्लोककृदित्यभीक्षणं कदानुगायेयमिति प्रतीक्षे ॥

971 आगस्ततिं मे किमदृश्यविद्या मध्यापयस्यब्धिसुते तथा त्वं ।

सविश्वतश्चक्षुरुधोक्षजोपि नपश्यतिव्यक्ततमां यथैनां ॥

972 रक्षेतिनाथस्सविधे तव गाढमुक्तिः

यद्युद्रता मम भवे तत एव मुक्तिः ।

एतावति श्रितमनोरथ पूरणेस्मिन्

कृष्णप्रिये ननु तवापि कियान्विचारः ॥

973 यद्युन्निनीषसि यदद्भुतहृदये मां

कर्माणि कारय तदा कलुषोज्झितानि ।

नैर्घृण्यमेषि यदि वा न ततोपि दूये

नैराश्यमेव हि सुखं निगदन्ति सन्तः ॥

974 नैवापवर्गमतिदुर्गममर्थ्यऽहं

न स्वर्गमम्ब न ततोप्यपरं च सौख्यं ।

अभ्यर्थ्य हरिसखि त्वयिभक्तिमात्रं

अत्रापि चिन्तयसि चेदथ किं करोमि? ॥

975 माकोपं कुरु मातरेकमधुना जल्पामि धृष्टोवचः

शक्तिः कर्तुमकर्तुमन्यथयितुं जागर्ति येयं त्वयि ।

तद्देशो मम चेदसेत्स्यदमृतं सर्वाननेष्यं क्षणात्

द्विदोद्वैदुःपेक्षसे घनकृपाकस्मात्त्वमस्मानिति ॥

976 सौन्दर्यस्यनिधिर्मुद्रामुदयभूस्सम्पत्ति मञ्जूषिका

कान्तीनां निलयः कलाजलनिधिः क्षान्तेर्निशान्तस्थली

दाक्षिण्यस्य शरण्यसद्य कमले दातृत्व विश्रान्ति भूः

आस्थानी यशसां प्रपासि सतृषा माद्यस्य पुंसो धनं

977 मोहोन्मूलनमूलिका भवजुषां मोक्षाध्व निश्रेणिका

चेतश्शुद्धिविधानसिद्धगुलिका चिन्तातमश्चन्द्रिका

विद्याविभ्रमशालिकासि कमले विष्णोरुरोमालिका

मातस्त्वं मम पारिजात लतिका मोदांबुधे वीचिका

978 विपाकः पुण्यानामपि च विकचाम्भोरुहरुचां

विवर्तो हर्षाणां विततिरमृतानां परिणतिः

विकारः कारुण्यामृत जलधि वीची परिषदां

विकल्पः कल्पद्रो र्जननि तव वीक्षा विजयते ।

979 प्रज्ञालतानां किमुपघ्नयष्टिः पनायतां कामगवी नवीना ।

प्रपञ्चमातस्त्वमकिञ्चनानां प्राणप्रतिष्ठा परमासि काष्ठा ॥

980 अस्माद्दशामभ्युदयाङ्कुरो वा नाथस्य पद्मे नयनोत्सवो वा ।

दिव्यौषधं वा दुरितामयानां पारं परं वा भवती भवाब्धेः ॥

981 ताटङ्करक्षां त्रिदशाङ्गनानां तरङ्गिणीजानितपः फलं श्रीः ।

दारिद्र्यविद्रावणमूल विद्यां जगुर्जगन्नायकजीविकां त्वां ॥

982 परिष्कृतिं पङ्कजकाननानां परायणन्नशरणागतानां ।

सन्तश्शकुन्तध्वज सुन्दरि त्वां सर्वस्वमाहुस्सकलागमानां ॥

983 परिकर्मविनिर्मलं मुरारेः प्रतियत्नं प्रतिबुद्धशेमुषीणां ।

भवती भवतीक्षण यातनानां अभिचाराहुतिमाहुरब्धिकन्ये ॥

984 मुनिमानस्सराजहंसिका वा मुभित्कल्पक मञ्जु मञ्जरीवा ।

श्रुतिपञ्जरदिव्य शारिका वा जननि त्वं गुणरत्न पेटिका वा ॥

985 प्रतिसृष्टिरियं तटिद्भुतानां परिणामोनुशिरीषमञ्जरीणां ।

प्रतिभातिहृदि त्वदीयमूर्तिः परिवृत्तिर्हरिपत्नि काञ्चनानां ॥

986 प्रस्तावना भुवनपालन नाटकस्य

प्राच्यादिशो धवळिमा भव काळरात्रेः ।

दुर्गर्वस्वर्जनीचरधूमकेतुः

दोषद्रुमस्य परशुस्तव देवि रूपं ॥

987 आलानयष्टिरसि योगिमनोगजानां

आशापिशाचपरिमोचन यन्त्रविद्या ।

कार्तान्तलोक गमन प्रतिरोधमुद्रा

कारुण्यपुण्यतटिनी कमलालये त्वं ॥

988 शरदन्तमोघनानां शाश्वतसुखसम्पदा मुपोद्घातं ।

शरणं ब्रजामि कमले शौरिवशीकार मूलिकां भवतीं ॥

24. निर्वेदस्तवकः

989 शरणीकरणीयांघ्रिं शश्वत्तापत्रयातुरैः ।

सर्वनिर्वेदशमनीं समस्तजननीं नुमः ॥

990 अनुपासित तावकांघ्रिपद्मान्यपरामृष्ट परावर स्थितीनि ।

जगदम्ब वृथैव जीर्यतो मे समतीतानि हि जन्मनां शतानि ॥

991 अपवर्गकथापथातिगाना मनुदासीनहृषीककिङ्कराणां ।

दिवसा बहवो वृथैव याता स्तवस्सानन्दमुपासनां विना नः ॥

992 अवधीरित साधु सङ्गमाना मपचारेषु च बद्धकङ्कणानां ।

कथमन्यतमं कृपानिधे मां कमले हन्त वृथाकृथाः खलानां ॥

993 स्मारं स्मारं मलिन विषयान्मानसं मेऽवसन्नं

चारंचारं प्रतिखलगृहं जातस्वेदौच पादौ ।

कारंकारं कुजनविनुर्ति क्लेशिताहन्त जिह्वा

वारंवारं वनजनिलये किन्तु विज्ञापयेयं ॥

994 विहितमखिलन्त्यक्त्वा कृत्वाचगर्हितमन्वहं

तदुचितफलान्यत्रामुत्राप्यहोकलयन्नहं ।

गुणगणनिधेमृत्वामृत्वा कियन्ति युगानि वा

मुरविजयिनो जाये जायेयमस्मि भयातुरः

995 तृणत्याजन्त्यक्त्वात्रिजगति कलत्रादिविषयान्

प्रणत्या ते देव्याः कतिकतिगतिं यान्तिकृतिन
अहन्त्वेवंतावद्विषयविषयंत्रेषुपतितः

विषीदन् संसारे विपदवसरे रोदिमि रमे

996 जननि महति वंशे जन्मलब्धं ततः किं ?

विशदमवगते वा वेदशास्त्रे ततः किं
सदसि कथकदर्पस्सादितो वाततः किं ?

भवजलधितरिस्त्वं भाविता चेन्नचित्ते

997 अटित्वादुर्देशान् सदसि च नटित्वाक्षितिभुजां

पठित्वा दीनोक्तीरपि फलमलब्ध्वाऽतिचपल
अपारैर्व्यापारैरलसतनुराराधनमहो

भवत्या हित्वाहं बलवदवसीदामि कमले

998 निरन्तरमरुन्तुदैर्निरयवेदनापादना

दुरासदधराभुजामलमपावनैस्सेवनैः
रमे ननुरमेतमे दुरितमोचके मेचके

घनस्तनिमनस्त्वया घटितनर्मणि ब्रह्मणि ।

999 जनितहृदवसादं शुष्कनिर्वेदवादं

जननि जहदवार्यं शश्वदालंब्य धैर्यं
शरणमिहभजेयं संश्रितान्यैरजेयं

दनुजभिदमुदारं तं भवत्या सदारं ।

1000 निर्विण्णमब्धिकन्ये निरीक्ष्यमां शीतलैरपाङ्गलवैः ।

अभिषिञ्चसि बलिवञ्चक चरणद्वयशरण वरणसाम्राज्ये ॥

25. शरणागतिस्तबकः

1001 दुग्धां दुग्धांबुधेः पुत्रि दुरितापहरा मम ।

शार्ङ्गिणश्चरणाम्भोज शरणागतिसम्पदं ॥

1002 धृष्टमुच्चतरदुर्विषयाटवीषु

सारङ्गशाबमिव शश्वदपाङ्गजालैः ।

मामच्युतस्य महिषि प्रसभं गृहीत्वा

नित्यं विधेहि युवयोरनुकूलवृत्तिं ॥

1003 मातर्हिताहितविवेक विहीनमेनं

मन्दं मुकुन्दवरवर्णिनि मां जघन्यात् ।

मार्गान्निवर्तीयतुमर्हसि मंक्षुमाता

कूपे निपित्सुमपि डिम्भमुपेक्षते किं? ॥

1004 विश्वस्यधात्रि भवती परिपास्यतीति

विश्वस्य सम्यगभयन्तु वयञ्चरामः ।

निश्श्रेयसं गमय वा निरयन्नयेवा

कीर्तिं लभस्व यदि वा महतीमकीर्तिं ॥

1005 उच्चैरकृत्रिमगिरो यदि नाब्धिघोषाः

उन्मादिनां फणितयः स्मृतयश्च नो चेत् ।

नारायणप्रणयिनीं नमतो मम त्वां

नैश्श्रेयसी न भविता कथमम्ब सम्पत् ॥

1006 गीतोपदेशगुरुपत्नि कृतागसो मे

गोप्त्री त्वमेव भवतान्द्रवताप भाजः ।

आत्मावनेप्यकुशलैरपरैस्तुः किं

बद्धः स्वयं किमु विमोचयिता बतान्यं ॥

1007 कर्माह्निर्मातिरुपास्तिरिति प्रतीतैः

मुक्तो मुरान्तक विलासिनि मुक्त्युपायैः ।

अस्माद्दशस्तवजगत्यनुकम्पनीयः

नानाप्राधनिधिरेम्ब न लभ्यतेऽन्य

1008 पापोत्थकोप कलुषीकृतनाथचेतः

पाथः प्रसादनविधौ कतकचित्तो

योऽहं भवामि स भवन्त्यदुनाथयोरे

तान्त्वामनन्यदशरणदशरणं प्रपदे

1009 निरतिशयविभूतेर्देवि निष्किञ्चनोऽहं

भवदवपरितमो भास्वरानन्दम्

त्वदुपजनितबोधस्त्वज्जुषः कैटभारेः

चरणनलिनयोर्भा तत्स्वमेवार्पयामि

1010 महति भवतीमामार्याणां कुलेसमजीजनत्

भवपथपरिश्रान्तच्छायातरुननयद्रु

शरणवरणं साङ्गं शौरावचीकरदिन्दिरे

किमिह बहुना सम्पूर्णो मे चिरेण मनोरथः

1011 हृद्यं पद्यसहस्रमेतदनघं संशृण्वतः कम्पतां

मोदेनादिमशाब्दिकस्य फणिनो मूर्ध्ना सहस्रं मुहु

तत्कालोचितचारुमारुतधुतत्वत्केळिगाढश्रमं

प्रत्नं संप्रति मे प्रसीदतु रमे पक्षीन्द्रवाहं महः

1012 येयन्नाद्रियते कृतिः कतिपर्यै रीर्ष्यागृहीतैर्जनैः

चित्रं सैवविपश्चितामकलुषे चित्ते विधत्ते पदं

विश्वस्याम्ब मनोदुनोति दयिता विश्लेषिणां या नृणां

नो किं कोकिलकाकली भवतिसा तोषाय योषाजुषां

1013 अम्बत्वद्गुणलेशपेशलमिदं डिम्भस्य मे जल्पितं

साकं लोकपतिस्त्वया निशमयन् नाकं विधातुः पदं

मोक्षञ्चाननुरूपमेवगणयन् मोदान्महौदार्यवान्

मन्येसंप्रति पारितोषिक मसा वन्वेषतेऽयं हरिः

शुभमस्तु

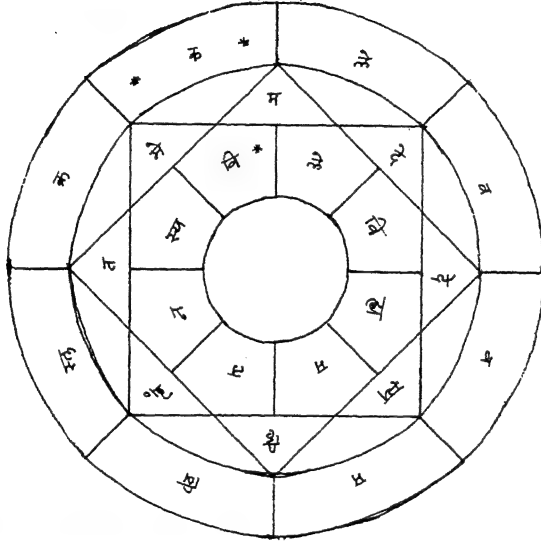
बन्धचित्रम्

* द्विचतुष्क चक्रबन्धः *

(गोपूत्रिकाबन्धः)

901 कर्मणे देवदेवस्य महिषि त्वं स्तुतरूपे ।

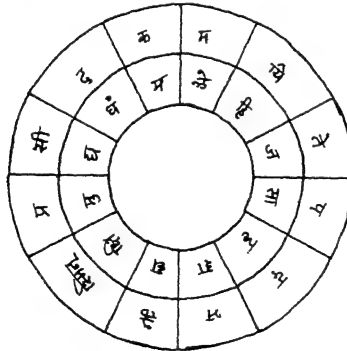
विमले देविदेहस्य महितत्वं न तस्य मे ॥

914 मयि ते पदभक्तेऽस्मिन् प्रसीद कर्मणे हितै ।

तेजसा दहं शक्तेऽद्य क्षिप्रमुद्यदद्यं मम ॥

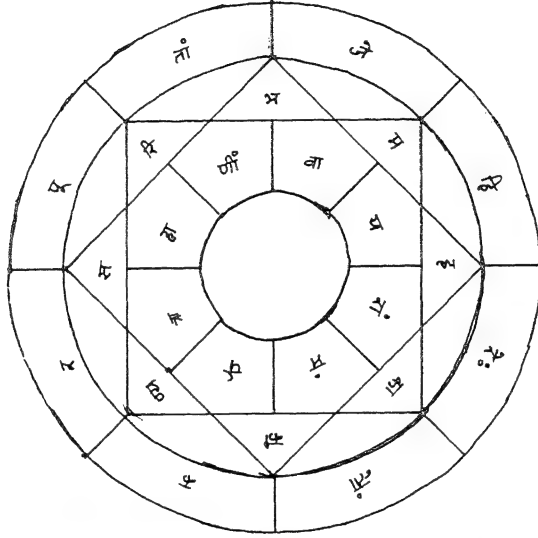
* द्विचतुष्क चक्रबन्धः *

* द्विचतुष्क चक्र बन्धः *

915 अजेमहि हरेः कान्तां काठण्यरसपूतितां ।

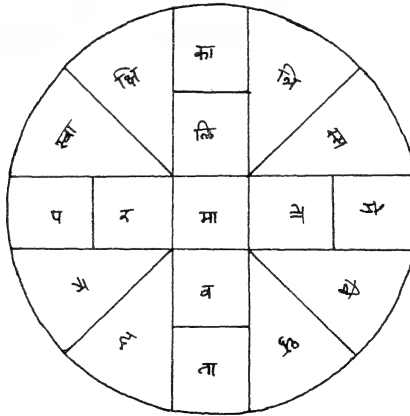
अनामयहरां कामं कार्पण्यत्रासहादिणीं ॥

916 मावतादत्र परमा मारपत्वाक्षिकालिमा ।

मालिकाशेस्समेता मा माता मे निधुतावमा ॥

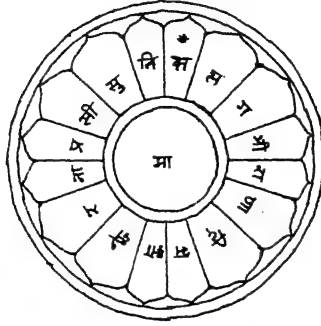
* चतुरचक्र बन्धः *

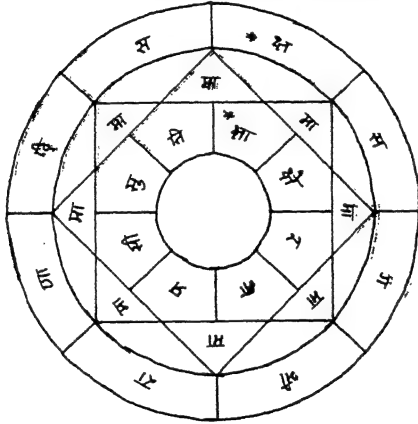

* षोडशदलपद्म *

११७ - क्षमा समग्रमा श्रीमा रामाणांमादिमा समा ।
क्षमा क्षेमा रमानामा प्रमाक्षीमासु माति मा ॥

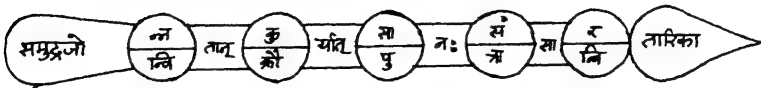
(बन्धान्तरे प्रकारान्तर विनियोगं)

११९ समुद्रजोन्नतान्कुर्यात्सावस्संसार तारिका ।

समुद्रजोन्नितान्कुर्यात्पुनस्त्रासान्वितारिका ॥

* शरबन्धः *

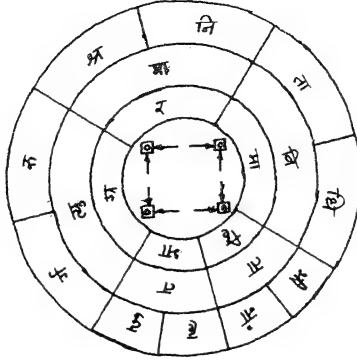

✽ गुरुगते चक्रवन्धः ✽

१२२

मरमाता हि भात्युग्र रविमहित भागमा ।

मरिता विधिभीतानां हृतदुर्गत्युग्रमा ॥

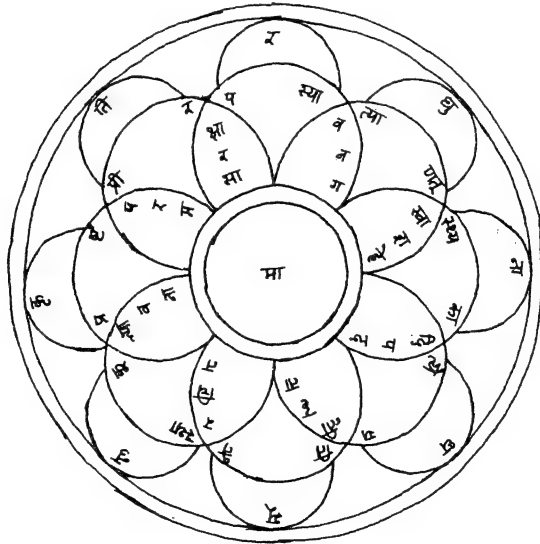
✽ कविनामाङ्कितमष्टदशपदम् ✽

१३४

मासागरभापरस्या वनगगगनवत्याघुणत्वाशेमा मोहेश स्वास्थ्य नाकादि पदददपदित्ये धयन्ती

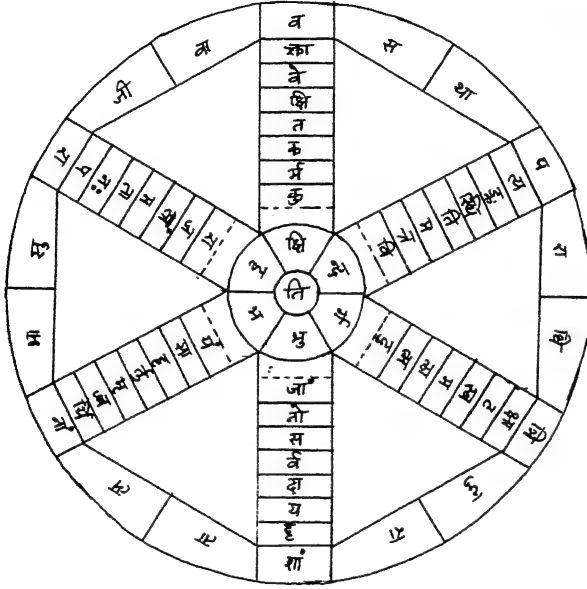
माताहन्तीति सूते रचितततमस्थामुन्यावनमा मातावन्या प्रकुष्टं परममरप्रीतिरभासामा ॥

[- तामा

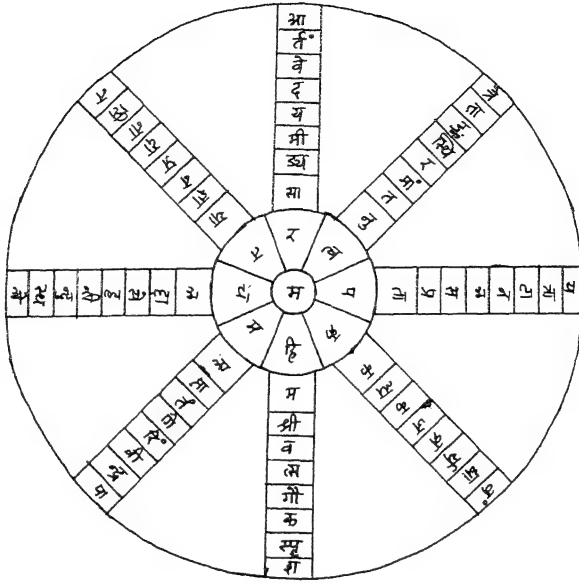
१३५ अक्षरवैक्षितकर्मकाक्षितभुजां ओ सर्वदा यद्दृशां पत्यङ्गस्थितिप्रत्र विन्दति भयं साहचर्यमृज्वरिणां ।

अिक्षाटस्वप्रकात्म दुर्गतिहराऽजस्रमता नः पराराजीवानसथापराधि विदुरा शास्त्रालनां आसुराः ॥

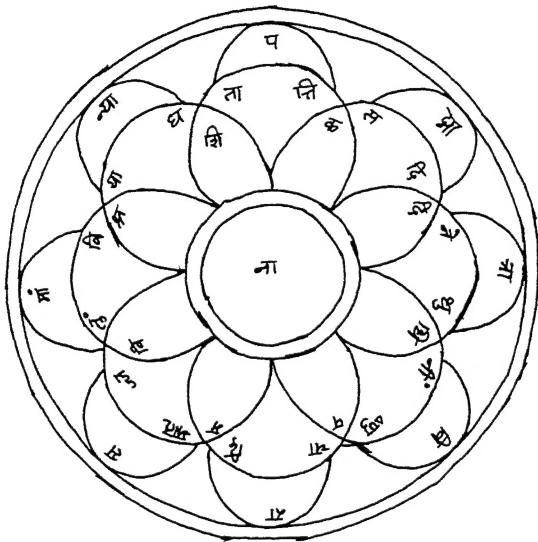
* अष्टचक्र *

- १३६ आर्तं वेदयमीदृशं स्मरन् महिमस्मीनत्सर्गौकस्पृशन्नेताङ्कस्थिरमांतनुत्वप्रमकात्ता तं गिरिं वीन्द्रपा ।
यत्राहानलसप्रतापमचलदामेह्रीनुश्चक्रे वन्द्यार्थव्रजकल्पककमतया ज्ञानप्रदातासि न ॥

१४२ नाशिता पत्तिना नाकसद्भादिना नादिनेनाधुना नाधिनीं विष्णुना ।
नापचारादिना नाप्रयात्सज्जना नावितुं मां विना नाप्रयान्यायना ।

* प्रबन्धविषय नाप्रादितमष्टरूपसं *
ॐ

About the Book

‘Lakshmi-Sahasram’ is a classic Sanskrit Kavya composed of 1013 verses in praise of Goddess Mahalakshmi, in terse Sanskrit, replete with excellent grammatical, philosophical, literary and devotional expressions of great thoughts contained in the upanishads, epics & works of Poorvacharyas. The ‘Dvaya’ Mantra of Sri vaishnavas, consisting of 25 letters, has been expanded into 25 slokas by Sri Vedanta Desika in Sri Stuti. The same has been further elaborated by **Mahakavi Arasanipalai, Venkatadhwari** in this classic, into 25 chapters called ‘Stabakas’ which amply testify that his mastery in all branches of higher learning viz. Tarka, Vyakarana, Mimasa, Vishistadvaita Vedanta & Alankara is par excellence.

It is said that the author regained his eyesight by composing this work, which was lost purportedly due to a critical remark on Lord Narayana in one of his other works (Vishwa-Guna-Adarsa). Thus, the efficacy of this work in restoring eyesight, upon proper recitation, is believed to be phenomenal.